

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΜΕ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΜΠΕΝΕΤΑΤΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΠΑΤΡΑ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	1
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
1. ΠΕΡΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	
■ Ιστορική ανασκόπηση τουρισμού	4
■ Λόγοι που συνέβαλλαν στην ανάπτυξη	6
■ Η τουριστική βιομηχανία	8
■ Ο τουρισμός ως κοινωνικό φαινόμενο.....	10
■ Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	11
2. ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	
■ Ορισμός ιαματικού τουρισμού.....	17
■ Ιστορική αναδρομή του ιαματικού τουρισμού.....	18
■ Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης σε Ελλάδα και Ευρώπη	21
3. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ	
■ Τα νερά των φυσικών πηγών	23
■ Μορφές υδροθεραπείας - Medical Hydrology - Spa Therapy.....	25
■ Τρόποι χρησιμοποίησης του ιαματικού νερού.....	28
■ Θεραπευτικές ενδείξεις και αντενδείξεις της ιαματικής υδροθεραπείας ..	32
4. ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	
■ Είδη και κατηγορίες ιαματικών πηγών.....	34
■ Ιαματικά κέντρα και γεωγραφική κατανομή τους στην Ελλάδα.....	36
■ Στατιστική κίνηση και χαρακτηριστικά της ελληνικής αγοράς.....	43
■ Ιαματικά κέντρα στην Ευρώπη.....	49
5. ΤΑ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΑ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ	
■ Χώροι και εξοπλισμός υδροθεραπευτηρίου.....	52
■ Κανόνες λουτροθεραπείας	54
■ Υγιεινή και λουτροθεραπεία.....	59
1. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	
■ Ορισμός και σκοπός των SPA.....	65
■ Οι τύποι των SPA και που απευθύνονται.....	67
■ Διοίκηση του προσωπικού	71
■ Η διοίκηση του Front Office	7

■ Front Office - Κρατήσεις	77
■ Η διοίκηση του Housekeeping	79
■ Σχέδιο λειτουργίας Housekeeping - Housekeeping Policy	81
■ Η διοίκηση του τμήματος Food & Beverage	85
■ Οργανόγραμμα μιας τυπικής ξενοδοχειακής επιχείρησης.....	91
7. Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ THERMAE SYLLA	
■ Το F & B του Θέρμαι Σύλλα.....	94
■ Το μάρκετινγκ του Θέρμαι Σύλλα	97
I. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕ SPA ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	
■ Thermae Sylla Spa Wellness Hotel.....	103
■ Royal Mare Thalasso	107
■ Spa Internationale	109
■ BacaraResort & Spa.....	111
■ Four Seasons Resorts Bali	113
1. ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	
■ Αύξηση του δυναμικού και λειτουργική δ διεύρυνση των εγκαταστάσεων	117
■ Ανάπτυξη του λειτουργικά και οικονομικά ενδεικνυόμενου πλήθους... ..	120
υδροθεραπευτηρίων	
■ Ιεράρχηση και κλιμάκωση της δημόσιας αναβαθμιστικής και αναπτυξιακής.....	128
προσπάθειας.....	
■ Ανάπτυξη με στόχο την παραδοσιακή εθνική και διεθνή αγορά	130
■ Κριτήρια επιλογής λουτροπόλεων για δημιουργία κέντρων διεθνούς σημασίας	132
10. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	
■ Προβλήματα του ιαματικού τουρισμού σε σχέση με τα υδροθεραπευτήρια	134
■ Προβλήματα σε σχέση με την προσφορά και ζήτηση υπηρεσιών	135
■ Καθορισμός κριτηρίων - στόχων ανάπτυξης χωροθέτησης.....	140
II. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ SPA	
■ Γενικές αρχές πολιτικής των Spa.....	147
■ Ειδικές αρχές πολιτικής των Spa.....	151
■ Δυνατότητες εξέλιξης ιαματικού τουρισμού στην Ελλάδα	154
■ Κατευθύνσεις πολιτικής για την ανάπτυξη του τομέα	156
■ Θεσμικά και αναπτυξιακά μέτρα πολιτικής	161
■ ΕΠΙΛΟΓΟΣ	163

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σε αυτή την εργασία παρουσιάζεται η έρευνα πάνω στο θέμα «Διοίκηση Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων με Ιαματικές Εγκαταστάσεις». Θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μια εικόνα των ιαματικών πηγών και πως εκμεταλλεύονται αυτές από το σύγχρονο άνθρωπο. Δεν θα περιοριστούμε όμως μόνο σ' αυτό' θα δώσουμε και μια γενικότερη περιγραφή της διοίκησης αυτών, μέσα σε ξενοδοχειακές μονάδες. Επίσης θα αναφερθούμε και στα κέντρα ευεξίας και θαλασσοθεραπείας, που βρίσκονται τόσο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον κ. Παπαδογούλα για την πολύτιμη βοήθεια του, χωρίς την οποία, η ολοκλήρωση της εργασίας θα ήταν αδύνατη. Θα θέλαμε επίσης να ευχαριστήσουμε τον κ. Λαλούμη για τη συνεργασία μας.

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τουρισμός καλείται η πρόσκαιρη διακίνηση ατόμων σε ομάδες ή μεμονωμένα, από το γεωγραφικό περιβάλλον της μόνιμης κατοικίας σε κάποιο άλλο, που αποσκοπεί στην με τέρψη ικανοποίηση ψυχικής ή πνευματικής καλλιέργειας γενικά και που προκαλεί την δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Είναι γνωστό ότι ο τουρισμός δεν αποτελεί σύγχρονο φαινόμενο. Χρονολογείται από τα πανάρχαια χρόνια, ενώ τα ίχνη του υπάρχουν σε όλες τις ιστορικές περιόδους της ανθρώπινης ιστορίας. Κατά την αρχαιότητα συναντούμε την ύπαρξη της Ξενίας για την οποία βρίσκουμε περιγραφές κυρίως στα Ομηρικά Έπη και οι οποίες εξιστορούν την ύπαρξη μιας υποτυπώδους μορφής τουρισμού. Πολλά γραπτά κείμενα και μνημεία, όπως του Αρτεμιδώρου, του Πausανία, του Στράβωνα, του Ηροδότου, του Διόδωρου και άλλων, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι κατά την εποχή εκείνη (όσον αφορά την Ελλάδα), υπήρχε το φαινόμενο της τουριστικής διακίνησης ατόμων έστω και περιορισμένα. Χαρακτηριστικά τουριστικά κέντρα της αρχαιότητας στον ελληνικό χώρο είναι: η Αιδηψός, η Ολυμπία, η Δωδώνη, η Επίδαυρος, οι Δελφοί κ.α., όπου η υποδοχή των ξένων ήταν οργανωμένη τόσο από πλευράς πολιτείας, όσο και από πλευράς ιδιωτών. Στα παραπάνω τουριστικά κέντρα καθώς και σε άλλα μικρότερης σημασίας, μετέβαιναν άτομα είτε για λόγους υγείας, είτε

για λόγους θρησκευτικούς, είτε ακόμα και για λόγους αθλητικούς.

Στα χρόνια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας η διακίνηση που γινόταν στα όρια αυτής είχε σπουδαίο ρόλο. Άξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός, ότι τόσο η Ρώμη, όσο και υπόλοιπες περιοχές της Αυτοκρατορίας συγκέντρωναν ένα σημαντικό αριθμό επισκεπτών.

Στον Μεσαίωνα τα ταξίδια για αναψυχή ήταν ανύπαρκτα, ενώ όσα γίνονταν αφορούσαν κυρίως ένα είδος συμμετοχής σε κάποια γιορτή της εποχής. Οι μετακινήσεις αυτές ήταν καθαρά τοπικού χαρακτήρα.

Σε μια πιο ουσιαστική μετακίνηση επέδρασε η βιομηχανική επανάσταση καθώς η μετακίνηση ατόμων από τις επαρχιακές περιοχές στις βιομηχανικές, δημιούργησε μια τάξη με μεγάλα εισοδήματα, ενώ παράλληλα λόγω της βιομηχανικής ανάπτυξης αρχίζουν να αναπτύσσονται και τα μέσα μετακίνησης.

Ο τουρισμός με τη σύγχρονη του μορφή άρχισε να εμφανίζεται τον 20^ο αιώνα και κυρίως μετά το τέλος των εχθροπραξιών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και πάλι η συχνότητα των μετακινούμενων για τουριστικούς λόγους ατόμων ήταν περιορισμένος. Ο λόγος πολύ απλός. Ο τουρισμός αποτελούσε προνόμιο των πλουσίων και της αριστοκρατίας, δηλαδή αυτών που ποτέ δεν είχαν πρόβλημα ελεύθερου χρόνου και χρημάτων. Με το πέρασμα όμως του χρόνου, ο τουρισμός βαθμιαία μεν αλλά σταθερά, άρχισε να γίνεται δικαίωμα και των πολλών, δηλαδή των χαμηλόμισθων εργαζομένων και γενικότερα των μη προνομιούχων.

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΑΛΑΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Για να φτάσει ο τουρισμός στη σημερινή του μορφή, πέρασε στη διάρκεια του χρόνου από διάφορες εξελικτικές φάσεις. Μια από τις σημαντικότερες ήταν εκείνη του εκδημοκρατισμού του, που τοποθετείται χρονολογικά αμέσως μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα ο τουρισμός από προνόμιο των πλουσίων και της αριστοκρατίας, δηλαδή των λίγων, να αρχίσει βαθμιαία μεν αλλά σταθερά να γίνεται δικαίωμα και των ασθενέστερων οικονομικών τάξεων και των κοινών θνητών, δηλαδή των πολλών.

Στην εντυπωσιακή ανάπτυξη του τουρισμού, καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε η τεχνολογική εξέλιξη των μεταφορικών μέσων και κυρίως η "λαιοποίηση" τους και αυτό γιατί εκτός από τη μαζικότητα και την ομαδικότητα πρόσθεσαν σε αυτόν και το στοιχείο της υπερεθνικότητας, που μαζί με τα δύο πρώτα, αποτελούν τα τρία βασικά στοιχεία του σύγχρονου τουρισμού. Πέρα όμως από την εξέλιξη και "λαϊκοποίηση" των μεταφορικών μέσων, υπήρξαν και άλλοι παράγοντες που συνέβαλλαν στην ανάπτυξη του τουρισμού, όπως είναι π.χ. η αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος των ανθρώπων, η δικαιότερη διανομή του εθνικού εισοδήματος και του πλούτου, η βελτίωση των συνθηκών εργασίας και αμοιβής των εργαζομένων, η εξασφάλιση κοινωνικών παροχών στους εργαζομένους, η απλούστευση των διατυπώσεων στις μετακινήσεις των ανθρώπων από χώρα σε χώρα, η ανάπτυξη των τουριστικών και άλλων επιχειρήσεων, η διεθνοποίηση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας κ.λ.π. Οι διαστάσεις που πήρε το τουριστικό φαινόμενο μεταπολεμικά και κυρίως η συνειδητοποίηση των θετικών επιδράσεων του στις εθνικές οικονομίες, οδήγησε πολλές χώρες όχι μόνο στη λήψη μέτρων για την

ανάπτυξη του τουρισμού, αλλά και στην αντιμετώπιση του σαν ιδιαίτερου κλάδου οικονομικής δραστηριότητας, γεγονός το οποίο είχε σαν συνέπεια να διαμορφωθεί βαθμιαία η τουριστική οικονομία. Ο έντονος κρατικός παρεμβατισμός στην ανάπτυξη του τουρισμού, που εκδηλώνεται είτε άμεσα με την εκτέλεση έργων τουριστικής υποδομής και ανωδομής, είτε έμμεσα με το μηχανισμό των χρηματοδοτήσεων και των κινήτρων γενικότερα, αποτελεί ένα ακόμα χαρακτηριστικό γνώρισμα του σύγχρονου τουρισμού, αλλά ταυτόχρονα και μια έμπρακτη απόδειξη ότι το κράτος επιθυμεί να αναπτυχθεί ο τόσο σημαντικός αυτός κλάδος, γιατί έτσι υπολογίζει να ωφεληθεί και η οικονομία του στη διάρκεια του χρόνου από τις ευεργετικές επιδράσεις του και σε άλλους κλάδους της οικονομικής του δραστηριότητας.

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Η ζήτηση τουριστικών προϊόντων εκ μέρους των ανθρώπων αντιμετωπίζεται με τη συγκεντρωμένη προσπάθεια μάρκετινγκ μιας μεγάλης γκάμας τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών. Από κοινού οι επιχειρήσεις που παράγουν τα τουριστικά αυτά προϊόντα συγκροτούν τον πυρήνα της τουριστικής βιομηχανίας.

Ο τουρισμός αποτελεί αναμφίβολα μια άκρως αποκεντρωμένη βιομηχανία που συγκροτείται από επιχειρήσεις διαφορετικές από άποψης μεγέθους, τόπου εγκατάστασης, γκάμας περιεχομένων υπηρεσιών και μεθόδους που χρησιμοποιούνται από αυτές για να τις διοχετεύσουν στην αγορά και να τις πουλήσουν επικερδώς.

Επιπλέον μια ποικιλία εμπορικών ενώσεων, συνεργαζόμενων ιδρυμάτων και επίσημων ή ανεπίσημων οργανισμών σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο παίζουν έναν εξίσου σημαντικό ρόλο στην τουριστική βιομηχανία. Τουριστικές επιχειρήσεις πρέπει να θεωρούνται εκείνες που ιδρύθηκαν για να προσφέρουν υπηρεσίες αποκλειστικά σε τουρίστες και που τα έσοδα τους προέρχονται μόνο από τον τουρισμό (τουρ οπερέιτορς, ξενοδοχεία σε κέντρα διακοπών, κρουαζιερόπλοια κ.λ.π.). Επίσης, πρέπει να θεωρούνται και εκείνες που δεν ιδρύθηκαν για να προσφέρουν υπηρεσίες μόνο σε τουρίστες, το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων τους όμως προέρχεται από τον τουρισμό (μπαρ, εστιατόρια, κοσμηματοπωλεία, ξενοδοχεία σε αστικά κέντρα, μεταφορικά κέντρα κ.α.).

Εκείνες όμως οι επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν για να προσφέρουν υπηρεσίες στον ντόπιο πληθυσμό, δεν μπορούν να θεωρούνται τουριστικές επειδή ένα μέρος των εσόδων τους, προέρχεται άμεσα ή έμμεσα από τον τουρισμό (τράπεζες, συγκοινωνίες κ.λ.π.). Αυτό όμως σε

καμιά περίπτωση δεν τις αποκλείει να συμπεριλαμβάνονται στις επιχειρήσεις (τουριστικές και μη τουριστικές) που συγκροτούν την τουριστική βιομηχανία.

Η τουριστική βιομηχανία απαρτίζεται από τους παραγωγούς τουριστικών προϊόντων, από τους οποίους οι τουρ οπερέτορς αγοράζουν μεγάλες ποσότητες τουριστικών υπηρεσιών, όπως θέσεις σε διάφορα μεταφορικά μέσα, διαμονή σε καταλύματα, διάφορες υπηρεσίες, όπως διατροφή, διασκέδαση, ψυχαγωγία κ.λ.π. και αφού προσθέσουν και τα θέλγητρα ενός τουριστικού προορισμού τα κάνουν "πακέτα" και τα πωλούν σε άτομα με τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες, που όχι μόνο θέλουν αλλά και μπορούν να τις ικανοποιήσουν. Η πώληση των τουριστικών πακέτων σε πιθανούς τουρίστες γίνεται διαμέσου των λιανοπωλητών τους, δηλαδή των τουριστικών πρακτόρων, αλλά και απευθείας από τους ίδιους τους παραγωγούς και χονδρεμπόρους τους, δηλαδή τους τουρ οπερέτορς.

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Οι κοινωνιολογικές έρευνες απέδειξαν ότι ο άνθρωπος ουδέποτε έζησε μόνος του, αλλά πάντοτε ομαδικά, δηλαδή συμβίωσε με τους συνανθρώπους του σε οργανωμένες κοινότητες. Από την κοινωνική του αυτή συμβίωση πηγάζουν ορισμένα φαινόμενα, τα λεγόμενα κοινωνικά φαινόμενα.

Η επιστήμη της κοινωνιολογίας καθορίζει ως κοινωνικό φαινόμενο κάθε ομαδική ή ανθρώπινη εκδήλωση ή ενέργεια ασχέτως από τη μορφή και το περιεχόμενο της, εντός των πλαισίων της ανθρώπινης κοινωνίας.

Αντιδιαστέλλει δε σαφώς, τα κοινωνικά από τα ατομικά φαινόμενα. Υπό την κοινωνιολογική αυτή έννοια επομένως ο τουρισμός αποτελεί αναμφισβήτητα ένα κοινωνικό φαινόμενο.

Σήμερα είναι από όλους αποδεκτό, ότι ο τουρισμός αποτελεί μια ανθρώπινη εκδήλωση εντός της ανθρώπινης κοινωνίας, η οποία εμπερικλείει ένα συγκεκριμένο σκοπό. Πράγματι στον τουρισμό η τάση πραγματοποίησης της τουριστικής διακίνησης, δηλαδή η τάση της πρόσκαιρης αλλαγής του περιβάλλοντος από τον χώρο της μόνιμης διαμονής αποτελεί την κοινωνική εκδήλωση, της οποίας σκοπός είναι η ικανοποίηση ψυχικών επιθυμιών και πνευματικών περιεργειών (τουριστικών αναγκών).

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι αυτές στις οποίες στηρίζουν οι αρμόδιοι τη μεγάλη επανάσταση στον τουρισμό και προσπαθούν να τις περάσουν στο καταναλωτικό κοινό, ώστε να επιτευχθεί μια συνεχής ροή τουριστών με όλες τις θετικές συνέπειες τις. Έτσι ίσως απεμπλακεί ένα μεγάλο μέρος της πελατείας της κλασικής μορφής τουρισμού και απαλυνθεί το μεγάλο πρόβλημα της εποχικότητας. Αυτές είναι οι ακόλουθες:

Φυσιολατρικός ή φυσιогνωστικός τουρισμός

Ο τουρισμός αυτός έχει σαν σκοπό την γνωριμία του ανθρώπου με τη φύση, ενώ μέσα από αυτή να προσφέρει ευεξία και γνώσεις που είναι απαραίτητες σε όσους τις αναζητούν.

Γενικός τουρισμός

Χαρακτηρίζεται και αλλιώς τουρισμός διακοπών- αναψυχής και αποτελεί μια δραστηριότητα του ελεύθερου χρόνου του ατόμου που σχετίζεται στενά με την ανάγκη ή την επιθυμία που έχει αυτό για ανάπαυση και αναψυχή.

Μορφωτικός ή γνωστικός τουρισμός

Η μορφή αυτή τουρισμού δίνει τη δυνατότητα σε κάθε επισκέπτη να εμπλουτίσει τις γνώσεις του μέσα από το χώρο της διανόησης και της επιστήμης στον τόπο που επισκέπτεται.

Τουρισμός εκθέσεων

Πρόκειται ουσιαστικά για μια μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται δυναμικά ολοένα και περισσότερο. Σε αυτήν υπάγονται κάθε είδους εκθέσεις που συνήθως οργανώνονται σε μεγάλα αστικά κέντρα.

Αθλητικός τουρισμός

Γνωστή μορφή τουρισμού από την αρχαιότητα, κυρίως στον ελληνικό χώρο. Αφορά τον τουρισμό που γίνεται με την έναρξη διαφόρων αθλητικών δραστηριοτήτων.

Συνεδριακός τουρισμός

Αποτελεί μια από τις πιο δυναμικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού και περιλαμβάνει τη συμμετοχή σε κάθε είδους σεμινάριο, συνέδριο, σύσκεψη ή συνεδρίαση με επιστημονικό ή άλλο ενδιαφέρον με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και την ενημέρωση. Ο συνεδριακός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που απαιτεί ειδική υποδομή εξοπλισμού και είναι επίσης υψηλής κοινωνικής στάθμης με αποτέλεσμα να είναι ανωτέρου κοινωνικού επιπέδου.

Τουρισμός περιπέτειας

Πρόκειται για τη μορφή τουρισμού που είναι ενάντια στο μαζικό τουρισμό. Έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την παρθένα φύση, τις διακοπές και την αναψυχή κοντά σε παραδοσιακούς οικισμούς. Απευθύνεται σε άτομα που αναζητούν την περιπέτεια σε συνδιασμό με την φυσική κατάσταση, λόγω των απαιτήσεων των προγραμμάτων τα οποία περιλαμβάνουν ορειβασία, κανό, διάσχιση φαραγγιών κ.α.

Τουρισμός τρίτης ηλικίας

Το είδος του τουρισμού αυτού απευθύνεται σε άτομα τρίτης ηλικίας είτε για διαχείμαση, είτε για απλές καλοκαιρινές διακοπές, είτε ακόμα και εξειδικευμένες μορφές τουρισμού όπως ο θρησκευτικός τουρισμός, θερμαλισμός κ.α.

Χειμερινός τουρισμός

Περιλαμβάνει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα, σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο (κυρίως ορεινό) και σε συνδιασμό με ορισμένα φυσικά φαινόμενα π.χ. χιόνι. Συνδέεται κατεξοχήν με χειμερινά σπορ και με συναφείς προς αυτά δραστηριότητες.

Τουρισμός παραχείμασης

Με την παραχείμαση εννοούμε την παραμονή ατόμων από μέρη με χαμηλές θερμοκρασίες τους χειμερινούς μήνες και προβλήματα υγείας που προέρχονται από τα μέρη αυτά, σε περιοχές που την χειμερινή περίοδο οι θερμοκρασίες είναι ηπιότερες.

Αγροτουρισμός

Πολλοί άνθρωποι εγκατεστημένοι σε μεγάλα αστικά κέντρα, έχουν αποξενωθεί από την ύπαιθρο και τις ασχολίες αυτής. Το είδος του τουρισμού αυτού δίνει τη λύση με οργανωμένα προγράμματα για μετακίνηση στην ύπαιθρο και τη συμμετοχή των τουριστών στον τρόπο ζωής των αγροτών.

Θαλάσσιος τουρισμός (yachting)

Οι χώρες που διαθέτουν θάλασσα, ποτάμια ή λίμνες μπορούν να αναπτύξουν την μορφή αυτή τουρισμού από τη στιγμή που και οι

καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν και η ανάλογη υποδομή υπάρχει. Αφορά τα ταξίδια που γίνονται είτε με ιδιόκτητα πλωτά μέσα, είτε με ναυλωμένα καθώς και τον περίπλου ακτών, νησιών, ποταμών ή και λιμνών, ενώ ο λιμενισμός γίνεται σε ειδικά λιμάνια, όπου αυτός που ταξιδεύει να μπορεί να προμηθευτεί διάφορα αγαθά και υπηρεσίες.

Θρησκευτικός τουρισμός

Είναι γνωστός από τα πανάρχαια χρόνια και αφορά τις μετακινήσεις που γίνονται για επίσκεψη σε ιερούς χώρους ή για συμμετοχή σε διάφορες θρησκευτικές τελετές.

Τουρισμός κινήτρων (incentive travel)

Αφορά την προσφορά ταξιδιών, των διάφορων επιχειρήσεων προς τους εργαζομένους αυτών, σαν ένα είδος επιπλέον αμοιβής για τις σωστές υπηρεσίες που έχουν προσφέρει ή για να τους προτρέψει ώστε να προσφέρουν καλύτερες υπηρεσίες στο μέλλον.

Οικολογικός τουρισμός

Καθώς ολοένα υποβαθμίζεται το περιβάλλον, ο άνθρωπος έχει αρχίσει και ενδιαφέρεται γι' αυτό, με σκοπό μια καλύτερη ζωή. Αυτός είναι ένας σημαντικός λόγος δημιουργίας προγραμμάτων που έχουν σαν στόχο τό να γνωρίσει κάποιος τις βλάβες του περιβάλλοντος και να κατανοήσει το πως μπορεί να βοηθήσει στη σωστή διατήρησή του.

Λαϊκός τουρισμός

Είναι μια μορφή τουρισμού που χαρακτηρίζεται για την πελατεία της, που αποτελείται από άτομα που ως επί το πλείστον είναι χαμηλής εισοδηματικής στάθμης και ακόμα ότι τα άτομα αυτά, ταξιδεύουν

συνήθως οικογενειακά και με κάθε είδους ιδιόκτητα μεταφορικά μέσα, όπως τροχόσπιτα, αυτοκίνητα, μοτοσυκλέτες κ. α.

Κοινωνικός τουρισμός

Τον κοινωνικό τουρισμό αποτελούν κάποια προγράμματα που βοηθούν τα κοινωνικά στρώματα με χαμηλό εισόδημα να κάνουν καλοκαιρινές διακοπές και τα άτομα πληρώνουν απλά ένα συμβολικό ποσό.

Επαγγελματικός ή εμπορικός τουρισμός

Η τουριστική μετακίνηση με σκοπό την άσκηση επαγγέλματος δεν υπάρχει. Τα πράγματα εδώ όμως είναι εντελώς διαφορετικά. Γίνεται λόγος για μετακινήσεις που σαν σκοπό έχουν να δώσουν στον επαγγελματία τη δυνατότητα να αποκομίσει οφέλη για την άσκηση του επαγγέλματος του με τη συμμετοχή του σε διάφορες εκθέσεις αντίστοιχου ενδιαφέροντος. Το όφελος είναι έμμεσο και το οικονομικό αποτέλεσμα που θα έχει ο έμπορος θα είναι στον τόπο κατοικίας του, οπότε και το αποτέλεσμα δεν συμπίπτει με την προαναφερθείσα απαγόρευση.

Τουρισμός για νέους

Είναι ο τουρισμός που πραγματοποιούν νεαρά άτομα, με χαμηλού επιπέδου εισοδήματα. Το είδος αυτό δεν έχει ανάγκη από ειδικές εγκαταστάσεις και εξειδικευμένο προσωπικό. Προσφέρει πλήθος δραστηριοτήτων όπως: αθλοπαιδιές, γνωριμία με τη φύση, έντονη διασκέδαση κ.α.

Τουρισμός υγείας-ιαματικός τουρισμός-θερμαλισμός

Ο ιαματικός τουρισμός αφορά συνήθως άτομα με χρόνια προβλήματα υγείας, τα οποία επισκέπτονται ιαματικές πηγές και ακολουθούν ειδική θεραπεία προκειμένου, αν όχι να εξαλείψουν τα προβλήματα αυτά, τουλάχιστον να τα ελαττώσουν. Το είδος αυτό του τουρισμού έχει ανάγκη από ειδικές εγκαταστάσεις που να πληρούν ένα αυστηρό πλαίσιο υγιεινής λόγω του ότι τα άτομα που πηγαίνουν εκεί πάσχουν από διάφορες παθήσεις.

2. ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο ιαματικός τουρισμός ή θεραπευτικός τουρισμός, όπως ονομαζόταν παλιότερα εξελίσσεται σε μια από τις βασικότερες μορφές τουρισμού και τα άτομα που μετέχουν σε αυτόν έχουν ως κύριο κίνητρο τους την αποκατάσταση και διατήρηση της υγείας τους, τη θεραπεία και ανάρρωση τους από διάφορες ασθένειες κλπ.

Τα βασικότερα χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού αναφέρονται από τη μια πλευρά στη σύνθεση της πελατείας του, που αποτελείται αποκλειστικά από άτομα της δεύτερης και τρίτης ηλικίας και από την άλλη πλευρά στον τόπο που προσφέρονται οι τουριστικές υπηρεσίες και που προσδιορίζεται αποκλειστικά από τους φυσικούς πόρους.

Η μορφή αυτή τουρισμού, εκτός από ειδικές εγκαταστάσεις υδρολουτρό- θαλασσό- αεροθεραπείας και καταλύματα αξιώσεων με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις, όπως για παράδειγμα εστιατόρια, χώρους ψυχαγωγίας και άθλησης κλπ. Απαιτεί και ειδικές ιατρικές και φυσικοθεραπευτικές υπηρεσίες.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι θεραπευτικές ιδιότητες του νερού ήταν γνωστές από πολύ παλιά. Το 2.000 π.Χ. οι Βαβυλώνιοι είχαν συνδέσει την έννοια του γιατρού με αυτόν που γνώριζε πολύ καλά το νερό. Στην Ελληνική μυθολογία αναφέρονται συχνά οι θαυματουργές ιδιότητες πολλών πηγών και το 5^ο π.Χ. αιώνα η εμπιστοσύνη αυτή προς το Ιαματικό νερό εκφράζεται με την ίδρυση των Ασκληπιείων που κτίζονται κοντά στις Ιαματικές Πηγές.

Ο Ηρόδοτος είναι ο πρώτος παρατηρητής των Ιαματικών νερών που αναφέρει και συνιστά την λουτροθεραπεία. Ο Ιπποκράτης μελετά τις δράσεις των θερμών και ψυχρών λουτρών στον ανθρώπινο οργανισμό και καθορίζει τις παθήσεις για τις οποίες ενδείκνυται η χρήση των Ιαματικών νερών. Ταυτόχρονα γίνεται και η πρώτη κατάταξη των θερμομεταλλικών νερών ανάλογα το χρώμα γεύση και την οσμή τους.

Κατά τη Ρωμαϊκή εποχή, Έλληνες γιατροί, οπαδοί της Ιατρικής του Ιπποκράτη, ασχολούνται με την υδροθεραπεία για την αντιμετώπιση διαφόρων παθήσεων. Κύριοι εκπρόσωποι ο Αρόφιλος, ο Ερατίστρατος ,ο Μούσας στη ρωμαϊκή εποχή και ο Παύλος ο Αιγινήτης στα βυζαντινά χρόνια..Ο Στράβων, ο Πλούταρχος και ο Πausανίας περιγράφουν πολλές Ιαματικές Πηγές και την εμφάνιση αυτών.

Κατά τα Βυζαντινά χρόνια μέχρι και τον 6^ο μ.Χ. αιώνα εξακολουθεί να γίνεται χρήση των Ιαματικών Υδάτων. Στο Μεσαίωνα, που το πνεύμα υποτάσσεται σε δεισιδαιμονίες και προκαταλήψεις , πλήττεται και η υδροθεραπεία.

Στους νεότερους χρόνους η Κυβέρνηση Καποδίστρια επέδειξε ενδιαφέρον για τις πηγές, και το 1830 Ιατροί της επισκέφτηκαν την Κύθνο όπου και μελέτησαν τις πηγές.

Επί βασιλείας του Όθωνα δημιουργήθηκε το υδροθεραπευτήριο στα Λουτρά της Κύθνου. Η αξιοποίηση των περισσότερων Λουτροπόλεων που λειτουργούν και σήμερα έγινε την δεκαετία του 1930. Ο χημικός Περτέσης κατά το χρονικό διάστημα από 1923-1953 μελέτησε την φυσικοχημική σύσταση των μεταλλικών νερών των περισσότερων Πηγών της Ελλάδος.

Το έτος 1927 συστήθηκε ο κλάδος των μονίμων υδρολόγων ιατρών και το 1938 συστήθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών έδρα κλινικής Υδροθεραπείας και Ιατρικής κλιματολογίας.

Η εξέλιξη των Ιαματικών Πηγών είναι στενά συνδεδεμένη με τις αντιλήψεις της Ιατρικής Παθολογίας. Σε εποχές όπου η Ιατρική επιστήμη εφαρμόζει φυσικά μέσα θεραπείας των διαφόρων παθήσεων παρατηρούμε και ανάπτυξη των Ιαματικών Πηγών. Με την έκρηξη της Χημικής Φαρμακολογίας και την εξέλιξη της χειρουργικής, εγκαταλείπεται και η αντίληψη περί Ιαματικότητας των πηγών.

Αποτέλεσμα αυτών των ισορροπιών είναι η παρακμή των λουτροπόλεων μας οι οποίες άνθισαν μετά το 1930 και η μετατροπή τους σε γερουντοπόλεις παραδοσιακής πελατείας'.

Στη σημερινή εποχή η 'Λουτροθεραπεία' εξελίσσεται και λαμβάνει τη μορφή του 'Ιαματικού Τουρισμού' και ο ασθενής γίνεται σταδιακά τουρίστας.

Η επαναληπτική μορφή που έχει η Υδροθεραπεία (ορισμένος αριθμός λούσεων σε ορισμένο χρονικό διάστημα), για να ολοκληρωθεί η θεραπεία, θέτει στη διάθεση του ασθενούς πολύ χρόνο και για άλλες δραστηριότητες. Έτσι δημιουργήθηκαν τα θέρετρα του Ιαματικού Τουρισμού (SPAS) που συνδυάζουν εκτός υγείας και την ψυχαγωγία.

Ο Τουρισμός Υγείας ο οποίος συνεχώς εξελίσσεται, σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες περιλαμβάνει όλες τις υπηρεσίες που έχουν σχέση με την υγεία όπως τον Ιατρικό έλεγχο, την ειδική διαιτητική, τη θεραπεία με

βιταμίνες, τις βοτανοθεραπείες, τη γυμναστική, τις ειδικές θεραπείες όπως αντικαπνική θεραπεία του άγχους, ψυχοθεραπεία, κινησιοθεραπεία, χαλάρωση, εκμάθηση ύπνου, έρευνα της σωστής γραμμής του σώματος αισθητικής κλπ.

Τα κέντρα Υδροθεραπείας σήμερα κατατάσσονται σε δυο κατηγορίες. Στα κέντρα Ιαματικού Τουρισμού (SPAS), από το όνομα της πόλης του Βελγίου όπου λειτούργησε επιτυχώς το πρώτο οργανωμένο κέντρο.

Αν όμως το τουριστικό θέρετρο έχει όλες τις εγκαταστάσεις και έχει επεκτείνει τις δραστηριότητες του, ώστε το προσφερόμενο προϊόν, εκτός της θεραπείας να έχει ως σκοπό περισσότερο την ξεκούραση αναψυχή τότε έχουμε τα κέντρα Τουρισμού Υγείας.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

Στην Ευρώπη, αλλά τελευταία και με ενδείξεις για την Ελλάδα, σημειώνεται δραστική διεύρυνση της παραδοσιακής ιαματικής αγοράς των πασχόντων ατόμων μεγάλης ηλικίας, χαμηλών εισοδημάτων, προς όφελος της συμμετοχής και των υγιών ατόμων μικρών και μεσαίων ηλικιών υψηλότερων εισοδημάτων. Η αναβάθμιση και η διεύρυνση του στόχου αποβλέπει στο να δοθούν στον ανθρώπινο οργανισμό ευκαιρίες για ανάνηψη, σωματική ανανέωση, πρόληψη, βελτίωση της αισθητικής και καλλιέργεια θετικής ψυχικής διάθεσης έναντι της ζωής.

Για την προώθηση των πιο πάνω βασικών και εξειδικευμένων στόχων στο πλαίσιο του ιαματικού και της θαλασσοθεραπείας, από δεκαετίας στην Ευρώπη έχουν ήδη επινοηθεί και καθιερωθεί (ενώ επιπλέον διαρκώς βελτιώνονται) μια σειρά σύγχρονες φροντίδες και περιποιήσεις, καθώς και μια σειρά σύγχρονες τεχνικές και εγκαταστάσεις ή εξοπλισμοί.

Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται ως τουριστικός προορισμός θάλασσας, ήλιου και άμμου. Την τελευταία δεκαετία όμως υπάρχει μια αυξημένη συνειδητοποίηση της ανάγκης από τους ιθύνοντες της τουριστικής βιομηχανίας για την προσέλκυση ποιοτικού τουρισμού μέσω της ανάπτυξης των ειδικών μορφών τουρισμού.

Ο τουρισμός υγείας συγκαταλέγεται στις μορφές αυτές αλλά δυστυχώς δεν έχει γίνει καμία ουσιαστική προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση. Οι εξαγγελίες του ΕΟΤ και τα κίνητρα για εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων των υπαρχόντων ιαματικών θέρετρων δεν είναι αρκετά για να προσελκύσουν την πελατεία αυτή που προέρχεται από τον τομέα πρόληψης του τουρισμού υγείας.

Ο ΕΟΤ και οι άλλοι αρμόδιοι φορείς σε συνεργασία με ειδικευμένα άτομα, που έχουν την απαραίτητη τεχνογνωσία σε θέματα ειδικών μορφών τουρισμού, θα πρέπει ν' ασχοληθούν με την εφαρμογή ενός σχεδίου που θ' αποβλέπει στην ανάπτυξη και προβολή μιας τόσο σημαντικής, για την βελτίωση της εικόνας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, μορφής τουρισμού.

Επισημαίνοντας τα σημαντικά οφέλη που προέρχονται από την ανάπτυξη και προβολή πακέτων τουρισμού υγείας και ιδιαίτερα από τον τομέα πρόληψης, δημιουργείται έντονη η ανάγκη ανάπτυξης της υποδομής αυτής της μορφής τουρισμού για την προσέλκυση του ποιοτικού τουρισμού στην Ελλάδα.

3. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ

ΤΑ ΝΕΡΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ

Τα νερά των φυσικών ή ιαματικών πηγών είναι αυτά που πηγάζουν μέσα από πετρώματα και βράχους που βγαίνουν από τα έγκατα της γης. Είναι μεταλλικά νερά, που περιέχουν διαλυμένα μεταλλικά συστατικά - όπως νάτριο, κάλιο, ασβέστιο, μαγνήσιο, ράδιο, σίδηρο, ιώδιο, φώσφορο και θείο - ή αέρια - όπως διοξείδιο του άνθρακα, υδρόθειο, άζωτο, οξυγόνο και υδρογόνο.

Τα νερά αυτά έχουν διάφορο βαθμό οξύτητας και είναι ή όξινα ή αλκαλικά ή και ουδέτερα. Έτσι συχνά ακούμε ότι μία πηγή είναι θειούχος αλκαλική ή χλωρονατριούχος ή οξυπηγή ή ραδιούχος. Αυτό σημαίνει ότι στην πηγή αυτή υπερισχύει ένα συστατικό περισσότερο από τα άλλα. Η θερμοκρασία των φυσικών πηγών είναι διάφορη επίσης και φτάνει μέχρι και τους 60 C⁰ και ακόμα περισσότερο.

Από τις πηγές αυτές λειτουργούν σαν λουτροπόλεις 80, ο επίσημα καταχωρημένος αριθμός τους όμως είναι 65. Απ' αυτές τουριστικής σημασίας είναι οι 18 και τοπικής 47.

Ισχύουσα νομοθεσία για τα θερμά μεταλλικά νερά στην Ελλάδα

A) Βασικός νόμος είναι ο 2188/20, ο οποίος αναφέρεται στα εξής:
Χαρακτηρισμός - ανακήρυξη Ιαματικών Πηγών και ανάκληση ανακήρυξης.

Κανονισμός λειτουργίας Υδροθεραπευτηρίων.

Άδεια λειτουργίας Ιαματικών Πηγών. Κατάταξη των Πηγών σε Δημόσιες και Ιδιωτικές.

Β) Ο νόμος 4844/30 αναφέρεται σε διατάξεις που αφορούν την εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών. Επίσης αυτός ο νόμος καθορίζει τη ζώνη προστασίας των ιαματικών πηγών ως κύκλο με κέντρο την πηγή και ακτίνα 1.000μ. Εντός της ζώνης προστασίας γίνονται μόνο έργα και εκμεταλλεύσεις τέτοια που δεν παραβιάζουν τον ιαματικό υδροφορέα. Ο ίδιος νόμος προβλέπει τη συγκρότηση Τεχνικής Επιτροπής, έργο της οποίας είναι η γνωμοδότηση επί των έργων που προβλέπεται να γίνουν εντός της ζώνης προστασίας.

Γ) Ο νόμος 4086/60 διαχωρίζει τις ιαματικές πηγές σε Τουριστικής και Τοπικής σημασίας. Οι ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας υπάγονται στην άμεση αρμοδιότητα του ΕΟΤ. Τις ιαματικές πηγές τοπικής σημασίας ο ΕΟΤ υποχρεούται να παραχωρεί κατά εκμετάλλευση στους ΟΤΑ στα Διοικητικά όρια των οποίων αναβλύζουν

ΜΟΡΦΕΣ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
MEDICAL HYDROLOGY-SPA THERAPY

Εισπνοθεραπεία με υδρατμούς ιονισμένου νερού.

Ιαματική ψιλή βροχή Θεραπείει πόνους των μυών και διώχνει το στρες.

Η θεραπεία των διαφόρων παθήσεων και κυρίως των ρευματικών παθήσεων γίνεται με φάρμακα και χειρουργική ορθοπεδική επέμβαση, ή ακόμη συνδυασμός και των τριών βασικών μορφών θεραπείας αναλόγως της περίπτωσης.

Η υδροθεραπεία όπως προαναφέρθηκε αποτελεί μέρος της φυσικοθεραπείας και είναι μία καλά οργανωμένη μορφή θεραπείας. Η υδροθεραπεία υπό τη γενικότερη έννοια 'SPA THERAPY' ή 'MEDICAL HYDROLOGY' των Αγγλοσαξόνων περιλαμβάνει τις εξής μορφές :

⇒ *Λουτροθεραπεία*

⇒ *Ποσιθεραπεία*

⇒ *Εισπνευσιοθεραπεία*

⇒ *Γλυοθεραπεία ή Πηλοθεραπεία ή κοινώς Λασπόλουτρα*

⇒ *Θαλασσοθεραπεία* Η Λουτροθεραπεία βασίζεται στις

παρακάτω

κύριες ιδιότητες του Ιαματικού νερού:

→ *Στο θερμικό ερέθισμα.*

→ *Στο μηχανικό ερέθισμα.*

→ *Στην επίδραση των φυσικοχημικών συστατικών του Ιαματικού νερού.*

Το θερμικό ερέθισμα είναι σπουδαίο στην Λουτροθεραπεία και αποτελεί βασική μορφή θερμοθεραπείας. Για να υπάρχει θερμικό ερέθισμα πρέπει η θερμοκρασία του νερού να είναι μεγαλύτερη από 34 C⁰. Ο θερμικός παράγοντας δρα με πολλούς τρόπους. Τέτοιοι είναι : η διάταση των αγγείων, η υπεραιμία, η τοπική εφίδρωση, η ανάπαυση των μυών, η βελτίωση της τοπικής θρέψης (εναλλαγή - διατροφή) και η αναλγησία.

Σε θερμοκρασίες λοιπόν άνω των 38 C⁰ - 40C⁰ ζεσταίνονται οι μύες, η αντίσταση τους ελαττώνεται και ακολουθεί χαλάρωση, με

αποτέλεσμα ανακούφιση από τον πόνο και διευκόλυνση των κινήσεων. Σε υψηλότερες θερμοκρασίες γίνεται απορρόφηση του υγρού των αρθρώσεων και διείσδυση μεταλλικών και ραδιενεργών στοιχείων.

Όσον άφορα το μηχανικό παράγοντα, η δράση του στηρίζεται στους νόμους του Αρχιμήδη που αναφέρονται στην άνωση και στην υδροστατική πίεση. Στο νερό το ανθρώπινο σώμα γίνεται ελαφρύτερο, οι κινήσεις ευκολότερες, επέρχεται μυοχαλάρωση, απορρόφηση οιδημάτων και εξιδρωμάτων και ευνοϊκή επίδραση στον ψυχισμό.

ΤΡΟΠΟΙ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΝΕΡΟΥ

Θαλασσοθεραπεία αναζωογόνησης και χαλάρωσης, για την κυτταρίτιδα και τα περιττά κιλά.

Αυτοί βασίζονται στους παράγοντες δράσης του ιαματικού νερού.

Έτσι λοιπόν έχουμε:

1. **Με τις εισπνοές** γίνεται διείσδυση του ραδονίου στον οργανισμό.

2. **Στην ποσιθεραπεία** με υπότονα (ολιγομεταλλικά) και ισότονα νερά εμφανίζεται δράση διουρητική, χολαγωγική και γενικά επιδρά στο μεταβολισμό. Η ποσιθεραπεία ενδιαφέρει πολλές παθήσεις και από τις ρευματικές, όπως την ουρική αρθρίτιδα και ενδεχομένως την εκφυλιστική αρθροπάθεια. Χρησιμοποιούνται τα νερά Λουτρακίου Καϊάφα, Πλατύστομου, Νιγρίτας, Σάριζας, Σουρωτής, Ξυνού Νερού κ.α..

3. **Εξωτερικές τεχνικές.** Αυτές βρίσκουν μεγάλη εφαρμογή στις Ρευματικές παθήσεις. Αναφέρονται:

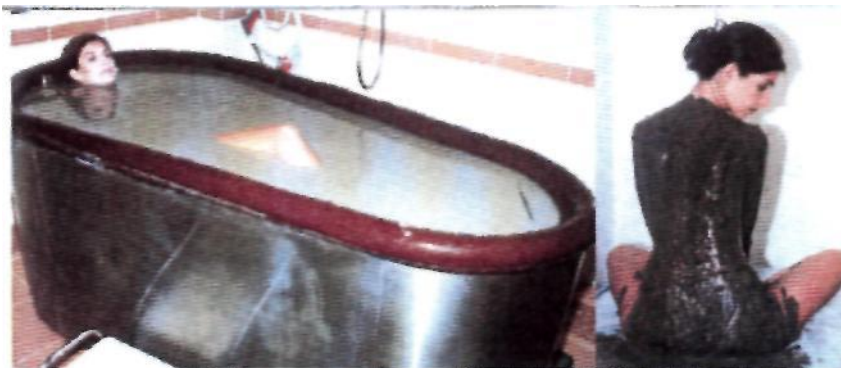
Το λουτρό. Είναι καθολικό, ημίλουτρο τοπικό, σε θερμοκρασίες 34-36 C⁰. Εκτελείται σε ατομικό λουτήρα, συνήθη ή ευρύχωρο, αλλά και σε πισίνα. Μπορεί να συνδυάζεται με καταιονήσεις ή υδρομαλάξεις, που επιφέρουν τόνωση των μυών.

Το **ατμόλουτρο** που μπορεί να είναι τοπικό ή καθολικό.

Το **λασπόλουτρο** που είναι επίσης καθολικό ή συνηθέστερα τοπικό (κατάπλασμα) στην περιοχή που πάσχει. Η δράση της λάσπης αποδίδεται κυρίως στις υψηλές θερμοκρασίες 40-46 C⁰ και πλέον. Είναι γνωστοί οι επαγωγείς της θερμότητας, επίσης ότι τα στερεά σώματα κρατούν επί μακρό χρόνο τη θερμότητα και ότι τότε το ανθρώπινο σώμα την ανέχεται ευκολότερα. Γι' αυτό η λάσπη χρησιμοποιείται για δράση σε όργανα κατά βάθος. Αλλά η ιαματική λάσπη δεν αποτελεί ένα απλό μείγμα στερεού υποστρώματος και ιαματικού νερού. Το χώμα επιλέγεται από εδάφη ηφαιστιογενή, από προσχώσεις και έλη. Καλλιεργείται με το

Συνδυασμός πήλινγκ με φυσικές λάσπες και ζεστής βροχής.

Ιαματικά λασπόλουτρα, σε συνδιασμό με το ιαματικό νερό.

ιαματικό νερό για πολλούς μήνες ή χρόνια και υφίσταται ζυμωτικές επεξεργασίες. Έτσι αποκτά φυσικοχημικές ιδιότητες με παρουσία ζώντων οργανισμών που διευκολύνουν την απορρόφηση του θείου και του ραδονίου, των φλεγμονωδών στοιχείων και την ελάττωση του πόνου.

Αξιόλογος τρόπος εφαρμογής του ιαματικού νερού είναι η χρησιμοποίηση του σε πισίνες, που είναι σήμερα η από όλους αποδεκτή υδροκινησιοθεραπεία. Αυτή βρήκε μεγάλη εφαρμογή τις τελευταίες δεκαετίες και δεν νοείται σήμερα Υδροθεραπευτήριο ή και οργανωμένο φυσικοθεραπευτήριο χωρίς εφαρμογή υδροκινησιοθεραπείας. Με τη μέθοδο αυτή γίνεται εκμετάλλευση και των τριών παραγόντων του ιαματικού νερού - χημικού, θερμικού και μηχανικού. Η υδροκινησιοθεραπεία εκτιμάται ιδιαίτερα για την πρόληψη μόνιμων βλαβών (όπως είναι οι αλλοιώσεις, οι ατροφίες, οι αγκυλώσεις) αλλά και για την αποκατάσταση κατά το δυνατόν αυτών.

Ιαματικό νερό και υδρομασάζ.

Μπάνιο με ιαματικά νερά και καολίνη. Επιπλέεις και είσαι σκεπασμένη με μια παχιά άσπρη κρέμα.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΤΗΣ ΙΑΜΑΤΙΚΗΣ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Η Ιαματική Λουτροθεραπεία εφαρμόζεται σε ένα μεγάλο αριθμό ασθενειών από τα περισσότερα συστήματα (αναπνευστικό, κυκλοφορικό, πεπτικό, νευρικό κλπ) εφαρμόζεται για :

1. Παθήσεις *ρευματικές* (όσον αφορά αυτές τις παθήσεις θα αναφερθούμε παρακάτω εκτενέστερα λόγω του ότι εφαρμογή της Ιαματικής Λουτροθεραπείας σε παθήσεις του μυοσκελετικού συστήματος είναι κατά πολύ συχνότερη απ' ότι σε παθήσεις άλλων συστημάτων).
2. Παθήσεις *κυκλοφορικού συστήματος* (αρτηριακή υπέρταση, ανεπάρκεια στεφανιαίων αρτηριών ενδαρτηρίτιδες κάτω άκρων κα).
3. Παθήσεις *δερματικές* (έκζεμα, δερματίτιδες).
4. Παθήσεις *γυναικολογικές* (χρόνιες μεταφλεγμονώδεις καταστάσεις των σαλπίγγων και της μήτρας κα).
5. Παθήσεις *περιφερικών νέρων* (νευρίτιδες, ριζίτιδες, νευραλγίες)
6. Σύνδρομο από διαταραχές του *νευροφυτικού συστήματος* .

Ενδείξεις ποσιθεραπείας

> Ενδείκνυται για παθήσεις της θρέψης και των ουροφόρων οδών (παχυσαρκία, χρόνιες κυστίτιδες, αρθριτισμός).

> Επίσης για παθήσεις του ήπατος και των χοληφόρων οδών (μικρή ηπατική ανεπάρκεια, χρόνια χολοκυστίτις).

> Παθήσεις πεπτικού συστήματος (κοιλίτιδες, διάφορα δυσπεπτικά προβλήματα).

Ενδείξεις εισπνευσοθεραπείας

Παθήσεις αναπνευστικού συστήματος (ασθματικές καταστάσεις, χρόνια ρινίτις κα).

Αντενδείξεις λουτροθεραπείας

> Παθήσεις της καρδιάς, όταν δεν αντισταθμίζονται καλά και παρουσιάζονται φαινόμενα στάσης και οιδήματα των κάτω άκρων, προχωρημένη αρτηριοσκλήρωση ιδίως των εγκεφαλικών αγγείων. Πρόσφατες εγκεφαλικές αιμορραγίες, θρομβώσεις των αγγείων πριν την έλευση έξι τουλάχιστον μηνών από την προσβολή.

> Ανεπάρκεια στεφανιαίων με συχνές κρίσεις ή σοβαρές βλάβες του μυοκαρδίου.

> Αιμορραγίες διαφόρων οργάνων - βαριές μορφές διαβήτου με έκδηλη εξασθένηση του οργανισμού. Ενεργός φυματίωση. Κακοήθεις νεοπλασίες - βαριές νευρικές και ψυχικές παθήσεις, εγκυμοσύνη μετά τον έκτο μήνα.

Η Λουτροθεραπεία διακόπτεται επίσης :

^ Όταν παρουσιαστεί κατά την διάρκεια των λουτρών παρόξυνση της χρόνιας πάθησης. => Κατά τις μέρες της έμμηνου ρύσης και ■=> Όταν αυτή δεν γίνεται καλώς ανεχτή από το λουόμενο.

Αντενδείξεις εισπνευσοθεραπείας

Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος σε οξεία φάση.

4. ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ) υπάρχουν στη χώρα μας καταγραμμένες 822 πηγές μεταλλικών νερών, όλων των κατηγοριών. Από τις 822 ιαματικές πηγές όλων των κατηγοριών, οι οποίες έχουν καταγραφεί, οι 752 είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν. Από το σύνολο των πηγών αυτών, σήμερα χρησιμοποιούνται οι 348 πηγές (42%), εκ των οποίων οι 180 για λουτροθεραπεία, οι 20 για ποσιθεραπεία και λουτροθεραπεία και οι 148 μόνο για πόση ύδατος.

Επίσημα από το κράτος, μέσω του ΕΟΤ, έχουν ανακηρυχθεί ως ιαματικές μόνο 76 πηγές. Από αυτές, σύμφωνα με το νόμο 4086/1960, οι 23 πηγές χαρακτηρίζονται ως "τουριστικής σημασίας" και οι 53 πηγές ως "τοπικής σημασίας".

Οι πηγές Τουριστικής Σημασίας ανήκουν στην κυριότητα και εκμετάλλευση του ΕΟΤ απευθείας ή με παραχώρηση από τον ΕΟΤ προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση με διατήρηση δικαιώματος επικαρπίας επί των πηγών (Σουρωτή, Νιγρίτα, Σμόκοβος, Κουνουπέλι, Λαγκαδάς).

Στην κυριότητα του ΕΟΤ δεν ανήκουν από τις πηγές Τουριστικής Σημασίας οι εξής:

1. Η Βουλιαγμένη που υπάγεται σε εκκλησιαστική περιουσία.
2. Το ένα υδροθεραπευτήριο του Λουτρακίου Κορίνθου που ανήκει στο Δήμο Λουτρακίου.
3. Τα τρία υδροθεραπευτήρια της Ικαρίας που ανήκουν στο Δήμο Αγίου Κηρύκου και τα δύο σε ιδιώτη.

Η λειτουργία των ιαματικών πηγών Τοπικής Σημασίας τελεί υπό την αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών ασκούμενη από τον οικείο Νομάρχη. Με αυτό το νόμο παραχωρείται η εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών Τοπικής Σημασίας υποχρεωτικά στους Δήμους και τις Κοινότητες ή τα Νομαρχιακά Ταμεία, στα διοικητικά όρια των οποίων αναβλύζουν οι πηγές.

ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ & ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα, είναι μια από τις κατεξοχήν χώρες με ιαματικές πηγές. Οι περισσότερες από αυτές είναι αρκετά οργανωμένες σε μεγάλο ή μικρό μέγεθος ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις. Παρακάτω θα παραθέσουμε μερικές από τις πιο σημαντικές πηγές.

Τραϊνούπολη Έβρου

Απέχει 14 χλμ. από την Αλεξανδρούπολη και 1 χλμ. από την κοινότητα του Έβρου. Βρίσκεται επί της Εγνατίας οδού που οδηγεί στις Φέρες. Η θερμοκρασία του νερού της πηγής φτάνει τους 50 °C.

Θεραπευτικές ενδείξεις: λουτροθεραπεία για ρευματισμούς, γυναικολογικές παθήσεις, παθήσεις των περιφερικών νεύρων.

Ποσιθεραπεία για τη θεραπεία του διαβήτη, νοσημάτων νεφρού, κυστίτιδες ήπατος και χολής, ηπατικές δυσλειτουργίες, πεπτικές διαταραχές.

Λαγκαδάς Θεσσαλονίκης

Οι ιαματικές πηγές του Λαγκαδά βρίσκονται στο βορειανατολικό άκρο της ομώνυμης λίμνης, 19 χλμ. βορειανατολικά της συμπρωτεύουσας. Υπάρχουν δύο πηγές, η θερμοκρασία των οποίων είναι 37 - 39 °C.

Θεραπευτικές ενδείξεις: ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις, δερματοπάθειες και παθήσεις των νεύρων.

Νέα Απολλωνία Θεσσαλονίκης

Η λουτρόπολη της Νέας Απολλωνίας είναι χτισμένη κοντά στη λίμνη Βόλβη (56 χλμ. ανατολικά της Θεσσαλονίκης). Η θερμοκρασία του ιαματικού νερού είναι 49 °C.

Θεραπευτικές ενδείξεις: ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, παθήσεις των περιφερικών νεύρων, γυναικολογικές παθήσεις, διαστρέμματα και κατάγματα.

Λουτράκι Πέλλας

Οι ιαματικές πηγές του Λουτρακίου είναι γνωστές και ως Πόζαρ. Βρίσκονται στους πρόποδες του όρους Βόρα (Καϊμακτσαλάν), σε απόσταση 130 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη και 39 χλμ. από την Έδεσσα. Η θερμοκρασία του νερού είναι 37 °C. Στην περιοχή υπάρχει υδροθεραπευτήριο, πισίνα ολυμπιακών προδιαγραφών και κρίνες για ποσιθεραπεία.

Θεραπευτικές ενδείξεις: λουτροθεραπεία για παθήσεις του κυκλοφορικού και αναπνευστικού συστήματος, ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, ισχιαλγίες, βρογχίτιδες, γυναικολογικές, νευρολογικές και δερματικές παθήσεις.

Ποσιθεραπεία για παθήσεις του ήπατος, των νεφρών, της χολής, του πεπτικού, του κυκλοφορικού και του ουροποιητικού συστήματος, χρόνια κολίτιδα, χολοκυστίτιδα, γαστρίτιδα και έλκος.

Σμόκοβο Καρδίτσας

Οι ιαματικές πηγές βρίσκονται σε απόσταση 1,5 χλμ. από την ομώνυμη κοινότητα (25 χλμ. νοτιανατολικά της Καρδίτσας). Οι πηγές είναι τρεις, σε υψόμετρο 450μ. Η θερμοκρασία τους είναι 29 - 40,2 °C.

Θεραπευτικές ενδείξεις: υδροθεραπεία για ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, οσφυαλγίες, ισχιαλγίες, αναπνευστικές, δερματικές και γυναικολογικές παθήσεις.

Αιδηψός Ευβοίας

Η Αιδηψός παρέχει ένα συνδυασμό παραθερισμού, υδροθεραπείας και φυσικοθεραπείας για όλες τις ηλικίες. Απέχει 117 χλμ. (βορειοδυτικά) από τη Χαλκίδα. Η θερμοκρασία των πηγών είναι 73 - 80 °C, από τις θερμότερες πηγές της Ευρώπης.

Θεραπευτικές ενδείξεις: υδροθεραπεία για παραμορφωτική αρθρίτιδα, ουρική αρθρίτιδα, απλή φλεγμονώδη αρθρίτιδα, ρευματοπάθειες, σπονδυλοαρθρίτιδα, δισκοπάθειες, μυαλγίες, νευραλγίες, νευρίτιδες, ισχυαλγίες, οσφυαλγίες, μετατραυματικές φλεγμονές, γυναικολογικές παθήσεις (σαλπγγίτιδες, ενδομητρίτιδες, στειρώσεις, ωοθητική ανεπάρκεια).

Θερμοπύλες Φθιώτιδας

Οι πηγές των Θερμοπυλών, γνωστές από την αρχαιότητα, βρίσκονται μόλις 15 χλμ. νοτιοανατολικά της Λαμίας. Η θερμοκρασία των πηγών (Αγίων Αναργύρων και Καλλιδρόμου) είναι 33,5 - 40,4 °C.

Θεραπευτικές ενδείξεις: ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, δερματικές, γυναικολογικές και αναπνευστικές παθήσεις.

Πλατύστομο Φθιώτιδας

Οι ιαματικές πηγές Πλατυστόμου απέχουν 34 χλμ. (δυτικά) από τη Λαμία και βρίσκονται σε υψόμετρο 420 μ. Οι πηγές είναι δύο, με θερμοκρασίες 33,6 °C και 25,54 °C αντίστοιχα.

Θεραπευτικές ενδείξεις: ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, παθήσεις του γαστρεντερικού και ουροποιητικού συστήματος, δερματικές και γυναικολογικές παθήσεις.

Καμένα Βούρλα

Από τις πιο ονομαστές λουτροπόλεις της Ελλάδας και γνωστό κέντρο παραθερισμού, τα Καμένα Βούρλα βρίσκονται 38 χλμ. νοτιοδυτικά της Λαμίας. Η θερμοκρασία των πηγών είναι 37-41 °C (Κνημίδες, Ασπρονέρι) και 33 °C (Κονιαβίτης).

Θεραπευτικές ενδείξεις: ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, νεφρίτιδες, λουμπάγκο, γυναικολογικές παθήσεις, δερματοπάθειες, παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος.

Υπάτη Φθιώτιδας

Από τις σπάνιες ιαματικές πηγές. Λέγεται ότι τα νερά ανέβλυσαν το 427 π.Χ., ύστερα από σεισμό, μέσα από ρήγμα βάθους 18 μ. Τα λουτρά απέχουν 18 χλμ. από τη Λαμία. Η θερμοκρασία της πηγής είναι 33,5 °C.

Θεραπευτικές ενδείξεις: υδροθεραπεία για διαταραχές και ενοχλήσεις της καρδιακής λειτουργίας, υπέρταση, ασθενικές καταστάσεις λόγω εξαντλητικής αρρώστιας, για καταστάσεις ανάρρωσης, χρόνιες παθήσεις του νευρικού συστήματος, ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, ημικρανίες, μετατραυματικές καταστάσεις.

Λίμνη Βουλιαγμένης (Αττική)

Οι ιαματικές πηγές της Βουλιαγμένης είναι γνωστές από την αρχαιότητα. Βρίσκονται 23 χλμ. νότια της Αθήνας και αναβλύζουν από το βάθος σπηλαίου, δημιουργώντας δύο φυσικές λίμνες, θερμοκρασίας 24,5 °C.

Διοίκηση Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων με Ιαματικές Εγκαταστάσεις

Θεραπευτικές ενδείξεις: ρευματοπάθειες, νευραλγίες, μυαλγίες, ισχυαλγίες, οσφυαλγίες, γυναικολογικές παθήσεις.

Λουτράκι Κορινθίας

Από τις πιο γνωστες λουτροπολεις, στη βορεια ακτη του κορινθιακου κολπου. Είναι γνωστη για τα κεντρα ποσιθεραπείας και για το εμφιαλωμένο νερο της περιοχης. Η θερμοκρασια των ιαματικων πηγων είναι 30- 31,4 C.

Θεραπευτικες ενδειξεις: λουτροθεραπεια για αρθροπαθειες, ρευματοπαθειες, οδοντικες, γυναικολογικες παθησεις, νεφρολιθιασεις, χολολιθιασεις, μικρες υπατικες ανεπαρκειες.

Ποσιθεραπεια για καρδιοπαθειες, παθησεις του πεπτικου, νευρικου και κυκλοφορικου συστηματος.

Ικαρια

Τα υδροθεραπευτηρια της Ικαρίας βρισκονται στον Αγιο Κήρυκο, την πρωτευουσα του νησιου, στα Θερμά, 2 χλμ. Βορειοανατολικά της πρωτευουσας και στην Αγια Κυριακη. Οι θερμοκρασιες των πηγων είναι 55,5c (πηγη Σπηλαιου), 49,5C (πηγη Απολλωνα) και 33,5C (πηγη Ασκληπιου).

Θεραπευτικές ενδείξεις: ρευματοπαθειες, αρθριτικα, παθησεις του νευρικου συστηματος, δερματικες και γυναικολογικες παθησεις.

Εκτος όμως από τις παρα πολύ γνωστες και καλα οργανωμενες ιαματικες πηγες, υπαρχουν και καποιες άλλες που βρισκονται υπο αναπτυξη. Τις πιο σημαντικες από αυτές θα παραθεσουμε παρακατω.

Αδάμαντας Μήλου

Η ιαματικη πηγη βρισκεται στον Αδαμαντα, το φυσικο λιμανι της Μήλου και η θερμοκρασία της είναι 35 C.

Θεραπευτικές ενδείξεις: υδροθεραπεία για χρόνιους ρευματισμούς, χρόνιες εκφυλιστικές εκβάσεις τραυμάτων, μετεγχειρητικό στάδιο αιμορροΐδων, φλογώσεις, νευραλγίες, νευρίτιδες, παραδοντοπάθειες, λευκόρροια, γυναικολογικές παθήσεις.

Θέμια Σερρών

Οι ιαματικές πηγές βρίσκονται 30 χλμ. βόρεια της κωμόπολης του Παρανεστίου, σε απόσταση 22 χλμ. από τις Σέρρες. Τα νερά αναβλύζουν σε υψόμετρο 620 μ. Στην περιοχή υπάρχουν πέντε πηγές, θερμοκρασίας 20 - 58 °C.

Θεραπευτικές ενδείξεις: λουτροθεραπεία για ρευματοπάθειες, οσφυαλγίες, ισχιαλγίες. Ποσιθεραπεία για παθήσεις των ουροφόρων οδών, το ήπατος και των χοληφόρων οδών.

Η γεωγραφική κατανομή των 822 καταγραμμένων πηγών σε επίπεδο περιφέρειας ή νομού είναι αυτή που φαίνεται ακολούθως στον πίνακα 1.

Πίνακας 1: Γεωγραφική κατανομή των ιαματικών πηγών.

Στερεά Ελλάδα	19%
Εύβοια	3%
Πελοπόννησος	14%
Μακεδονία	14%
Ήπειρος	7%
Θεσσαλία	7%
Θράκη	3%
Κρήτη	12%
Κυκλάδες	4%
Αιγαίο	13%
Ιόνια Νησιά	4%

Πηγή: Λουτροπόλεις και Ιαματικά Πηγαί, ΕΟΤ, 1966.

Η διασπορά των ιαματικών πηγών υποβάλλει την ιδέα της θεώρησης της λειτουργίας των ελληνικών λουτροπόλεων σε ένα συνολικό ανοιχτό σύστημα υποστήριξης του πληθυσμού και παράλληλα σε ένα σύστημα προληπτικής και ψυχαγωγικής ενίσχυσης των κατοίκων της χώρας μας, κατά προτεραιότητα σε θέσεις που γειτνιάζουν με τα μεγάλα αστικά κέντρα.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Στο σημείο αυτό θα γίνει μια ανάλυση για την κίνηση των ιαματικών πηγών, για τις λουτρικές περιόδους 1993 - 1997.

Στις παραπάνω λουτρικές περιόδους, στις πηγές τουριστικής σημασίας, παρατηρούμε ότι τα ιαματικά κέντρα με αξιόλογες εγκαταστάσεις παρουσιάζουν σημαντική κίνηση και είναι ιδιαίτερα κερδοφόρες, όπως για παράδειγμα η λουτρόπολη της Αιδηψού και τα λουτρά Σμοκόβου (πίνακας 2). Παρόλα αυτά διαπιστώνουμε για την λουτρόπολη της Αιδηψού, ότι η κίνηση της παρουσιάζεται σταθερή με βάση τις επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν από το 1994 - 1997. Σ' αυτό συνέβαλαν, τόσο οι άρτιες εγκαταστάσεις και το καταρτισμένο προσωπικό, όσο και η καλή οργάνωση και λειτουργία του.

Από την άλλη πλευρά όμως στην λουτρόπολη του Πλατυστόμου ο λόγος για τον οποίο η προσέλευση των τουριστών είναι αθρόα, αφορά τις εγκαταστάσεις και το προσωπικό, τα οποία είναι σε ανεπάρκεια, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ανταποκριθούν στη ζήτηση που υπάρχει. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα σε τελική ανάλυση να φαίνεται (με την πάροδο του χρόνου) σε μείωση των τουριστών στην περιοχή, παρά το γεγονός ότι οι πηγές αυτές θεωρούνται αξιόλογες από γεωλογικής πλευράς (χημική σύσταση νερών, ικανότητα θεραπείας διαφόρων ασθενειών).

Για τις πηγές τοπικής σημασίας με σημαντική κίνηση χαρακτηριστικά αναφέρουμε τα ιαματικά κέντρα του Σιδηροκάστρου και της Νέας Απολλωνίας (πίνακας 3), όπου το πρώτο παρουσιάζει ενθαρρυντική κίνηση καθώς εμφανίζεται σταθερό σε πόλο προσέλκυσης λουομένων. Αντίθετα το κέντρο της Νέας Απολλωνίας παρουσιάζει μια

κάμψη ανησυχητική από το 1995 ως 1997. Το γεγονός αυτό αφορά την οργάνωση και την προβολή του κέντρου, η οποία δεν απέδωσε τα αναμενόμενα την συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Την πιο περιορισμένη κίνηση παρουσιάζουν οι πηγές Αδάμαντα Μήλου, που έχουν την μικρότερη προσέλευση λουόμενων, παρόλο που τα τελευταία χρόνια αναβαθμίζεται το νησί τουριστικά. Τα αίτια που αφορούν τον ιαματικό τουρισμό του νησιού, έχουν να κάνουν κυρίως με τις ανεπαρκείς εγκαταστάσεις, καθώς και την διαφήμιση αυτών σε διάφορα έντυπα (κυρίως τουριστικά), ώστε οι πηγές να γίνουν πιο γνωστές στο ευρύ κοινό.

Όσο για τις πηγές οι οποίες δεν λειτούργησαν κατά την περίοδο 1993 - 1997 όπως π.χ. οι πηγές Ευθαλούς, καθώς επίσης και για περιπτώσεις που δεν έχουμε στοιχεία για την κίνηση ορισμένων πηγών όπως π.χ. οι πηγές Θέρμες Λέσβου αξίζει να αναφερθεί, ότι όχι μόνο λειτούργησαν, αλλά είχαν και αυξημένη κίνηση τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Αυτό μας δείχνει, ότι μέσω των πινάκων του ΕΟΤ δεν μπορεί να γίνει μια ολοκληρωμένη μελέτη, παρά μόνο ενδεικτική για την κίνηση που υπάρχει στις ιαματικές πηγές της χώρας μας (και αυτό πολλές φορές καθίσταται αδύνατο), γιατί και παραλείψεις υπάρχουν και τα στοιχεία δεν ανταποκρίνονται όλα και πλήρως σε ορισμένες ιαματικές πηγές της χώρας σχετικά με την κίνηση που είχαν.

Πίνακας 2: Οι κυριότερες ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας στην Ελλάδα.

Λούσεις μέσου όρου 1991 - 1997 κατά φθίνουσα τάξη.

Ιαματικές πηγές	Λούσεις	Ποσοστό (%)
Αιδηψού	503.740	34,81
Καμένων Βούρλων	138.911	9,60
Βουλιαγμένης	132.152	9,13
Υπάτης	128.998	8,91
Μεθάνων	101.600	7,23
Σμοκοβου		4,97
Ικαρίας	66.014	4,56
Λουτρακίου δήμου	60.100	4,15
Λαγκαδά	57.474	3,97
Καϊάφα	54.047	3,73
Ελευθέρων	41.817	2,89
Θερμοπυλών	22.226	1,54
Λουτρακίου ΕΟΤ	19.922	1,38
Κυλλήνης Νιγρίτας	16.435	1,14
Πλατυστόμου	13.297	0,92
Κύθνου	7.848	0,54
	7.576	0,52
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	1.447.173	100.0

Πηγή: Λουτροπόλεις και Ιαματικά Πηγαία ΕΟΤ

Πίνακας 3: Οι κυριότερες ιαματικές πηγές τοπικής σημασίας στην Ελλάδα.

Λούσεις μέσου όρου 1991 - 1997 κατά φθίνουσα τάξη.

Ιαματικές πηγές	Λούσεις	Ποσοστό (%)
Νέας Απολλωνίας	102.546	24,56
	81.912	19,62
Σιδηροκάστρου	37.843	9,06
Σέδες	34.634	8,30
Κρεμαστών	24.508	5,87
Τραϊανουπόλεως	21.911	5,25;
Αγ. Νικολάου	19.822	4,75
Ψαροθερμών	15.609	3,74
Δρανίτσας Καϊτσας	15.503	3,71
Πρεβέζης	15.278	3,66
Γενησαίας	14.522	3,48
Αμάραντου	13.419	3,21
Καβάσιλων	10.425	2,50
Σελινιάτικων	9.562	2,29
ΣΥΝΟΛΑ	571.860	100,0

Πηγή: Λουτροπόλεις και Ιαματικά Πηγαί, ΕΟΤ.

Στην Ελλάδα οι θεραπευτικές ιδιότητες ορισμένων πηγών, ήταν γνωστές από την αρχαιότητα και μάλιστα συνδεδεμένες με την ιστορία του τόπου όπου βρίσκονται (όπως της Αιδηψού, των Θερμοπυλών, Ικαρίας, Τραϊανούπολη κλπ.). Η αξιοποίηση και η βαθμιαία οργάνωση των ιαματικών πηγών της χώρας άρχισε από τις αρχές του παρόντα αιώνα. Οι πρώτες πηγές που αναπτύχθηκαν ήταν της Υπάτης, της Αιδηψού, της Κύθνου, της Κυλλήνης, του Λουτρακίου. Ακολούθησαν οι υπόλοιπες πηγές που λόγω της γειννίασης τους με τη θάλασσα εξελίχθηκαν σε μεγάλες λουτροπόλεις, οι οποίες δέχονται επιπλέον των λουόμενων στις ιαματικές πηγές και μεγάλο αριθμό παραθεριστών.

Η ζήτηση για τον ιαματικό τουρισμό στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα, ιδίως στις μεγάλες λουτροπόλεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό των λουόμενων προσέρχεται κατά πρώτον το μήνα Σεπτέμβριο και ακολουθεί ο μήνας Αύγουστος, αντίθετα με ότι συμβαίνει στον υπόλοιπο τουρισμό του οποίου ο μήνας αιχμής είναι ο μήνας Αύγουστος. Από εκτιμήσεις προέκυψε ότι κατά τη διάρκεια όλου του εξαμήνου, Μάιος - Οκτώβριος, που λειτουργούν συνήθως οι πηγές, το 40% των λούσεων κατά μέσο όρο πραγματοποιήθηκε κατά το μήνα Σεπτέμβριο του 1995 στις μεγάλες πηγές, το άλλο 32% κατά το μήνα Αύγουστο, το 20% περίπου κατά το μήνα Ιούλιο, το 5% τον Οκτώβριο και μόλις το 3% τον Ιούνιο, ενώ κατά τον μήνα Μάιο το αντίστοιχο ποσοστό ήταν ελάχιστο.

Αντίθετα για τις πηγές Τοπικής Σημασίας τα αντίστοιχα ποσοστά φαίνονται πιο εξομαλυσμένα. Βρέθηκε δηλαδή, ότι το ποσοστό των λούσεων που πραγματοποιήθηκε κατά το μήνα Σεπτέμβριο του 1995 αναλογούσε στο 30% του συνόλου των λούσεων όλου του έτους, το 25% τον Αύγουστο και το 15% τον Ιούλιο, 15% τον Οκτώβριο, το 10% τον Ιούνιο και το υπόλοιπο 5% κατά το μήνα Μάιο.

Η διαφορά αυτή που παρατηρήθηκε μεταξύ των πηγών Τουριστικής και Τοπικής Σημασίας αποδίδεται περισσότερο στον τόπο προσέλευσης των λουόμενων. Οι μικρές πηγές προτιμούνται περισσότερο από τον τοπικό πληθυσμό και λιγότερο από τον πληθυσμό της υπόλοιπης χώρας, γιατί απαιτούν μικρότερη μετακίνηση των ατόμων. Αντίθετα τις μεγάλες λουτροπόλεις τις επισκέπτονται συνήθως άτομα από άλλα μέρη της Ελλάδας που συνδυάζουν την υδροθεραπεία με τις καλοκαιρινές διακοπές τους.

Ο μέσος όρος παραμονής των ατόμων είναι γύρω στις 13-14 ημέρες, δηλαδή περίπου ότι συμβαίνει και στον υπόλοιπο τουρισμό.

Όσον αφορά την ηλικία και το φύλλο των λουόμενων, παρατηρείται ότι συνήθως είναι άτομα της τρίτης ηλικίας και οι γυναίκες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό (περίπου το 60 - 65%). Ο αριθμός των ατόμων που χρησιμοποιεί τις ιαματικές πηγές αναλογεί στο 1,4% (1993) του ελληνικού πληθυσμού, ενώ το ποσοστό αυτό ήταν μεγαλύτερο, γύρω στο 1,7% κατά τα έτη 1961 και 1971.

Από το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων κατά τα έτη 1995 και 1996 αποδόθηκαν δαπάνες για λουτροθεραπεία σε 58.660 και 59.204 ασφαλισμένους αντίστοιχα που αναλογούσαν στο 43,2% και 41,5% του συνολικού αριθμού των λουόμενων. Την πλειοψηφία αυτών των ασφαλισμένων του ΙΚΑ αποτελούν οι συνταξιούχοι, κατά το 88 - 90% και το υπόλοιπο 10-12% αφορά τους άμεσα ασφαλισμένους.

Επιχορηγήσεις υπήρξαν, σε μικρότερο βαθμό και από άλλα ταμεία όπως της Δ.Ε.Η., και των τραπεζών. Αναλυτικότερα, κατά τα ίδια έτη 1996 και 1996 επιχορηγήθηκαν από τη Δ.Ε.Η. 4961 και 5355 ασφαλισμένοι αντίστοιχα για υδροθεραπεία.

ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Πολλά κέντρα Τουρισμού Υγείας λειτουργούν σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη (πίνακας 4) και συγκεκριμένα στη Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, Ελβετία, Αυστρία και λιγότερο στο Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία, Ολλανδία, Φινλανδία, Σουηδία.

Επίσης, λειτουργούν πολλά τέτοια κέντρα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, όπου ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας τους π.χ. Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Ρουμανία, Ρωσία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία. Στο χώρο της Μεσογείου, εκτός της Ιταλίας, Ισπανίας, Ελλάδας και Πορτογαλίας, ιαματικό τουρισμό και τουρισμό υγείας, έχουν επίσης αναπτύξει το Ισραήλ, η Τουρκία, η Τυνησία, το Μαρόκο και η Κύπρος.

Η Γερμανία διαθέτει 250 - 300 κέντρα ιαματικού τουρισμού. Σε αυτά οι επισκέπτες υποβάλλονται σε ιαματική θεραπεία (θερμαλισμό), θαλασσοθεραπεία, κινησιοθεραπεία και κλιματοθεραπεία.

Στην Ιταλία λειτουργούν γύρω στο 200 κέντρα τουρισμού υγείας.

Στη Γαλλία λειτουργούν γύρω στα 50 κέντρα ιαματικού τουρισμού, εκ των οποίων τα περισσότερα εξειδικεύονται στη θαλασσοθεραπεία.

Τα 22 ιαματικά κέντρα που λειτουργούν στην Ελβετία εξειδικεύονται περισσότερο στη θεραπεία για πρόληψη. Το κλίμα, το υψόμετρο της τοποθεσίας όπου βρίσκονται ορισμένα από τα κέντρα αυτά, είναι ιδανικά για την προσφορά προϊόντων που προορίζονται για ανάρρωση και χαλάρωση.

Από τα 100 ιαματικά κέντρα που λειτουργούν στην Αυστρία, τα 20 είναι αποκλειστικά για υδροθεραπεία. Η Αυστρία έχει αναπτύξει πολύ τον τομέα αυτό, ώστε να παρουσιάζεται διεθνώς ως προορισμός

αναζωογόνησης κατά της καθημερινής ρουτίνας. Μαζί με την Ελβετία αποτελούν μοναδικές χώρες όπου τα κέντρα τουρισμού υγείας τους εξειδικεύονται στην κλιματοθεραπεία..

Στην Ισπανία και την Πορτογαλία λειτουργούν 92 και 40 κέντρα ιαματικού τουρισμού αντίστοιχα. Γενικά ο κλάδος του τουρισμού υγείας δεν είναι ανεπτυγμένος και δεν προωθείται.

Τα προϊόντα του τουρισμού υγείας που προσφέρονται στη Βόρεια Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Σουηδία και τη Φινλανδία, είναι πολύ υψηλών προδιαγραφών, τόσο από άποψη κοινωνική, όσο και ιατρική.

Στην Αγγλία, οι φάρμες υγείας είναι γνωστές ως τόποι τουρισμού υγείας, ενώ τα κέντρα ιαματικού τουρισμού έχουν ατονήσει.

Στις πρώην Ανατολικές χώρες Ρωσία, Τσεχοσλοβακία, Ουγγαρία κλπ., ο ιαματικός τουρισμός θεωρείται αναπτυγμένος τομέας, αφού ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού των χωρών αυτών αλλά και των ξένων τουριστών, επισκέπτεται τα κέντρα τουρισμού υγείας. Έτσι στην Ουγγαρία, η οποία θεωρείται από τις πλέον αναπτυγμένες στον τομέα αυτό, αφού διαθέτει 100 -120 τέτοια οργανωμένα κέντρα με πλήρη εξοπλισμό και υποδομή και γύρω στις 350 ιαματικές πηγές με εγκαταστάσεις.

Τέλος, στη Βόρεια Αμερική ο τουρισμός υγείας, ο οποίος έχει την έννοια της ξεκούρασης και όχι της θεραπείας, προσφέρεται σε ειδικευμένους σταθμούς τα "Health Resorts" ή "Spa Resorts". Είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις που βρίσκονται συνήθως σε πολυτελή ξενοδοχεία με μπάνια, πισίνες και αθλητική υποδομή κυρίως στην Καλιφόρνια και Φλόριδα.

Πίνακας 4: Προσφορά - ζήτηση ιαματικών υπηρεσιών στην Ευρώπη.

	ία	1 ερμανία	Ιταλία
Ιαματικά κέντρα	104	264	430
Λουόμενοι	11εκ.	8,9 εκ.	2,2 εκ
Διανυκτερεύσεις	11 εκ.	47 εκ	15,7 εκ
Ποσοστό ασφαλισμένων	92%		85%
Ιατροί ειδικευμένοι	1.000	1.500	3.000

Πηγή: Λουτροπόλεις και Ιαματικά! Πηγαί, ΕΟΤ.

Spas in the United States

Συνολικός Αριθμός Spa Resorts/Hotels	453
Συνολικός Αριθμός Day Spa	858

Πηγή: www.spas.about.com

Η μεγαλύτερη συγκέντρωση των ξενοδοχειακών μονάδων - spa παρατηρείται στις πολιτείες της Arizona (29), της California (101), της Florida (55), της Nevada (31), της Νέας Υόρκης (19), του Texas (20) και της Hawaii (19).

Spas in Canada

Συνολικός Αριθμός Spa Hotels/Resorts	66
Συνολικός Αριθμός Day Spas	23

Πηγή: www.spas.about.com

4. ΤΑ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΑ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ

ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΥ

Σήμερα τα περισσότερα υδροθεραπευτήρια στην Ελλάδα είναι πλέον υπερσύγχρονα. Περιλαμβάνουν λουτήρες πολυτελείας με συνεχόμενα δωμάτια ανάπαυσης, λουτήρες πρώτης κατηγορίας, λουτήρες δεύτερης κατηγορίας, λουτήρες ειδικών θεραπειών ιδίως για τους πάσχοντες με παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος και λουτήρες για πάσχοντες με δερματικές παθήσεις

Τα διαμερίσματα των θαλάμων των λουτήρων πλαισιώνονται από μεγάλες αίθουσες αναμονής και ανάπαυσης των λουόμενων. Ο κάθε θάλαμος περιλαμβάνει έναν άνετο λουτήρα από μάρμαρο βυθισμένο στο έδαφος, με μια μικρή κλίμακα που επιτρέπει την εύκολη είσοδο και έξοδο του λουόμενου από τον λουτήρα.

Υπάρχει ειδική μηχανική εγκατάσταση που αντικαθιστά συνεχώς τον αέρα των θαλάμων με ατμοσφαιρικό αέρα, η θερμοκρασία του οποίου ρυθμίζεται ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες για να διατηρείται σταθερή μέσα στο θάλαμο. Ταυτόχρονα εκδιώκει τα αέρια του ιαματικού νερού τα οποία συσσωρεύονται στους θαλάμους των λουτήρων. Ο καθαρισμός των λουτήρων γίνεται επίσης με ιδιαίτερο μηχανικό σύστημα, με εκτοξευόμενο και υψηλής πίεσης κοινό νερό θερμοκρασίας 80 °C. Ένας μέσος όρος λουτήρων που μπορεί να βρίσκονται σε ένα υδροθεραπευτήριο ανέρχεται σε 59.

Ιδιαίτερη οργάνωση έχει η Ιατρική Υπηρεσία του υδροθεραπευτηρίου, η οποία διεξάγεται συνήθως από τρεις γιατρούς και καταλαμβάνει μια ολόκληρη πτέρυγα, από έξι δωμάτια και αίθουσα

αναμονής των προς εξέταση ασθενών. Υπάρχει πλήρης εξοπλισμός των ιατρείων και πρόχειρο φαρμακείο, φορεία, συσκευές και φιάλες οξυγόνου και γενικά υπάρχουν τα μέσα για την άμεση παροχή βοήθειας στα συμβαίνοντα ατυχήματα.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΛΟΥΤΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Απ' όσα ακούσαμε μέχρι τώρα φαίνεται να μην είναι τόσο απλή υπόθεση η εφαρμογή της Ιαματικής Λουτροθεραπείας. Βέβαια δεν είναι απλό πράγμα. Υπάρχουν **γενικοί κανόνες** που ακολουθεί η Ιαματική Λουτροθεραπεία.

1. Πριν την έναρξη της θεραπείας θα μελετηθεί η συνύπαρξη άλλων παθήσεων που αποκλείουν ή περιορίζουν την Ιαματική Λουτροθεραπεία όσον αφορά τη διάρκεια, τη θερμοκρασία, τους τρόπους εφαρμογής κτλ.
2. Θα μελετηθεί η *Ρευματική Νόσος* και ανάλογα θα καθοριστούν η διάρκεια, η θερμοκρασία, το είδος της θεραπείας, (δηλ λουτρό, καταιονισμοί, υδρομαλάξεις, ατμόλουτρα, λασπόλουτρα, υδροκινησιοθεραπεία) καθώς και η περιοχή εφαρμογής τους, (πχ. Αυχένας, μέση, ώμος, χέρια, ισχίο, γόνατο κτλ.).
3. Εξετάζεται αν ο άρρωστος ακολουθεί κάποια θεραπεία που συνήθως δεν πρέπει να διακόπτεται.
4. Γίνεται επανεξέταση στη μέση της θεραπείας που διαρκεί τρεις εβδομάδες και έπειτα στο τέλος. Ο άρρωστος εφοδιάζεται με επιστολή του γιατρού των λουτρών με τις παρατηρήσεις του για τον θεράποντα γιατρό.
5. Οι διάφορες θεραπείες γίνονται συνήθως *το πρωί* και διαρκούν *λίγα λεπτά μέχρι και μία ώρα* ανάλογα με το είδος.

Το ευεργετικό αποτέλεσμα έρχεται συνήθως σε λίγες εβδομάδες από τη λήξη της Ιαματικής Λουτροθεραπείας, αλλά συχνά στη διάρκεια της. Από μερικούς συνίσταται η τμηματική Ιαματική Λουτροθεραπεία στην αρχή και στο τέλος της Λουτρικής περιόδου.

Μπορεί να χρειαστεί καμιά φορά συμπληρωματική φυσικοθεραπεία π.χ. μηχανοθεραπεία ή εργαστηριακή διερεύνηση του αρρώστου. Θα πρέπει όμως να έχει υπόψη ο ασχολούμενος με το αντικείμενο, την ενδεχόμενη *Χοντρική αντίδραση*.

Αυτή μπορεί να παρουσιαστεί τις πρώτες 5 ως 10 μέρες της Ιαματικής Λουτροθεραπείας και συνίσταται σε μια ολιγοήμερη και παροδική κλινική επιδείνωση της γενικής κατάστασης του αρρώστου, ενδεχομένως με πυρετό, ανορεξία, πονοκεφάλους και αϋπνία. Η λουτρική αντίδραση μπορεί να είναι και τοπική με επιδείνωση των τοπικών συμπτωμάτων και δεν έχει σχέση με την τελική έκβαση της θεραπείας. Ειδικά στις περιπτώσεις ουρικής αρθρίτιδας μπορεί να προκληθεί μία νέα κρίση παρά την λήψη κολχικίνης. Για τα φαινόμενα αυτά πρέπει να ενημερώνεται ο ασθενής που πρόκειται να υποβληθεί σε Ιαματική Λουτροθεραπεία..

Πριν την έναρξη της λουτροθεραπείας πρέπει να καθορισθεί στον πάσχοντα, ο τρόπος της λούσης όσον αφορά τη θερμοκρασία, τη διάρκεια και τη μορφή του λουτρού. Για τον καθορισμό αυτών δεν αρκεί μόνο να γνωρίζουμε την πάθηση, αλλά και τη γενική κατάσταση του πάσχοντος. Γι'αυτό το λόγο έχει καθιερωθεί η υποχρεωτική εξέταση των πασχόντων, αλλά και των υγείων ακόμη, από ειδικευμένο γιατρό του υδροθεραπευτηρίου. Κατά το διάστημα της λουτροθεραπείας ο γιατρός μπορεί να θέσει υπό παρακολούθηση κάποιους ασθενείς με σοβαρότερα προβλήματα. Αυτό συμβαίνει για να προληφθούν τυχόν ισχυρές αντιδράσεις ή απρόοπτα συμβάντα και για να διαπιστωθεί η ευνοϊκή και ομαλή εξέλιξη της λουτροθεραπείας.

Οι λουόμενοι πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι η λουτροθεραπεία είναι μια μορφή φυσικοθεραπείας, που προκαλεί κατά την διάρκεια της πρώτης εβδομάδας μεγάλες τροποποιήσεις στον οργανισμό και τα πάσχοντα όργανα για να αποκαταστήσει την φυσιολογική τους

λειτουργία. Οι αλλαγές αυτές εκδηλώνονται μέσω των λουτρικών αντιδράσεων. Αν η λουτροθεραπεία γίνεται κανονικά, οι αντιδράσεις σε πάσχοντες από δερματικές, αρθρικές και ρευματικές παθήσεις είναι σχετικά ήπιες. Αντίθετα όταν δεν γίνεται σωστή χρήση των λουτρών και οι πάσχοντες παραμένουν περισσότερο από το κανονικό, εκδηλώνονται **με έντονο** τρόπο. Υπάρχει περίπτωση να ακόμα και να οξυνθεί το πρόβλημα, το οποίο μπορεί όμως να υποχωρήσει μετά από διακοπή των λουτρών.

Η διάρκεια του λουτρού είναι **από** 10-25 λεπτά ανάλογα με την κατάσταση του πάσχοντος. Κατά γενικό κανόνα, η χρονική διάρκεια πρέπει να είναι μικρή στα πρώτα λουτρά και να αυξάνεται βαθμιαία, εφόσον προχωρά η λουτροθεραπεία και έχει θετικά αποτελέσματα. Η μέση διάρκεια μιας λουτροθεραπείας είναι τρεις εβδομάδες που αντιστοιχούν σε 21 λουτρά. Μπορεί όμως και να παραταθεί εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο. Σε πολλές περιπτώσεις δεν πρέπει να γίνεται συνεχώς αλλά με διακοπές.

Τα λουτρά γίνονται συνήθως το πρωί ή αν γίνουν άλλη στιγμή της μέρας, πρέπει πάντα με άδειο στομάχι ή δύο ώρες μετά το πρόγευμα και 4 ώρες μετά το γεύμα. Μετά το λουτρό πρέπει ο λουόμενος ήρεμος για τουλάχιστον μία ώρα και να προφυλαχθεί από το κρύο και τους ανέμους. Οι υποτασικοί δεν πρέπει να κάνουν λουτρά νωρίς **το** πρωί νηστικοί, αλλά να παίρνουν ένα ελαφρύ πρόγευμα πριν .

Για τους πάσχοντες από παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος (αρτηριών και καρδιάς), ισχύουν ειδικοί κανόνες από την τήρηση **των** οποίων εξαρτάται εξ' ολοκλήρου η επίτευξη ευνοϊκών θεραπευτικών αποτελεσμάτων και η αποφυγή μεγάλων αντιδράσεων που μπορεί να προκαλέσουν επιδείνωση της κατάστασης.

Θερμοκρασία του λουτρού. Τα λουτρά στις περιπτώσεις **των** παθήσεων της καρδιάς και των αγγείων γίνονται κατά κανόνα στη

θερμοκρασία των 33 - 34°C. Αυτό γιατί τα θερμά ή ψυχρά λουτρά έχουν δυσμενή επίδραση στην καρδιά.

Λουτρά συνεχούς ροής ιαματικού νερού. Τα λουτρά γίνονται με ιαματικό νερό που ρέει συνεχώς στο λουτήρα για να διατηρείται σταθερή η θερμοκρασία και η περιεκτικότητα των συστατικών, ιδίως των αερίων του διοξειδίου του άνθρακα και του υδρόθειου. Ιδιαίτερη σημασία έχει η ταχύτητα με την οποία ανανεώνεται το ιαματικό νερό κατά την διάρκεια του λουτρού.

Η μεγάλη ταχύτητα προκαλεί διέγερση στον λουόμενο και μάλιστα σε εκείνους που παρουσιάζουν διαταραχές του νευρικού συστήματος, καθώς και σε εκείνους με παθήσεις των αρτηριών, όπου επιζητούμε την καταπραϋντική και αγγειοδιασταλτική δράση των λουτρών. Η μεγάλη κίνηση του ιαματικού νερού παρασύρει τις φυσαλίδες του διοξειδίου του άνθρακα και του υδρόθειου και δεν τις αφήνει να παραμείνουν στο δέρμα και να ασκήσουν την ευεργετική δράση τους. Εκτός αυτού, με την μεγάλη ταχύτητα του ιαματικού νερού, εξαερείται μεγάλο μέρος του διοξειδίου του άνθρακα και επειδή είναι αέριο βαρύτερο του ατμοσφαιρικού αέρα, παραμένει στην επιφάνεια του νερού, το οποίο και εισπνέει αναγκαστικά ο λουόμενος.

Προφυλακτικά μέτρα μετά το λουτρό. Ο πάσχων, μετά το λουτρό πρέπει να παραμείνει σε μια από τις αίθουσες ανάπαυσης του υδροθεραπευτηρίου μία τουλάχιστον ώρα, μακριά από ρεύματα και μετά να αναχωρήσει για το δωμάτιο, όπου θα αναπαυθεί για λίγη ώρα. Όσοι παραμένουν σε ξενοδοχεία ή οικίες που βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από το υδροθεραπευτήριο, πρέπει να χρησιμοποιούν, εφόσον αυτό είναι δυνατόν μεταφορικό μέσον. Τις προφυλάξεις αυτές πρέπει να παίρνουν ιδιαίτερα οι υπερτασικοί και όσοι έχουν ανεπάρκεια της καρδιάς ή των αρτηριών.

Διάρκεια λουτροθεραπείας. Ο πάσχων πρέπει να γνωρίζει ότι για την λουτροθεραπεία απαιτείται χρονικό διάστημα 21 ημερών, κατά το οποίο είναι δυνατόν να γίνουν 15-17 λουτρά. Απαραίτητα σε αυτούς που πάσχουν από παθήσεις της καρδιάς ή των αγγείων, εφόσον το κρίνει ο γιατρός πρέπει να παρεμβάλλονται ημέρες διακοπής των λουτρών και πλήρης ανάπαυση για την σταθεροποίηση των ευνοϊκών αποτελεσμάτων τους. Όσο για τη διαβίωση αυτών των πασχόντων στην ιαματική πηγή (δίαιτα, περίπατοι, χρόνος ανάπαυσης κ.α.), θα συμβουλευόμαστε τον ειδικό γιατρό της πηγής.

ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΛΟΥΤΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Εσωτερικοί χώροι

Οι εγκαταστάσεις και οι εσωτερικοί χώροι κάθε λουτρόπολης πριν από την έναρξη της λειτουργίας της, πρέπει να πληρούν την βασική αρχή της υγιεινής των χώρων, η οποία περιλαμβάνει εκτός από τις εγκαταστάσεις, την υγιεινή προσωπικού και την υγιεινή των λουόμενων.

Υγιεινή προσωπικού

Οι εργαζόμενοι σε μια λουτρόπολη είναι εφοδιασμένοι με βιβλιάριο υγείας στο οποίο βεβαιώνεται ότι ο κάτοχος του δεν πάσχει από μεταδοτικό νόσημα (φυματίωση, τραχώματα, έκδηλες δερματοπάθειες κ.α.) και δεν είναι φορέας εντερικών παθογόνων μικροβίων, ιών και παρασίτων. Το βιβλιάριο υγείας εκδίδεται από την αρμόδια υγειονομική υπηρεσία και "θεωρείται" κάθε χρόνο.

Η διασφάλιση της καθαριότητας των χώρων και η φροντίδα για την ατομική τους υγιεινή είναι αναγκαία από όλους τους εργαζόμενους.

Στην ευθύνη των λουτρονόμων είναι η αυστηρή τήρηση των οδηγιών του γιατρού, όσον αφορά τη θερμοκρασία και το χρόνο διάρκειας της λούσης κάθε λουόμενου.

Η παραμονή των λουτρονόμων στους απαραίτητους χώρους λούσης για την επίβλεψη των λουόμενων είναι απαραίτητη. Συγκεκριμένα πρέπει να υπάρχουν δυο λουτρονόμοι σε κάθε δεξαμενή λούσης και ένας έως δύο στους ατομικούς λουτήρες (ανάλογα του αριθμού των ατομικών λουτήρων).

Επιβάλλεται η γνώση παροχής πρώτων βοηθειών.

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στη συμπεριφορά του προσωπικού προς τους λουόμενους. Το προσωπικό να δείχνει κατανόηση

και υπομονή προσφέροντας τις υπηρεσίες του πρόθυμα στους λουσμένους.

Κανόνες υγιεινής λουόμενων

Οι λουόμενοι και γενικά οι επισκέπτες της λουτρόπολης υποχρεούνται να τηρούν όλους τους παρακάτω κανόνες υγιεινής και να διασφαλίζουν οι ίδιοι την καθαριότητα όλων των χώρων.

Θα πρέπει να αναφέρεται στο γιατρό της λουτρόπολης τυχόν ιστορικό κάποιου λοιμώδους νοσήματος. Άτομα με δερματικές παθήσεις, τραύματα, εντερικές λοιμώξεις (διάρροια) δεν χρησιμοποιούν τη δεξαμενή ομαδικής λούσης.

Το αδιάβροχο κάλυμμα στο κεφάλι (σκουφί) κατά τη διάρκεια της λούσης είναι υποχρεωτικό και αυστηρά προσωπικό. Ακόμα κάθε λουόμενος φορά απαραίτητα ξύλινα τσόκαρα που βρίσκονται στα αποδυτήρια και κυκλοφορεί μ' αυτά στους χώρους της δεξαμενής, των ντουζ και της τουαλέτας. Στο τέλος, τα αφήνει πάλι στα αποδυτήρια πριν φύγει.

Επιβάλλεται το πλύσιμο των χεριών με σαπούνι, μετά τη χρήση της τουαλέτας και πριν το φαγητό. Κάθε λουόμενος πριν μπει στο χώρο της δεξαμενής περνά από τα αποδυτήρια, τις τουαλέτες και στη συνέχεια κάνει λουτρό καθαριότητας (ντουζ) με ζεστό νερό και σαπούνι, φορώντας το αδιάβροχο κάλυμμα στο κεφάλι (σκουφί) και πλένοντας προσεκτικά όλα τα σημεία του σώματος του.

Αίθουσα αναμονής

Στην αίθουσα αναμονής πρέπει να τηρούνται υποχρεωτικά κάποιοι κανόνες, οι οποίοι περιγράφονται παρακάτω.

Να υπάρχει κατάλληλη "ζώνη ευεξίας", δηλαδή αλλαγή του αέρα 3-5 φορές την ώρα, χωρίς να δημιουργούνται ρεύματα, θερμοκρασία 18 - 22 °C και σχετική υγρασία 50% +5.

Να υπάρχει καλός φωτισμός (30-60 Na υπάρχει επαρκής αριθμός καθισμάτων και τραπεζιών. Τα καθίσματα πρέπει να είναι τουλάχιστον τριπλάσια του αριθμού των λουόμενων.

Το δάπεδο πρέπει να είναι από υλικό λείο και μη ολισθηρό, ώστε να καθαρίζεται εύκολα και να μην προκαλούνται ατυχήματα.

Ο τοίχος να καλύπτεται μέχρι ύψους 2 μ. με υλικό λείο και συνεχόμενο, ώστε να καθαρίζεται αποτελεσματικά.

Lux, 1 μέτρο πάνω από το δάπεδο).

Καλή ηχομόνωση. Ο θόρυβος να μην υπερβαίνει τα 45db.

Αν δεν υπάρχει κυλικείο, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ψυγείου με νερό και ποτήρια μιας χρήσης ή ψύκτες.

Πρέπει να υπάρχουν δοχεία απορριμμάτων με κάλυμμα.

Σε κανέναν χώρο της λουτρόπολης να μην βρίσκονται πτυελοδοχεία.

Αποδυτήρια

Ο αριθμός των αποχωρητηρίων πρέπει να είναι ίσος με το 1/10 του αριθμού των λουόμενων που μένουν όλο το 24ωρο στην λουτρόπολη. Ο αριθμός αυτός αυξάνει κατά 1 για κάθε 5 άτομα που χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις του υδροθεραπευτηρίου χωρίς να διαμένουν στη λουτρόπολη. Σε καμία περίπτωση τα αποχωρητήρια δεν μπορούν να είναι λιγότερα από δύο.

Κοντά στα αποχωρητήρια να διατίθεται ανάλογος αριθμός νιπτήρων.

Κάθε τουαλέτα να διαθέτει καζανάκι, δοχείο απορριμμάτων με κάλυμμα, βούρτσα καθαρισμού, η οποία μετά τη χρήση τοποθετείται σε θήκη με αντσηπτικό υγρό ή κρέμεται στη θήκη στεγνή. Σε καμία περίπτωση δεν αφήνεται στο δάπεδο.

Στους νιπτήρες πρέπει να υπάρχει σαπούνι, κατά προτίμηση υγρό, χαρτί απορροφητικό για τα χέρια ή ηλεκτρική συσκευή για το στέγνωμα των χεριών. Ποτέ όμως πετσέτες.

Το δάπεδο να είναι κατασκευασμένο από λείο, μη ολισθηρό και αδιαπότιστο υλικό.

Η αποχέτευση να είναι απόλυτα στεγανή και επαρκής για να αποκλείει οποιονδήποτε κίνδυνο μόλυνσης.

Ο τοίχος να είναι επικαλυμμένος μέχρι ύψους 2μ. με λείο και συνεχόμενο υλικό.

Να καθαρίζονται και να απολυμαίνονται - τα αποχωρητήρια - τουλάχιστον δύο φορές το 24ωρο. Η λεκάνη καθαρίζεται με απορρυπαντικό τύπου "nim", ενώ το πάτωμα με διάλυμα χλωρίνης κατά 1/10.

Κατάλληλη "ζώνη ευεξίας" είναι: θερμοκρασία 13 - 14 °C, αλλαγή του αέρα 10 φορές ανά ώρα χωρίς να δημιουργείται ρεύμα.

Καλός φωτισμός 40 Lux (1μ. πάνω από το δάπεδο) και ο θόρυβος να μην υπερβαίνει τα 42db.

Αίθουσα ομαδικής λούσης

Τα υλικά κατασκευής των δεξαμενών λούσης και των γύρω χώρων χαρακτηρίζονται από ανθεκτικότητα, υδατοστεγανότητα και από λείες εσωτερικές επιφάνειες. Τα οποιαδήποτε άκρα είναι στρογγυλεμένα.

Η ποιότητα του χρησιμοποιούμενου μηχανολογικού εξοπλισμού είναι τέτοια ώστε να μη δημιουργείται κανένας κίνδυνος ρύπανσης του νερού, λόγω διάβρωσης αυτού.

Η διάταξη της ευρύτερης περιοχής της δεξαμενής είναι τέτοια ώστε οι λουόμενοι κατά την πορεία τους προς την δεξαμενή της λούσης, να διέρχονται διαδοχικά από τα αποδυτήρια στα αποχωρητήρια και στη συνέχεια από καταιωνιστήρες (ντουζ) για λουτρό καθαριότητας.

Το σχήμα της δεξαμενής λούσης είναι τέτοιο ώστε να εξασφαλίζεται πλήρης κυκλοφορία και ανανέωση του νερού.

Ο πυθμένας της δεξαμενής είναι κατασκευασμένος από λείο μη ολισθηρό, συνεχόμενο υλικό. Περιπτώσεις κάλυψης του πυθμένα με χαλίκια ή άμμο θεωρούνται ακατάλληλες γιατί δεν παρέχουν την δυνατότητα καθαρισμού.

Η δεξαμενή πρέπει να έχει τη δυνατότητα πλήρους εκκένωσης της.

Να υπάρχει ρολόι τοίχου σε εμφανές σημείο.

Να υπάρχουν διατάξεις στήριξης των λουόμενων.

Η αίθουσα να έχει καλό και ομοιόμορφο φωτισμό. Η ολική επιφάνεια των παραθύρων και των φεγγιτών να μην είναι μικρότερη από το 1/4 της επιφάνειας της δεξαμενής.

Πρέπει να υπάρχει καλός εξαερισμός. Να γίνεται αλλαγή του αέρα 3-5 φορές ανά ώρα, χωρίς να προκαλούνται ρεύματα.

Ο θόρυβος να μην υπερβαίνει τα 52 db.

Η κολυμβητική δεξαμενή να καθαρίζεται και να απολυμαίνεται 2 φορές τουλάχιστον το 24ωρο.

Αίθουσα εισπνοθεραπείας

Όσον αφορά τα δάπεδα και τους τοίχους, ότι προτείνεται για τους λουτήρες.

Η δυναμικότητα της αίθουσας να μην υπερβαίνει τις 5 θέσεις.

Η αίθουσα να καθαρίζεται καθημερινά.

Οι συσκευές εισπνοθεραπείας να καθαρίζονται μετά από κάθε χρήση και να απολυμαίνονται. Τα τμήματα αυτά των συσκευών, είναι προτιμότερο να είναι μιας χρήσης.

Για τις "ζώνες ευεξίας", για το φωτισμό και το θόρυβο, ότι ισχύει για τους λουτήρες.

6. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ SPA

Αν και δεν υπάρχει ένας γενικά αποδεκτός ορισμός για τα SPA, θα λέγαμε ότι ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει γενικότερα κάθε μέρος ή τοποθεσία, όπου υπάρχουν νερά ή ιαματικά λουτρά και φυσικά κατάλληλες εγκαταστάσεις για την αξιοποίηση τους και τα οποία χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία και χαλάρωση του σώματος και του πνεύματος των ατόμων που τα επισκέπτονται.

Αέγεται ότι ο όρος SPA προέρχεται από το όνομα της μικρής πόλης Spa που βρίσκεται στο ανατολικό Βέλγιο κοντά στη Liege, η οποία ήταν ιδιαίτερα ξακουστή για τα λουτρά και τις ιαματικές πηγές της, και είχε ελκύσει από τους ρωμαϊκούς κιόλας χρόνους το ενδιαφέρον των αυτοκρατορικών οικογενειών.

Κύριος σκοπός των SPA είναι η πρόληψη και θεραπεία του σύγχρονου ατόμου από τις διάφορες σωματικές ασθένειες, καθώς και η προστασία και απαλλαγή του από το άγχος και τις ψυχολογικές πιέσεις που δέχεται καθημερινά ως αποτέλεσμα του αστικού τρόπου ζωής και της έλλειψης επαφής με τη φύση.

Αναλυτικότερα οι στόχοι των διαφόρων τύπων SPA και τα οφέλη που μπορούν να προσφέρουν αναφέρονται στον ακόλουθο πίνακα:

Ένα SPA μπορεί να είναι:	Ένα SPA μπορεί να βοηθήσει:	Ένα SPA μπορεί να προσφέρει:
◆ Περιποιητικό	◆ Στη βελτίωση της φυσικής κατάστασης	◆ Ηρεμία
◆ Αναζωογονητικό	◆ Στη βελτίωση των διατροφικών συνηθειών	◆ Κάθαρση
◆ Χαλαρωτικό	◆ Στην επαφή με τη φύση	◆ Θεραπεία
◆ Πνευματικό	◆ Στην αποτοξίνωση	◆ Ευφορία
◆ Γαλήνιο	◆ Στη χαλάρωση	◆ Γνώση και εμπειρία για τη δημιουργία ενός υγιούς τρόπου ζωής
◆ Καταπραϋντικό	◆ Στην απόκτηση εσωτερικής ισορροπίας	◆ Κούρες ομορφιάς
	◆ Στη διασκέδαση	◆ Θεραπευτικές κούρες
	◆ Στην αντιμετώπιση του άγχους	◆ Χρόνο για προσωπική σκέψη
	◆ Στη γνωριμία με άλλα άτομα που ενδιαφέρονται για την υγεία	◆ Περιπέτεια
		◆ Προσωπική πρόκληση

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω τα SPA έχουν πολλά να προσφέρουν στο σύγχρονο άνθρωπο, αρκεί βέβαια να γνωρίζει ποιοι είναι οι στόχοι του όταν τα επισκέπτεται. Ένα SPA μπορεί σίγουρα να βοηθήσει το άτομο να επιτύχει αρκετούς από τους στόχους του, αλλά κυρίως μπορεί να το βοηθήσει να γνωρίσει καλύτερα τον ίδιο του τον εαυτό και να νοιαστεί περισσότερο για τις ανάγκες και τις επιθυμίες του.

ΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΩΝ SPA ΚΑΙ ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ

Οι κυριότεροι τύποι SPA που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια και έχουν ταχύτατα εξαπλωθεί σε ολόκληρο το κόσμο αναφέρονται στη συνέχεια:

Club SPA

Πρόκειται για ένα συγκρότημα που πρωταρχικός του σκοπός είναι η φυσική κατάσταση του ανθρώπινου οργανισμού και προσφέρει μια ποικιλία υπηρεσιών SPA από επαγγελματίες για την καθημερινή χρήση των πελατών του.

Day SPA

Πρόκειται για SPA που δεν διαθέτουν εγκαταστάσεις διανυκτέρευσης, αλλά προσφέρουν προγράμματα ομορφιάς, ευφορίας και χαλάρωσης που μπορεί να διαρκούν μια ώρα, ένα πρωί ή μια ημέρα.

Cruise Ship SPA

Πρόκειται για SPA εγκατεστημένο μέσα σε κρουαζιερόπλοιο και το οποίο προσφέρει τόσο επαγγελματικές υπηρεσίες SPA για την καλή φυσική κατάσταση του σώματος, την ευφορία και τη χαλάρωση, όσο και ποικιλία κουζίνας SPA για υγιεινή διατροφή.

Destination SPA

Πρόκειται για κέντρα που διαθέτουν εγκαταστάσεις διανυκτέρευσης και προσφέρουν συνήθως προγράμματα πολλών ημερών και ποικιλία δραστηριοτήτων, όπως μαθήματα γυμναστικής, θεραπείες σώματος, δραστηριότητες για τον εμπλουτισμό του πνεύματος και τη

μείωση του άγχους, καθώς και κουζίνα SPA. Το κόστος στα κέντρα αυτά είναι ιδιαίτερα υψηλό αφού θα λέγαμε ότι ο κάθε πελάτης προσλαμβάνει κατά κάποιον τρόπο, τον προσωπικό του γυμναστή, υπηρέτρια, σεφ και σύμβουλο ομορφιάς στη διάρκεια του ταξιδιού του για την προσωπική του αναζήτηση.

Holistic SPA

Πρόκειται για SPA που επικεντρώνονται σε εναλλακτικές μεθόδους θεραπείας και διατροφής, κυρίως χορτοφαγία και μακροβιότητα. Η λεγόμενη φυσιολατρική θεραπεία που προσφέρουν αναζητά «υψηλά επίπεδα ευφορίας» ενώνοντας σώμα και πνεύμα σε ένα ανώτερο επίπεδο συνείδησης.

Medical SPA

Πρόκειται για SPA όπου συγκεντρώνονται άτομα, ομάδες και ιδρύματα, αποτελούμενα από ιατρούς και επαγγελματίες SPA, που πρωταρχικός τους σκοπός είναι η παροχή εκτενούς ιατρικής φροντίδας και ευφορίας, σε ένα περιβάλλον που περιλαμβάνει υπηρεσίες SPA, καθώς και συμβατικές και μη θεραπείες και φροντίδες.

Mineral Springs SPA

Πρόκειται για SPA που προσφέρουν μια επιτόπια πηγή φυσικού μεταλλικού νερού, ιαματικό ή θαλασσινό που χρησιμοποιείται για υδροθεραπείες

Resort SPA

Τα resort spas βρίσκονται συνήθως εγκατεστημένα μακριά από τον πολιτισμό και σε όμορφο περιβάλλον, προσφέροντας μια ποικιλία επαγγελματικά παρεχόμενων υπηρεσιών SPA, φυσική κατάσταση και

προγράμματα ευφορίας για την αναζωογόνηση του πνεύματος και για την ψυχαγωγία.

Sports - Adventure SPA

Πρόκειται για ξενοδοχεία ή resorts που προσφέρουν θεραπευτικά μπάνια και κούρες σώματος, καθώς και ειδικά σπορ και υπαίθριες δραστηριότητες περιπέτειας που περιλαμβάνουν οτιδήποτε από γκολφ έως σκι, ψάρεμα, κλπ.

Structured SPA

Πρόκειται για SPA με αυστηρό κανονισμό που όλες τους οι εγκαταστάσεις χρησιμοποιούνται για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου σκοπού όπως την απώλεια βάρους, την καλή φυσική κατάσταση, κλπ.

Special SPA

Πρόκειται για SPA που απευθύνονται σε ειδικές κατηγορίες ατόμων με ιδιαίτερους στόχους και προσφέρουν ειδικά ενδιαφέροντα και δραστηριότητες όπως:

- > απεξάρτηση από το κάπνισμα
- ^ δραστηριότητες μητέρας και κόρης
- > θεραπείες σε γυναίκες τόσο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης όσο και μετά
- > για οικογένειες και παιδιά
- > για μελλόνυμφους και νεόνυμφους
- > για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Όπως γίνεται φανερό τόσο από την ποικιλία των τύπων SPA όσο και από τους σκοπούς που αυτά εξυπηρετούν, οι εγκαταστάσεις και υπηρεσίες SPA απευθύνονται σε όλο το κόσμο, ανεξαρτήτου φύλλου,

ηλικίας, ενδιαφερόντων και αναγκών, αφού έχουν αναπτυχθεί SPA που καλύπτουν κάθε ιδιαίτερη ανάγκη και απαίτηση.

Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια σημειώνεται δραστική διεύρυνση της παραδοσιακής ιαματικής αγοράς των πασχόντων ατόμων μεγάλης ηλικίας και χαμηλών εισοδημάτων (που αποτελούν άλλωστε και την κύρια αγορά για τη χώρα μας), προς όφελος της συμμετοχής και των υγιών ατόμων μικρών και μεσαίων ηλικιών, μεσαίων και υψηλότερων εισοδημάτων.

Άλλωστε είναι αδιαμφισβήτητο ότι η ανάγκη για χαλάρωση και επαφή με τη φύση είναι ιδιαίτερα έντονη σε όλες τις ηλικίες και σε όλους τους ανθρώπους, λόγω των εντατικών ρυθμών ζωής και εργασίας που ακολουθούν σήμερα, γεγονός που δικαιολογεί και την ταχύτατη ανάπτυξη των SPA σε ολόκληρο τον κόσμο, ανάπτυξη που αναμένεται ακόμα μεγαλύτερη στο μέλλον.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Οι συνθήκες εργασίας έχουν αλλάξει σημαντικά τα τελευταία χρόνια και οι επιχειρήσεις έχουν κατανοήσει το γεγονός πως ο ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί πηγή δύναμης ιδιαίτερα όταν μιλάμε για ένα ξενοδοχείο που είναι εντάσεως εργασίας και άρα υπηρεσιών.

Στην Ελλάδα ο πληθυσμός που απασχολείται στον τουρισμό φθάνει τις 630. 000 και χαρακτηρίζεται από την έλλειψη εξειδίκευσης.

Στις περιπτώσεις όπου οι διάφορες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες δε μας επιτρέπουν να βρούμε το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό στην τοπική περιοχή, ίσως θα πρέπει να ανατρέξουμε σε εναλλακτικές πηγές εύρεσης ανεξάρτητα από τη διαφορά στο κόστος. Αυτό που προέχει είναι η ποιοτική παραγωγή και διανομή της υπηρεσίας.

Η επιλογή των εργαζομένων επιβάλλεται να γίνεται με ένα πολύ οργανωμένο σύστημα μελέτη, περιγραφή και προδιαγραφές εργασίας, ενώ παράλληλα θα υπάρχει συνεχής παρακίνηση για τη βελτίωση τους με τις συνεχείς ευκαιρίες που θα τους παρέχει το ξενοδοχείο για ανέλιξη και πραγματοποίηση καριέρας.

Η βελτίωση της αποδοτικότητας τώρα, στηρίζεται κατ' αρχάς στην κατανόηση του οράματος και του στόχου της επιχείρησης από πλευράς εργαζομένων και στην ύπαρξη ενός περιβάλλοντος που θα ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων με τους πελάτες.

Η συνεχής εκπαίδευση που θα παρέχει το ξενοδοχείο καθώς επίσης και η τακτική που πρέπει να ακολουθεί στην επίλυση των προβλημάτων, προσθέτουν σημαντική αξία στο πως αισθάνονται οι εργαζόμενοι, ενισχύει την αφοσίωση τους και δημιουργεί το οικογενειακό κλίμα που πολλές φορές επιδιώκεται.

Το οικογενειακό κλίμα αλλά και το σημαντικότερο στοιχείο που μπορεί να έχει ένας εργαζόμενος, να αισθάνεται σημαντικός, ενισχύεται από την επικοινωνία που προσπαθεί να έχει η διοίκηση του ξενοδοχείου με τους υπαλλήλους της, τη κουλτούρα που διατηρεί και την ασφάλεια που παρέχει σχετικά με το μέλλον.

Για να είναι ένα τμήμα HR Management επιτυχημένο θα πρέπει να προβεί στα εξής:

- > Να προσλαμβάνει τον καλύτερο για τη δουλειά.
- > Να προσέχει τον κάθε υπάλληλο ξεχωριστά.
- > Συνεχή ενημέρωση για την αποστολή του ξενοδοχείου.
- > Οι αμοιβές να είναι ίδιες ή και καλύτερες από τον μέσο όρο του κλάδου.
- > Να εξηγεί τι θέλει από τον κάθε εργαζόμενο.
- > Να προωθεί ανάλογα με τη συμβολή του εργαζόμενου.
- > Εκπαίδευση.
- > Να προσφέρει ασφάλεια σε σχέση με το μέλλον.
- > Ιατρική ασφάλεια.
- > Πολύ καλό εργασιακό περιβάλλον.
- > Να ενδιαφέρεται για τα προσωπικά προβλήματα των εργαζομένων.
- > Να διαχειρίζεται σωστά τις κρίσεις και τα παράπονα.
- > Να ακούει τη γνώμη των υπαλλήλων.
- > Να ενημερώνει τους υπαλλήλους για αλλαγές που τους επηρεάζουν.
- > Να ενημερώνει για την απόδοση τους
- > Να ανταμείβει όταν γίνεται σωστή δουλειά
- > Να είναι δίκαιο
- > Να προσφέρει βοήθεια και συμβουλές όποτε χρειάζεται

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ FRONT OFFICE

Σε πολλές πόλεις είναι συνηθισμένο να βρίσκουμε πολλούς τύπους ξενοδοχείων και σε διαφορετικές κατηγοριοποιήσεις ή ξενοδοχεία της ίδιας κατηγορίας που προσφέρουν όμοια προϊόντα. Μπορεί να έχουν executive rooms, leisure centers, convention centers και άλλα παρόμοια υψηλής ποιότητας χαρακτηριστικά ή μόνο εστιατόριο και μπαρ σε διαφορετικούς τύπους πελατών. Παρόλα αυτά το ξενοδοχείο μας πρέπει να διαφέρει από τα υπόλοιπα και ο μόνος τρόπος που μπορούμε να το κάνουμε αυτό, είναι με το να διαπιστώνουμε ότι οι πελάτες μάς βλέπουν επαγγελματίες και φιλόξενους συνεχώς.

Τα ακόλουθα τμήματα στοχεύουν και στους διαφορετικούς τύπους πελατών που επιθυμούμε να εξυπηρετήσουμε και στο πώς θα τους κάνουμε να νιώθουν ευπρόσδεκτοι.

Φιλοξενία στο front office

Πολύ συχνά το τμήμα του Front Office σε ένα ξενοδοχείο είναι το πρώτο σημείο επαφής με τον πελάτη και επηρεάζει τον πελάτη στην γενική του εκτίμηση. Έτσι, είναι βασικό το Front Office να φροντίσει ώστε η πρώτη εμπειρία να είναι αυτή που θα αφήσει τον πελάτη να αισθανθεί ευπρόσδεκτος και ευχαριστημένος.

Το πιο σημαντικό πράγμα που πρέπει να θυμόμαστε στο Front Office είναι ότι οι πελάτες πάντοτε έρχονται πρώτοι. Είναι ο λόγος για την ύπαρξη της επιχείρησής μας και πρέπει να τους φερθούμε ανάλογα.

Το βασικότερο απ' όλα είναι το καλοσώρισμα του πελάτη και η άμεση αναγνώριση του. Έπειτα θα πρέπει να χρησιμοποιούμε το όνομα του για να του δείξουμε ότι ξεχωρίζει από το σύνολο. Πολύ σημαντικό είναι να βεβαιωθούμε ότι ο πελάτης θα λάβει σωστές υπηρεσίες.

Χειρισμός παραπόνων

Οι περισσότεροι υπάλληλοι στο χώρο υποδοχής φοβούνται να αντιμετωπίσουν παράπονα. Η αλήθεια είναι ότι αυτό συμβαίνει γιατί δεν έχουν εκπαιδευτεί πώς να αντιμετωπίζουν θετικά τα παράπονα.

Ο πελάτης έχει πάντα δίκαιο, επειδή είναι πελάτης. Πώς όμως πρέπει να αντιμετωπίζουμε τα παράπονα; Είναι απλό: πρώτα απ' όλα πρέπει να ακούμε τον πελάτη και αυτά που έχει να μας πει. Θα πρέπει να κρατήσουμε σημειώσεις και το σημαντικότερο να απολογηθούμε για το πρόβλημα. Το σημαντικότερο απ' όλα όμως είναι να αναλάβουμε δράση και να λύσουμε το πρόβλημα.

Λειτουργίες τον χώρου υποδοχής

Το Front Office είναι ο κεντρικός πυρήνας ολόκληρης της ξενοδοχειακής λειτουργίας. Είναι το πρώτο σημείο επαφής για κάθε πελάτη και δημιουργεί την αρχική αντίληψη για την επιχείρησή μας. A)

Ωρες λειτουργίας

Ακόμη και το Front Office πρέπει να επιδεικνύει υψηλών προδιαγραφών εξυπηρέτηση των πελατών 24 ώρες το 24ωρο, 7 μέρες τη βδομάδα. B) Προϊόντα Γνώσης

- > Πριν αρχίσει ακόμη ένας υπάλληλος του Front Office τα καθήκοντα του πρέπει να έχει:
- > συμπληρώσει τις βασικές διαδικασίες για το τμήμα και το ξενοδοχείο
- > δει τα δωμάτια του ξενοδοχείου
- > λάβει πλήρη γνώση για το ξενοδοχείο και τις λειτουργίες του
- > λάβει 2 βδομάδων το λιγότερο, εξάσκηση
- > λάβει το Hotel information book που πρέπει να έχει γενικές πληροφορίες για το ξενοδοχείο.

Κάθε Front Office πρέπει να διαθέτει ημερολόγιο (diary log book), το οποίο περιέχει απαραίτητες πληροφορίες και το οποίο περνά από τη μια βάρδια στην επόμενη. Θεωρείται ότι, τόσο οι εισερχόμενες, όσο και οι εξερχόμενες ομάδες, πρέπει να έχουν ολοκληρωμένη παράδοση μεταξύ τους. Ανεξάρτητα από τη βάρδια, ο Front Office Manager ελέγχει την κατάσταση του ξενοδοχείου με στόχο να εξασφαλίσει τη μέγιστη πληρότητα. Κάθε μέλος της νυχτερινής βάρδιας πρέπει να γνωρίζει όλα τα γεγονότα που θα λάβουν χώρα εκείνο το βράδυ και την επόμενη ημέρα μέσα από έντυπο λειτουργιών (function sheet), event orders και trace files. Αυτά τα έγγραφα περιέχουν απαραίτητες πληροφορίες και εντολές, οι οποίες έχουν σχέση με την καθημερινή εργασία.

Κατά τη διάρκεια της ημέρας διάφορες αναφορές ετοιμάζονται, όπως οι παρακάτω:

- ▶ Flag Report, το οποίο περιέχει γεγονότα που έχουν συμβεί και αντίστοιχες οδηγίες.
- ▶ Αναφορά όλων των V. I. P. στο Ξενοδοχείο.
- ▶ Αναφορά όλων των V. I. P. που αναμένεται να αφιχθούν.
- ▶ Αλφαβητική Αίσατα Αφίξεων για τις επόμενες τρεις (3) ημέρες.
- ▶ Αλφαβητική Αίσατα των πελατών που διαμένουν και Αριθμοί Δωματίων.
- ▶ Αναλυτική Κατάσταση Εξόδων των πελατών.
- ▶ Αναφορά με τα Δωμάτια εκτός Λειτουργίας.
- ▶ Αναφορά με όλα τα επιπρόσθετα και κοινής χρήσης δωμάτια
- ▶ Πρόβλεψη κρατήσεων για 31 ημέρες.
- ▶ Rate Discrepancy Report.
- ▶ Αναφορά μπλοκαρισμένων Δωματίων.
- ▶ Αναφορά εσόδων δωματίων.
- ▶ Περίληψη του νυχτερινού manager.

- ▶ Γεωγραφική Στατιστική Αναφορά από τη βάση Δεδομένων του Marketing.
- ▶ Αναφορά παραγωγικότητας EBS (εμπορικοί λογαριασμοί).
- ▶ Αναφορά Μετρητών.
- ▶ Άλλες σχετικές αναφορές του υπεύθυνου Οροφοκομίας.

Ακόμα, το τμήμα υποδοχής είναι υπεύθυνο για τα κλειδιά και η απογραφή τους πρέπει να γίνεται συχνά, ώστε να διασφαλίζεται το απόθεμα τους. Κάθε εκκρεμότητα μηνυμάτων πρέπει να παραδίδεται στα δωμάτια.

Ο νυχτερινός manager πρέπει να εξασφαλίζει ότι όλα τα στατιστικά στοιχεία σε ανάλογους τομείς από ανταγωνιστές, θα συλλεχθούν και θα προωθηθούν στον Front Office Manager.

Καθώς γίνεται η άφιξη του πελάτη, όλες οι απαραίτητες πληροφορίες πρέπει να λαμβάνονται. Για να διασφαλιστεί πως όλες οι απαιτήσεις του πελάτη εκτελούνται, σχετικές πληροφορίες πρέπει να μεταφέρονται από βάρδια σε βάρδια.

FRONT OFFICE - ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ

Μια από τις ευθύνες του τμήματος κρατήσεων σχετίζεται με τον εμπλουτισμό των κεφαλαίων του ξενοδοχείου μέσα από την αύξηση των εσόδων, όσο το δυνατόν περισσότερο.

Υπάρχουν αρκετές διαδικασίες που έχουν ως στόχο τη μεγιστοποίηση των πωλήσεων των δωματίων στις υψηλότερες δυνατές τιμές.

Σημεία κλειδιά για τις πωλήσεις του τμήματος κρατήσεων

1. Το τμήμα κρατήσεων πρέπει να διαθέτει υποδείγματα κρατήσεων που γίνονται απο τακτικούς πελάτες.

2. Χρησιμοποίηση αρχείων με το ιστορικό των πελατών. Η δημιουργία αρχείου με τους επαναλαμβανόμενους πελάτες και το ιστορικό τους είναι πραγματικά ζωτικής σημασίας για το Τμήμα Κρατήσεων και το Front Office.

3. Μέθοδος Overbooking.

4. Δημιουργία ενός δελτίου με τη διαθεσιμότητα των ανταγωνιστικών ξενοδοχείων. Εάν γνωρίζετε ότι όλα τα ξενοδοχεία της περιοχής σας είναι πλήρη σε συγκεκριμένες ημερομηνίες μέσα στον επόμενο μήνα, τότε μπορείτε να κάνετε τις εξής υποθέσεις:

- Η ζήτηση για δωμάτια είναι υψηλή.
- Η διαθεσιμότητα είναι περιορισμένη.
- Θα είστε και εσείς πλήρεις.

5. Πληρώστε την προμήθεια των ταξιδιωτικών πρακτόρων εγκαίρως.

6. Σχεδιάστε τη διανομή των δωματίων σας. Εάν γνωρίζετε ότι θα σας μείνουν διαθέσιμα δωμάτια, προσφέρετε στον πράκτορα σας επιπρόσθετα δωμάτια.

7. Καλέστε τους πελάτες να δουν το ξενοδοχείο.

8. Δημιουργήστε καλή διάθεση στους πελάτες σας.

9. Συναντήστε τους Front Office Managers των ξενοδοχείων της περιοχής σας.

10. Αποκτήστε εξαιρετική επικοινωνία με το Τμήμα Πωλήσεων.

11. Δημιουργήστε διαγράμματα της μελλοντικής σας διαθεσιμότητας.

12. Δημιουργήστε διαγράμματα με την εξέλιξη της πληρότητας σας (Occupancy Development Chart). Με αυτόν τον τρόπο, θα μπορείτε να ελέγχετε τους μήνες υψηλής και χαμηλής πληρότητας και να λάβετε ανάλογα μέτρα και δράση.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ HOUSEKEEPING

Το τμήμα Housekeeping εκτελεί μεγάλο αριθμό εργασιών με σκοπό την ικανοποίηση του πελάτη και την αρτιότερη και αποδοτικότερη λειτουργία του ξενοδοχείου και έχει στην επιστασία του τα ακόλουθα τμήματα:

Τμήμα Λινών

Αναφέρεται στη επιλογή, τοποθέτηση, διατήρηση, καθαρισμό αντικατάσταση και διατήρηση ενός στοκ που και δεν επιβαρύνει το κόστος και δεν δημιουργεί ελλείψεις, ενώ καλύπτει άψογα όλες τις ανάγκες του ξενοδοχείου.

Αποθήκη

Εδώ φυλάσσονται τα χαλιά, οι μοκέτες, οι κουρτίνες, οι ταπετσαρίες τα διακοσμητικά των δωματίων και των κοινόχρηστων χώρων, αλλά και είδη καθαρισμού. Στην αποθήκη υπάρχουν και προμήθειες που δεν σχετίζονται άμεσα με το housekeeping, όπως χαρτικά, χαρτοπετσέτες οδοντογλυφίδες, κι αυτό για λόγους οικονομίας χώρου στο ξενοδοχείο.

Τμήμα Επιδιορθώσεων

Αυτό είναι ένα ειδικό **τμήμα** του housekeeping όπου ράβονται, μαντάρονται και γενικά επιδιορθώνονται ρούχα και λινά που έχουν πάθει κάποια ζημιά

Εξοπλισμός δωματίων

Το τμήμα housekeeping είναι αρμόδιο για τον εξοπλισμό των δωματίων με διάφορα μικροαντικείμενα που μπορούν να φανούν χρήσιμα στον πελάτη.

Απολεσθέντα Αντικείμενα

Το τμήμα housekeeping είναι υπεύθυνο για τα χαμένα αντικείμενα των πελατών που βρίσκουν συνήθως οι καμαριέρες στα δωμάτια ή στους κοινόχρηστους χώρους. Τα αντικείμενα αυτά παραδίδονται στη λινοθήκη και καταχωρούνται στο βιβλίο απολεσθέντων αντικειμένων.

Ανακαίνιση δωματίων και κοινόχρηστων χώρων

Μία από τις σημαντικότερες δραστηριότητες που εμπίπτει στις αρμοδιότητες του τμήματος Housekeeping είναι η ανακαίνιση όλων των δωματίων και των κοινόχρηστων χώρων ώστε να είναι πάντα άψογα συντηρημένοι και διακοσμημένοι και να αντικαθίστανται αμέσως τυχόν φθαρμένα ή κατεστραμμένα αντικείμενα.

διαχείριση κλειδιών

Στις αρμοδιότητες του Housekeeping συμπεριλαμβάνεται και η διαχείριση των κλειδιών. Είναι μια λειτουργία που έχει άμεση σχέση με την ασφάλεια τόσο των κοινόχρηστων χώρων, αλλά κυρίως των δωματίων των πελατών, όπου χρειάζεται αυξημένη προσοχή για την αποφυγή κλοπών ή φθορών στα προσωπικά τους αντικείμενα.

ΣΧΕΔΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ HOUSEKEEPING - HOUSEKEEPING POLICY

Για να λειτουργεί αποδοτικά το τμήμα Housekeeping θα πρέπει να φροντίσει για τη σύνταξη ενός σχεδίου διαδικασιών λειτουργίας. Σκοπός του σχεδίου αυτού είναι να καταγράψει όλες τις χρειαζόμενες πληροφορίες ώστε να διοικηθεί το τμήμα Housekeeping του ξενοδοχείου και έχει δύο άμεσα πλεονεκτήματα:

=> σε περίπτωση παραίτησης, συνταξιοδότησης, ή αλλαγής της υπεύθυνης Housekeeping, θα χρησιμεύσει σαν εγχειρίδιο για την αντικαταστάτρια της, εξυπηρετώντας την σημαντικά στη γνωριμία με την νέα κατάσταση

■=> θα βοηθήσει στην ετοιμασία και οργάνωση του τμήματος housekeeping σε ένα καινούργιο ξενοδοχείο.

Έλεγχος Λειτουργιών Housekeeping

Σε κάθε ξενοδοχείο είναι απαραίτητο να γίνεται έλεγχος τη σωστής λειτουργίας κάθε τμήματος. Συγκεκριμένα, υπάρχουν αξιόλογα μέσα έλεγχου που μπορούν να εφαρμοστούν από την διοίκηση του Housekeeping, σε τρεις κύρια τομείς: A) Έλεγχος Κόστους

Ο προϋπολογισμός είναι το πιο σημαντικό μέσο για τον έλεγχο του κόστους. Τα περισσότερα ξενοδοχεία χρησιμοποιούν τον ετήσιο προϋπολογισμό ο οποίος εφαρμόζεται για δυο κύριους λόγους:

Πρώτον, είναι μια πρόβλεψη του κόστους λειτουργίας της επιχείρησης για ένα δεδομένο χρονικό διάστημα.

Δεύτερον, είναι η βάση με την οποία συγκρίνονται τα πραγματικά αποτελέσματα.

B) Έλεγχος Παραγωγής

Η καθημερινή αναφορά δωματίων είναι δείγμα ενός από τα συστήματα έλεγχου παραγωγής. Σ' αυτήν εμφανίζεται η ποσότητα έργου που εκπληρώθηκε από ένα μεγάλο μέρος του προσωπικού του Housekeeping (προσωπικό δωματίων). Η ακριβής και κατάλληλη συμπλήρωση των καθημερινών αναφορών, εξασφαλίζει την ωφελεία τους στον έλεγχο της παραγωγής. Ο housekeeper, χρησιμοποιεί διάφορα αρχεία για να ελέγχει την εκτέλεση των διάφορων ειδών περιοδικής εργασίας όπως: το καθάρισμα των χαλιών και των κουρτινών, το πλύσιμο των φωτιστικών, κλπ.

Γ) Έλεγχος Ποιότητας

Ο κάθε υπάλληλος του Housekeeping, ασκεί σε μεγάλο βαθμό τον έλεγχο πάνω στην ποιότητα της εργασίας του. Το γεγονός αυτό σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να επαναπαύει την διοίκηση του τμήματος και την υπευθυνότητα της να βεβαιώνεται ότι το επίπεδο ποιότητας του housekeeping είναι σε επίπεδο επιθυμητό για αυτή.

Είναι απαραίτητο για την διοίκηση, να έχει ένα μέτρο εκτίμησης για την ποιότητα του Housekeeping και οι επιθεωρήσεις θεωρούνται ο καλύτερος τρόπος. Όμως για να έχουν αξία, πρέπει να γίνονται τακτικά, χωρίς αυτό να σημαίνει πως πρέπει να είναι προκαθορισμένες. Οι επιθεωρήσεις είναι απαραίτητο να γίνονται από ένα άτομο που εκτιμάται από τους υπάλληλους του Housekeeping. Ο housekeeper έχει και την αρμοδιότητα και τον απαιτούμενο σεβασμό από τους υπάλληλους του, αλλά συνήθως δεν μπορεί ν' αφιερώσει αρκετό χρόνο γι' αυτή την εργασία κάθε μέρα. Έτσι, προκειμένου να πραγματοποιούνται τακτικά οι επιθεωρήσεις, εξουσιοδοτείται με αυτή την αρμοδιότητα ένα κατάλληλο μέλος του προσωπικού (επόπτης ορόφου ή ο βοηθός

housekeeper), που εκτός του ότι πρέπει να είναι ικανό και αντικειμενικό, χρειάζεται να είναι εξειδικευμένο γι' αυτή την εργασία.

Πλυντήριο (Laundry)

Για την ξενοδοχειακή αγορά υπάρχουν δύο πιθανές λύσεις: A)

Η εγκατάσταση πλυντηρίου μέσα στο ξενοδοχείο

Τα πλεονεκτήματα σ' αυτή την περίπτωση είναι αρκετά: πρώτα απ' όλα έχουμε μείωση του αναγκαίου αποθεματικού των λινών και μείωση του χρόνου ανάμεσα στην παράδοση των λερωμένων και στην παραλαβή τους από το πλυντήριο.

Έπειτα έχουμε την αποφυγή του κινδύνου μπερδέματος των λινών με τα λινά κάποιου άλλου ξενοδοχείου, αλλά και τη μεγαλύτερη διάρκεια ζωής τους, λόγω της καλύτερης μεταχείρησής τους κατά το πλύσιμο.

Υπάρχει βέβαια και η δυνατότητα εξυπηρέτησης του ακάθαρτου ιματισμού των πελατών.

B) Η αποστολή του ακάθαρτου ιματισμού σε εμπορικές επιχειρήσεις πλυντηρίων.

Υπάρχουν και σε αυτήν την περίπτωση κάποια πλεονεκτήματα. Πρώτα απ' όλα αποφεύγουμε το κόστος της επένδυσης του τμήματος πλυντηρίου και μείωση του λειτουργικού κόστους (στολές, απορρυπαντικά, νερό, ηλεκτρικό, συντήρηση, κλπ)

Έχουμε επαγγελματικές μεθόδους καθαρισμού και κατά συνέπεια αποτελεσματικότερο καθαρισμό των λινών.

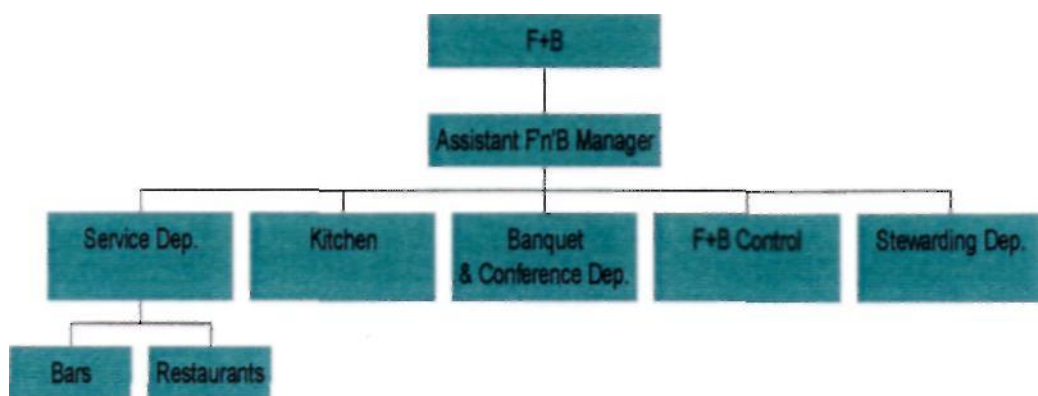
Για τη λήψη της απόφασης στο θέμα του πλυντηρίου, η διοίκηση πρέπει να συγκρίνει προσεκτικά τα πλεονεκτήματα της κάθε μιας από τις προτεινόμενες λύσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα κόστη που συνεπάγεται κάθε μια από αυτές. Άσχετα πάντως με ποιο σύστημα εγκατάστασης πλυντηρίου θα επιλεγεί, σαν περισσότερο σημαντικός παράγοντας παραμένει η αναγκαιότητα ύπαρξης διαθέσιμων λινών για κάθε έκτακτη

περίπτωση. Σε αντίθετη περίπτωση η αποδοτικότητα του Housekeeping μειώνεται σημαντικά όταν τα λινά δεν είναι διαθέσιμα την ώρα που τα χρειάζονται.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ FOOD & BEVERAGE

Το τμήμα F&B ενός ξενοδοχείου SPA αποτελεί ένα νευραλγικό τομέα λειτουργίας. Ένα τυπικό οργανόγραμμα παρουσιάζεται παρακάτω για να δοθεί μια εικόνα σχετικά με την οργανωτική δομή του τμήματος.

Τυπική Οργανωτική Δομή Τμήματος

Είναι προφανές ότι δεν έχουν όλες οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των SPA τα παραπάνω τμήματα αλλά η γενική εικόνα που παρουσιάζουν τα μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα ανταποκρίνεται στο ανωτέρω σχεδιάγραμμα.

Ο ρόλος του F&B στα ξενοδοχεία SPA

Σε όλο τον κόσμο, όπως είδαμε και στην αρχή της παρούσας εργασίας (κατηγορίες SPA), οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις αναφέρουν ότι προσφέρουν ειδικά διατροφικά προγράμματα, συνδυασμένα με τις θεραπείες που ακολουθεί ο πελάτης κατά την εκεί διαμονή του. Οι επιβαρυνμένες συνθήκες εργασίας, ο περιορισμένος χρόνος για φαγητό και το fast food αποτελούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τρόπου ζωής

που έχει επικρατήσει στις ανεπτυγμένες κοινωνίες, επιβαρύνοντας την υγεία των ανθρώπων.

Είναι φυσικό λοιπόν, η αποτοξίνωση και η περιποίηση που προσφέρουν τα SPA να μην περιορίζεται στις θεραπείες, αλλά να συμπληρώνεται και από ένα προσεχτικά σχεδιασμένο διαιτολόγιο. Ο προσανατολισμός του συγκεκριμένου τμήματος στην υγιεινή διατροφή, προϋποθέτει την απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού στην κουζίνα καθώς και την συνεργασία του ξενοδοχείου με διαιτολόγους για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη ενός menu το οποίο θα ανταποκρίνεται πραγματικά στις ανάγκες ενός πελάτη που επισκέπτεται μια ξενοδοχειακή επιχείρηση τέτοιας μορφής. Εδώ θα πρέπει να αναφερθούμε και στην ανάγκη επαναπροσδιορισμού του ρόλου του τμήματος του Bar, το οποίο εκτός των παραδοσιακών σκευασμάτων, θα πρέπει να προσφέρει μια ποικιλία εναλλακτικών παρασκευών και προϊόντων. Το τμήμα αυτό πρέπει να αποτελεί πόλο έλξης των πελατών, ειδικότερα αφού οι πελάτες είναι σε διακοπές. Ταυτόχρονα θα πρέπει να ακολουθεί την τάση της υγιεινής διατροφής, προσφέροντας χυμούς, μη αλκοολούχα ποτά, μεταλλικά νερά κ. λ. π. χωρίς όμως να χάνει την ανάλαφρη αίσθηση που αποζητά ο πελάτης με την επίσκεψη του σε ένα τέτοιο χώρο.

Γίνεται φανερό ότι για την υλοποίηση των ανωτέρω, τα SPA, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλης μορφής ξενοδοχειακή επιχείρηση, χρειάζονται εξειδικευμένο προσωπικό σε όλα τα τμήματα του F&B. Προσωπικό το οποίο θα μπορεί να ανταποκριθεί στις επιπλέον ανάγκες και ιδιαιτερότητες των πελατών.

Το προσωπικό του F&B

Όπως σε όλες τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις υπάρχει μια διάρθρωση του προσωπικού, η οποία αποτελεί λίγο πολύ, κοινό τόπο για τον κλάδο και δεν υπάρχει λόγος να γίνει ιδιαίτερη αναφορά εδώ.

Κρίνεται όμως απαραίτητο να γίνει μια αναφορά σε κάποιες θέσεις κλειδιά, η στελέχωση των οποίων είναι αυτή η οποία θα κάνει την διαφορά από μια τυπική ξενοδοχειακή μονάδα. Οι θέσεις αυτές είναι του Υπεύθυνου F&B, του Chef και του προϊσταμένου του Bar.

Ο υπεύθυνος F&B

Σε ένα ξενοδοχείο Spa η θέση του Food & Beverage manager είναι πάρα πολύ σημαντική, αφού είναι υποχρεωμένος να ασκεί τη διοίκηση σε ένα τμήμα, το οποίο σχετίζεται άμεσα με την υγεία των πελατών του, η οποία αποτελεί και έναν από τους σημαντικότερους λόγους επίσκεψης τέτοιου τύπου εγκαταστάσεων. Για να πετύχει το σκοπό αυτό έρχεται σε άμεση επαφή με εξειδικευμένους διαιτολόγους, συνεργάζεται μαζί τους και παίρνει συμβουλές για το είδος διατροφής που θα πρέπει να προταθεί σε διάφορες ομάδες επισκεπτών. Το συμβουλευτικό έργο των συνεργαζομένων διαιτολόγων δεν εξαντλείται στην κατάρτιση διαιτολογίου μόνο κατά τη διάρκεια της παραμονής, αλλά επεκτείνεται και στις διατροφικές συνήθειες που πρέπει να υιοθετηθούν και μετά την αποχώρηση από το ξενοδοχείο. Επίσης δίνουν συμβουλές σχετικά με τα υλικά παρασκευής των γευμάτων, τον τρόπο παρασκευής τους, αλλά ακόμα και για τα ποτά ή τους χυμούς που πιθανόν θα καταναλώσουν οι πελάτες.

Η παροχή των πληροφοριών αυτών από τους διαιτολόγους επιβάλλει την άμεση συνεργασία του Food & Beverage manager με τον Chef του ξενοδοχείου, αλλά και με τον υπεύθυνο του Bar. Με αυτόν τον

τρόπο ο Chef προετοιμάζει το menu σύμφωνα με τις οδηγίες του διαιτολόγου. Το ίδιο κάνει και ο υπεύθυνος του Bar του ξενοδοχείου, που δίνει οδηγίες στους Barmen για το είδος των ποτών ή χυμών που θα πρέπει να προτείνουν στους πελάτες.

Ο ρόλος του Chef στο τμήμα F&B ΤΟΥ SPA

Πρόκειται για μια από τις πλέον σημαντικές θέσεις ειδικά δε αν λάβουμε υπόψη μας πως SPA σημαίνει: αρμονία και ευεξία. Οι πελάτες των περισσότερων κέντρων SPA τα επισκέπτονται συνήθως είτε για λόγους χαλάρωσης, αποτοξίνωσης και ομορφιάς από τους γρήγορους ρυθμούς της καθημερινότητας, είτε για λόγους θεραπευτικούς, όπως για παράδειγμα η αντιμετώπιση της παχυσαρκίας. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις προκειμένου να εξασφαλιστεί η επίτευξη του στόχου πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στα θέματα διατροφής. Γνωρίζοντας αυτό, εύκολα μπορούμε να συμπεράνουμε τη σπουδαιότητα της θέσης του chef, καθώς και το καθοριστικό ρόλο που αυτή παίζει.

Ο chef λοιπόν είναι ο άνθρωπος που σχεδιάζει τις συνταγές και επιβλέπει την εκτέλεση τους. Σε όλα τα ξενοδοχεία ο chef συνεργάζεται με τον οινοχόο και τον F&B manager. Μια από τις ιδιαιτερότητες που ισχύει για τα ξενοδοχεία SPA είναι πως στη περίπτωση τους ο chef συνεργάζεται απαραίτητως και με έναν διαιτολόγο. Επιπλέον είναι υποχρεωμένος να δημιουργεί τόσο συνταγές για ελαφριά γεύματα, όσο και να μπορεί να ανταποκρίνεται σε ανάγκες πελατών για εξατομικευμένα διαιτητικά προγράμματα. Μπορούμε λοιπόν εύκολα να αντιληφθούμε πως η θέση του chef σε ένα SPA ξενοδοχείο είναι πιο περίπλοκη και πιο απαιτητική από την αντίστοιχη σε ένα τυπικό ξενοδοχείο. Βασικά αυτό που χρειάζεται είναι γνώση των αρχών της υγιεινής και της διαιτητικής διατροφής σε συνδυασμό πάντα με πολύ φαντασία ώστε να είναι εξασφαλισμένη η πολυπόθητη και ζωτικής (για

τα SPA ξενοδοχεία) σημασίας ποικιλία σε διάφορους και διαφορετικούς τύπους menu.

Το bar στο χώρο του ξενοδοχείου SPA

Το bar, αποτελεί ένα αναπόσπαστο στοιχείο της ξενοδοχειακής μονάδας.

Στο χώρο ενός ξενοδοχείου λειτουργούν διάφορα είδη bar με διαφοροποιημένα προϊόντα, με στόχο να ικανοποιήσουν το σύνολο των αναγκών των πελατών.

Υπεύθυνος Bar - SPA

Είναι υπεύθυνος για την προετοιμασία των ποτών και την επίβλεψη του προσωπικού που εργάζεται στο χώρο του bar. Πρέπει να διαθέτει άριστες γνώσεις για την παρασκευή παραδοσιακών ποτών, αλλά και cocktails χωρίς αλκοόλ και φρέσκων χυμών φρούτων που θα συνδυάζουν μοναδικές γεύσεις και ισορροπημένη υγιεινή διατροφή.

Ο υπεύθυνος του bar ενός ξενοδοχείου - spa, πρέπει να φροντίζει να διαθέτει και να σερβίρει το bar μια μεγάλη γκάμα από μεταλλικά νερά, όπως για παράδειγμα: μεταλλικό νερό, αεριούχο μεταλλικό νερό (ΡβΓΠβΓ, κλπ), μεταλλικό νερό με διάφορες γεύσεις φρούτων, καθώς επίσης και αναψυκτικά χωρίς ζάχαρη και ροφήματα χωρίς καφεΐνη.

Πρέπει επίσης να γνωρίζει τα πιο δημοφιλή health drinks, έτσι ώστε να προσφέρονται προς κατανάλωση σε όλα τα bar του ξενοδοχείου (restaurant, service bars, banquet bars). Τέλος, πρέπει να έχει άριστη συνεργασία με τον F&B Manager για την καλύτερη αποδοτικότητα και κερδοφορία του bar.

Προϊστάμενος Bar

Προΐσταται του τμήματος, οργανώνει τις βάρδιες εργασίας του προσωπικού, οργανώνει το προσφερόμενο προϊόν κάθε επιμέρους bar, λύνει όποιο πρόβλημα παρουσιαστεί και είναι ο υπεύθυνος για την άριστη λειτουργία του τμήματος.

BARMAN

Εξαιτίας της ιδιομορφίας που παρουσιάζει το bar ως επιχείρηση, ο ρόλος του barman είναι αρκετά σύνθετος. Ένας barman, πέρα από γνώσεις για ποτά, ταχύτητα και επιδεξιότητα με τα σκεύη και αναλώσιμα του bar και γνώσεις ξένων γλωσσών, πρέπει να διαθέτει και την ικανότητα επικοινωνίας με τους πελάτες.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΜΙΑΣ ΤΥΠΙΚΗΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Η διοίκηση για να επιτύχει τους σκοπούς που έχει θέσει, θα πρέπει όλα τα τμήματα να συνεργάζονται στενά μεταξύ τους και ουσιαστικά η αποδοτικότητα του ενός να προωθεί την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα του άλλου.

Στην περίπτωση που μιλάμε για ένα ξενοδοχείο SPA, το τυπικό οργανόγραμμα θα περιλαμβάνει ακόμα ένα τμήμα το οποίο ενδεχομένως θα υποδιαιρείται σε τρία υποτμήματα: Υπηρεσίες Θεραπείας

- Υπηρεσίες πρόληψης
- Υπηρεσίες ομορφιάς

Καταλαβαίνουμε λοιπόν πως τα τυπικά διευθυντικά στελέχη μιας ξενοδοχειακής επιχείρησης δεν είναι σε θέση να διοικήσουν αποτελεσματικά ένα τέτοιο τμήμα. Απαιτούνται στελέχη και ανθρώπινο δυναμικό, με εξειδικευμένες γνώσεις, διαφορετικές αμοιβές, διαφορετικά ωράρια κτλ. Ωστόσο το τμήμα αυτό σαν ένα υποσύστημα ενός κεντρικού συστήματος θα πρέπει να υπάγεται διοικητικά στην κεντρική διοίκηση για τη χάραξη στρατηγικών, πολιτικών και επίτευξη κοινών στόχων.

Ο διαχωρισμός τους σε δύο διαφορετικά συστήματα με διαφορετική διοίκηση ίσως καθιστά δύσκολη την προσφορά ενός προϊόντος με ένα ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα με αποτέλεσμα την ζημιά και των δύο συμπληρωματικών προϊόντων.

7. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ THERMAE SYLLA

Η τιμολόγηση του ξενοδοχείου

Στη διεθνή αγορά οι τιμές που πωλείται το ξενοδοχείο είναι οι official. Αντίθετα, στην ελληνική αγορά οι τιμές είναι διαφοροποιημένες σε σχέση με τις official rates, ως εξής:

Στα τουριστικά Γραφεία παρέχεται έκπτωση 10-15% επί των επίσημων τιμών, για τη διαμονή και όχι για τη χρήση του Υδροθεραπευτηρίου (SPA). Στο SPA ισχύουν flat rates, δηλαδή είναι ίδιες για όλους τους πελάτες. Με αυτόν τον τρόπο αντικατοπτρίζεται η αυστηρή πολιτική της Διοίκησης.

Στην ελληνική αγορά και συγκεκριμένα σε F. I. T. πελάτες υπάρχουν κάποιες προσφορές για τις καθημερινές (για διαμονή από Δευτέρα έως Πέμπτη η χρέωση είναι μόνο για 3 ημέρες).

Η διοίκηση του Ξενοδοχείου πρόσφατα έκανε άνοιγμα στην στη διεθνή αγορά, με τη βοήθεια των γραφείων του E. O. T. στο εξωτερικό και σκοπεύει σε ίδια παρουσία μελλοντικά σε διεθνείς εκθέσεις. Επίσης, αποστέλλονται e-mails σε tour operators και F. I. T. πελάτες που επισκέπτονται την ιστοσελίδα του Ξενοδοχείου.

Αρμοδιότητες

Παράλληλα, το ξενοδοχείο διαθέτει δύο τύπους δωματίων - Sea View & Internal View, για τα οποία ισχύουν διαφορετικές χρεώσεις. Υπεύθυνος για το room allocation είναι ο FOS, ο οποίος διεκπεραιώνει και τις κρατήσεις σε συνεργασία πάντα με το Γενικό Διευθυντή.

Η reception είναι διαθέσιμη 24 ώρες το 24ωρο και λόγω της μικρής δυναμικότητας του ξενοδοχείου (108 δωμάτια) είναι επιφορτισμένη με τα παρακάτω:

Τηλέφωνα

Κρατήσεις (back office)

Cashier

Κατά τη διάρκεια της ημέρας υπάρχουν 3 βάρδιες του ενός ατόμου ανά οκτώ ώρες (07:00-15:00, 15:00-23:00, 23:00-07:00) και τα Σαββατοκύριακα υπάρχει ένα επιπλέον άτομο για τις ώρες 13:00-21:00. Οι βάρδιες αλλάζουν μεταξύ τους με φόρμες παραλαβής-παράδοσης, ενώ ο night auditor κλείνει τα πάντα.

Το τμήμα διαθέτει ηλεκτρονικό σύστημα μέσω Η/Υ, το «ΕΡΜΗΣ» της εταιρίας Bit Hotel. Επίσης, η πιθανή αλληλογραφία των πελατών διακινείται μέσω της reception.

Αναφορικά με τα τμήματα του housekeeping & laundry, η επικοινωνία με τους υπεύθυνους των τμημάτων δεν κατέστη δυνατή και το μόνο που είμαστε σε θέση να τονίσουμε προέρχεται από προσωπική εμπειρία. Το housekeeping φαίνεται να είναι άρτια οργανωμένο, τόσο σε επίπεδο διοίκησης όσο και σε επίπεδο παροχής υπηρεσιών. Για το laundry δεν υπάρχουν ιδιαίτερα σχόλια, καθώς δε γνωρίζουμε κατά πόσον τα λινά δίνονται ή όχι εκτός ξενοδοχείου για καθαρισμό, ακόμη και αν υπάρχει τέτοιο τμήμα στο ξενοδοχείο.

TO F&B TOY THERMAE SYLLA

Τα εστιατόρια

Το Ξενοδοχειακό συγκρότημα λειτουργεί τρία εστιατόρια. Το κεντρικό εστιατόριο παρουσιάζει μια ευχάριστη εικόνα με διακόσμηση η οποία ήταν σε απαλά χρώματα και τόνιζε κάποια από τα χαρακτηριστικά της περιοχής (Ελιές κλπ). Η επικοινωνία του εστιατορίου με την κουζίνα ήταν καλή και η συνολική εικόνα που αποκομίζει ο επισκέπτης με την πρώτη ματιά θα μπορούσε να χαρακτηριστεί θετική. Οι άλλοι δύο χώροι εστίασης βρίσκονται εγκατεστημένοι στο δεύτερο κτίριο του συγκροτήματος και προσφέρονται για μπουφέ και δεξιώσεις, δεδομένης και της αποστάσεως από την κουζίνα η οποία φανταζόμαστε ότι θα καθιστούσε προβληματικό το σερβίρισμα a la carte.

Τα μπαρ

Εκτός από τα εστιατόρια στο σαλόνι λειτουργεί το κεντρικό μπαρ με καφέ, ποτά και snacks ενώ κατά τους θερινούς μήνες λειτουργούν στον χώρο του SPA δύο επιπλέον μπαρ με έμφαση στα υγιεινά ποτά.

Η κουζίνα

Η κουζίνα ήταν πραγματικά άρτια οργανωμένη και καθαρή. Υπήρχαν διαφορετικά ψυγεία για την αποθήκευση κρεάτων και ψαριών καθώς και οι αντίστοιχοι χώροι επεξεργασίας τους.

Σύμφωνα πάντα με τον Σεφ του ξενοδοχείου, Κο Τσιάπα, η κουζίνα αποτελείται από τα παρακάτω τμήματα:

- Ζεστή
- Κρύα
- Μπουφές

Στην κουζίνα επίσης γίνεται η προετοιμασία των ειδών της ζαχαροπλαστικής ενώ τα κρουασάν τα παραγγέλνει το ξενοδοχείο από φούρνο. Έχει ιδιαίτερη σημασία ότι τα γλυκά παρασκευάζονται στο ξενοδοχείο μια και τα υλικά τους και οι συνταγές που ακολουθούνται θα πρέπει να είναι υγιεινά και να συμπληρώνουν τις υπηρεσίες του SPA δημιουργώντας ένα ενιαίο προϊόν.

Ο Σεφ τονίζει ιδιαίτερα την σημασία που δίνουν σε όλα τα στάδια παραγωγής των εδεσμάτων (ψύξη και κατάψυξη, απόψυξη, πλύσιμο πρώτων υλών όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο, συντήρηση ζεστών παρασκευών).

Τα υλικά τα οποία χρησιμοποιούνται στην παρασκευή των φαγητών πέραν των συνηθισμένων, περιλαμβάνουν και προϊόντα βιοκαλλιέργειας.

Στο χώρο της Κουζίνας, τέλος, λειτουργεί το Οικονομείο όπου και διατηρείται στοκ αναλώσιμων δύο - τριών ημερών.

Για την διακίνηση των υλικών υπάρχει διπλότυπο έντυπο παραγγελιών ενώ χρησιμοποιούνται πρότυπες συνταγές για την παρασκευή των φαγητών.

To menu

Στα εστιατόρια της μονάδας προσφέρονται γεύματα a la carte και table α" hote. Ο σχεδιασμός τους έγινε σε συνεργασία με διαιτολόγο ενώ αν ζητηθεί μπορεί να σχεδιαστεί γεύμα για να καλύψει συγκεκριμένες διατροφικές ανάγκες πελατών. Τα φαγητά στο ξενοδοχείο είναι καλής ποιότητας και πολύ νόστιμα, αλλά δεν συμβαδίζουν με την φιλοσοφία και το σκοπό για τον οποίο είναι προορισμένο το ξενοδοχείο. Η ίδια περίπου κατάσταση επικρατεί και στο Bar, αφού υπάρχει μικρή ποικιλία φυσικών χυμών, αλλά και έλλειψη συμβουλών από τους barmen προς τους πελάτες για κατανάλωση χυμών αντί για καφέ η αλκοολούχα ποτά.

Το προσωπικό

Η στελέχωση του τμήματος έχει γίνει από παλιούς συνεργάτες της Διεύθυνσης (Υπεύθυνος F&B), από αποφοίτους Τουριστικών σχολών (Σεφ και Μετρ) και από την τοπική αγορά (σερβιτόροι, βοηθοί σερβιτόροι, προσωπικό μπαρ). Η συνολική εμφάνιση του τμήματος σαν ομάδα δεν είναι απόλυτα επιτυχής. Ένα πολύ σημαντικό μειονέκτημα είναι η ελλιπής γνώση Αγγλικών από το κατώτερο προσωπικό

ΤΟ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΤΟΥ THERMAE SYLLA

Προκειμένου να καθορίσουμε την εικόνα του τμήματος μάρκετινγκ του Thermae Sylla, είναι σκόπιμο να καθορίσουμε τους στόχους τους οποίους έχει θέσει η διοίκηση του ξενοδοχείου. Κύριος στόχος, λοιπόν της διοίκησης δεν είναι η πληρότητα του ξενοδοχείου, αλλά σε πρώτη φάση η γνωστοποίηση στο ελληνικό κοινό της έννοιας του Spa και αυτής του ιαματικού νερού. Όπως καταλαβαίνουμε, πρωταρχικός στόχος της διοίκησης είναι το ιαματικό νερό (που αποτελεί και το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της επιχείρησης) και η ευρύτερη ιδέα του "wellness" που περιλαμβάνει τις έννοιες της πρόληψης, της αναζωογόνησης, της υγείας και της ομορφιάς.

Όσον αφορά τους στόχους της ξενοδοχειακής μονάδας, η οποία είναι προσφάτως ανακαινισμένη και με πολύ άρτιες εγκαταστάσεις, αυτοί είναι ιδιαίτερα περιορισμένοι, πράγμα που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι παρά το γεγονός ότι το Thermae Sylla συνδυάζει δύο προϊόντα (ξενοδοχείο και Spa), η προώθηση του Spa και των προσφερόμενων υπηρεσιών του αποτελούν προς το παρόν το βασικό πεδίο δραστηριοποίησης της διοίκησης.

Στο σημείο αυτό, είναι σκόπιμο να αναλύσουμε τα στοιχεία που συνθέτουν τη μεθοδολογία του μάρκετινγκ και την αξιοποίησή τους από το Thermae Sylla.

Το προϊόν

Το Thermae Sylla προσφέρει δύο κύρια προϊόντα, όπως έχουμε ήδη αναφέρει:

Προσφάτως ανακαινισμένη ξενοδοχειακή μονάδα 108 δωματίων πολυτελείας.

Εγκαταστάσεις Spa και προσφερόμενες υπηρεσίες.

Θεωρούμε ως υποπροϊόν τις βιοκαλλιέργειες, οι οποίες περιλαμβάνουν ελαιόλαδο παραγωγής Thermae Sylla, λαχανικά και τυροκομικά προϊόντα

Παρά το γεγονός ότι έχουμε δύο βασικά προϊόντα καθώς και το υποπροϊόν των βιοκαλλιεργειών, η έμφαση δίνεται αποκλειστικά στο Spa και στις προσφερόμενες υπηρεσίες, ενώ η πληρότητα του ξενοδοχείου έχει δευτερεύουσα σημασία για τη διοίκηση της επιχείρησης.

Το γεγονός ότι έχουμε δύο αλληλοσυμπληρούμενα προϊόντα σε συνδυασμό με την κατάλληλη προώθηση και προβολή τους, θα μπορούσε να εδραιώσει τη θέση του Thermae Sylla στη νεοσύστατη ελληνική αγορά των ξενοδοχείων-Spa.

Ως προς τις βιοκαλλιέργειες, οι οποίες θα πρέπει να αποτελούν τη βάση της διατροφής των πελατών του Spa (υγιεινή διατροφή σε συνδυασμό με οικολογική συνείδηση) θα μπορούν να αποτελούν σημαντικό πόλο έλξης των πελατών του Thermae Sylla, υπό την προϋπόθεση ότι το menu των εστιατορίων του ξενοδοχείου έχει δημιουργηθεί στηριζόμενο στα οικολογικά αυτά προϊόντα και στην αποφυγή φαγητών πικάντικων, τηγανητών κλπ.

Ανάμεσα στις μελλοντικές δραστηριότητες που σκέφτεται να αναπτύξει η διοίκηση είναι και αυτή της δημιουργίας και προώθησης προϊόντων με την υπογραφή Thermae Sylla (είναι η λάσπη, ειδικές κρέμες και άλατα κλπ). Η επιτυχία των προϊόντων αυτών μπορεί να πραγματοποιηθεί με την κατάλληλη προώθηση και διανομή μέσω γυμναστηρίων, καταστημάτων με είδη φροντίδας, αισθητικής και υγιεινής.

Η τιμή

Η τιμολογιακή πολιτική του Thermae Sylla καθορίζεται ανάλογα με την υπηρεσία που προσφέρεται στον πελάτη. Έτσι, έχουμε ξεχωριστές τιμές για τη διαμονή στο ξενοδοχείο και ξεχωριστές τιμές για τη χρήση των υπηρεσιών του Spa.

Πρέπει να αναφερθούμε επίσης και στη διαμονή απο Δευτέρα έως και Πέμπτη κατά τη διάρκεια των off-peak περιόδων, όπου η τέταρτη διανυκτέρευση προσφέρεται είτε δωρεάν είτε με έκπτωση.

Τέλος, σημαντικό στοιχείο της τιμολογιακής πολιτικής της διοίκησης είναι το γεγονός ότι οι τιμές απευθύνονται στη μεσαία και άνω τάξη, πράγμα το οποίο είναι συνειδητή επιλογή της διεύθυνσης.

Η προβολή

Παρατηρούμε ιδιαίτερη επιμονή στην προβολή του Spa, η οποία πραγματοποιείται μέσω καταχωρήσεων σε περιοδικά και κυρίως mouth to mouth. Τα μέλη της διοίκησης παραβρίσκονται επίσης σε διεθνείς εκθέσεις χωρίς όμως να συμμετέχουν επίσημα σε αυτές.

Εξαιτίας της ιδιαίτερης έμφασης που δίνεται στο Spa και όχι στο ξενοδοχείο, το αποτέλεσμα είναι η πτώση της πληρότητας του ξενοδοχείου κατά τη διάρκεια της χειμωνιάτικης περιόδου.

Τέλος, όσον αφορά τη διοργάνωση συνεδρίων, η διοίκηση έχει αποφασίσει να μη δέχεται συνέδρια κατά τη διάρκεια των μηνών Ιουνίου έως και Σεπτεμβρίου.

Το πακέτο

Αν και τα πακέτα αποτελούν ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για την προσέλκυση πελατών και για **την** αύξηση της ζήτησης, στην περίπτωση του Thermae Sylla δεν προσφέρονται καθόλου πακέτα.

Ανάλογη είναι και η συνεργασία με τους Tour Operators, που εάν είναι και παραγωγοί του πακέτου, αναλαμβάνουν και την επικοινωνιακή πολιτική. Αυτή η ανυπαρξία συνεργασίας με τους Tour Operators οφείλεται στην απόφαση της διοίκησης να προσελκύσουν τους πελάτες με κίνητρο το Spa και όχι με κίνητρο την ύπαρξη πακέτων.

Η τοποθεσία

Το Thermae Sylla βρίσκεται στην περιοχή της Αιδηψού που έχει διεθνή φήμη και είναι γνωστή από την αρχαιότητα λόγω των ιαματικών πηγών της. Ταυτόχρονα όμως, η περιοχή αυτή έχει ταυτιστεί με την προσέλκυση επισκεπτών της τρίτης ηλικίας εξαιτίας κυρίως των ιαματικών λουτρών του ΕΟΤ.

Αν και το Thermae Sylla αποτελεί ένα κόσμημα για την Αιδηψό, η ευρύτερη περιοχή χαρακτηρίζεται από άναρχη δόμηση, έλλειψη του παραδοσιακού στοιχείου και δίνει την εντύπωση παρηκμασμένης κωμόπολης.

Λόγω της ακαλαισθησίας και του περιορισμένου πεδίου δραστηριοτήτων που προσφέρει η Αιδηψός, το Thermae Sylla πρέπει να εφαρμόσει μία τέτοια πολιτική, ώστε να αναπτυχθούν δραστηριότητες εντός του ξενοδοχείου προκειμένου οι πελάτες να μην έχουν μοναδική διέξοδο το Spa (δημιουργία night-club, δραστηριότητες για παιδιά καθώς το Thermae Sylla παρουσιάζει οικογενειακό χαρακτήρα κλπ).

8. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕ SPA ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Φημισμένα θέρετρα ανά τον κόσμο, σε ιδιαίτερες τοποθεσίες που από μόνες τους αποτελούν λόγο επιλογής και ενσαρκώνουν με την αισθητική τους την ιδέα των διακοπών. Μολονότι αυτό που τα χαρακτηρίζει είναι η πολυτέλεια, το καλό γούστο και η διακριτικότητα στις προσφερόμενες υπηρεσίες εντυπωσιάζουν περισσότερο. Η διασκέδαση των επισκεπτών παραμένει το επίκεντρο όλων των προγραμμάτων. Πολύ σημαντική είναι η δυνατότητα των επιλογών: δραστηριότητες για τους φανατικούς των σπορ και ιδιαίτερες φροντίδες για όσους έχουν ανάγκη από χαλάρωση, αν και συνήθως μέχρι το τέλος της διαμονής, οι προτιμήσεις μεταβάλλονται και εναλλάσσονται.

Τα ονομαζόμενα πλέον Spa (το όνομα προέρχεται από την ομώνυμη βελγική πόλη κοντά στη Λιέγη και αποτελείται από τα λατινικά αρχικά Sanus Per Acqua = υγιής μέσω του νερού) δεν αποτελούν απλώς τα σύγχρονα αρτίως εξοπλισμένα λουτρά με την ευρύτερη έννοια, αλλά υδροθεραπευτικά και ιαματικά κέντρα που χαρακτηρίζονται από υψηλή τεχνολογία και οργάνωση, υψηλά ποιοτικά στάνταρ υποδομής και περιβάλλοντος καθώς και από μία σειρά σύγχρονες φροντίδες και περιποιήσεις, τεχνικές και εξοπλισμούς.

Πολλά ξενοδοχεία ανά τον κόσμο καθώς και τοπικοί τουριστικοί φορείς διατηρούν εγκαταστάσεις των οποίων η κατασκευή έχει αναχθεί σε αληθινή αυτοτελή επιστήμη. Οι εγκαταστάσεις αυτές εφοδιασμένες με τέλεια μηχανικά και τεχνικά μέσα έχουν καταφέρει να δώσουν μια ιδιαίτερα σημαντική ώθηση στις υπηρεσίες ιαματικής θεραπείας, υδροθεραπείας, θαλασσοθεραπείας κλπ. Στην Ευρώπη, από τις πιο

ονομαστές εγκαταστάσεις θεραπευτικών λουτρών είναι αυτά του Baden-Baden (Γερμανία), Carlsbad (Τσεχία), Vichy και Aix le Bain (Γαλλία), Bath και Harrogate (Αγγλία) κ.α.

THERMAE SYLLA SPA WELLNESS HOTEL

Το THERMAE SYLLA SPA WELLNESS HOTEL το ιαματικό παλάτι της Αιδηψού, είναι στενά συνδεδεμένο με την ιστορία της νεότερης Ελλάδας, αφού ο χώρος, στον οποίο μετέπειτα οικοδομήθηκε το ξενοδοχείο, παραχωρήθηκε στον Ναύαρχο Ε. Τομπάζη, από την πρώτη μεταπαναστατική ελληνική κυβέρνηση, για τις υπηρεσίες που προσέφερε στην επανάσταση του 1821. Αργότερα οι κληρονόμοι του έχτισαν το ξενοδοχείο THERMAE SYLLA, τα εγκαίνια του οποίου έγιναν το 1897 και αποτέλεσαν σημαντικό γεγονός της εποχής.

Διοίκηση Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων με Ιαματικές Εγκαταστάσεις

Η μοναδικότητα του THERMAE SYLLA έγκειται στο ότι εντός του χώρου του ξενοδοχείου αναβλύζει εδώ και 3.000 χρόνια, ιαματικό θεραπευτικό νερό, με ίχνη ραδονίου. Η θεραπευτική του αξία είναι γνωστή από τα αρχαία χρόνια και εκτεταμένες αναφορές υπάρχουν σε κείμενα του Πλουτάρχου, του Στράβωνα και άλλων συγγραφέων.

Ο Ρωμαίος στρατηγός Σύλλας χρησιμοποιούσε συχνά τα ιαματικά νερά για θεραπεία και αναζωογόνηση. Από αυτόν μάλιστα, πήραν και το όνομα τους. Σήμερα, μετά από έτη ερευνών έχει ανακοινωθεί σε πολλά διεθνή επιστημονικά συνέδρια, ότι τα ιαματικά νερά του THERMAE SYLLA είναι ιδανικά για θεραπείες ρευματοθεραπειών, γυναικολογικών παθήσεων, για προβλήματα του ενδοκρινολογικού κύκλου, καθώς και για καρδιολογικά και κυκλοφορικά προβλήματα.

Το ξενοδοχείο έχει πιστοποιηθεί με τον όρο WELLNESS, και εγγυάται ακριβώς αυτό: την πλήρη αναζωογόνηση σε σύντομο χρόνο, μέσα από μια σειρά θεραπειών.

Είναι επίσης επιστημονικά εξακριβωμένο ότι τα ιαματικά νερά παίζουν σπουδαίο ρόλο στην αναζωογόνηση του οργανισμού και στη φροντίδα της ομορφιάς. Η τάση σε ολόκληρη την Ευρώπη είναι υπέρ των ιαματικών κέντρων SPA, και όλο και περισσότεροι νέοι εργαζόμενοι άνθρωποι απολαμβάνουν τα ευεργετικά τους αποτελέσματα. Κι αυτό

γιατί ο σημερινός σκληρά εργαζόμενος με τις χιλιάδες υποχρεώσεις βρίσκει ξανά, με τις κόυρες φροντίδας και ομορφιάς, την ψυχική του ισορροπία και τη σωματική του ευεξία. Ό,τι χρειάζεται δηλαδή προκειμένου να ανακτήσει τις δυνάμεις του, να γεμίσει τις μπαταρίες του και να επανέλθει ξεκούραστος στις καθημερινές του υποχρεώσεις.

Οι υπηρεσίες

Το THERMAE SYLLA SPA WELLNESS HOTEL είναι ξενοδοχείο πολυτελείας, και διαθέτει δωμάτια με κλιματισμό, χρηματοκιβώτιο, ψυγείο, mini bar, τηλεόραση, καθώς και δορυφορική, ράδιο, παντόφλες, καλλυντικά, μπουρνούζι και μικρά δώρα. Λειτουργεί όλο το χρόνο και διαθέτει αίθουσες για συνέδρια και δεξιώσεις, εστιατόρια, piano - bar, deck - bar, pool - bar, χώρους ψυχαγωγίας, καταστήματα, αθλητικές εγκαταστάσεις. Μέσα στο ξενοδοχείο λειτουργούν επίσης, καφετέρια, μίνι μάρκετ, χρυσοχοείο, κατάστημα με τουριστικά είδη κ.λ.π. Το προσωπικό του ξενοδοχείου, είναι στη διάθεση του κοινού, όλο το 24ωρο.

Τα φημισμένα ιαματικά νερά που αναβλύζουν στο THERMAE SYLLA SPA, πασίγνωστα από την αρχαιότητα, ξεκίνησαν ήδη μια νέα "καριέρα" στο χώρο του ιαματικού τουρισμού. Μια τεράστια επένδυση της τάξεως των 5 δις. δραχμών μεταμόρφωσε το υδροθεραπευτήριο και το ξενοδοχείο, κατατάσσοντας τα στην κορυφή του είδους τους στον ευρωπαϊό χώρο.

Πιο συγκεκριμένα, το THERMAE SYLLA SPA σήμερα προσφέρει:

Άρτιο εξοπλισμό του υδροθεραπευτηρίου, γερμανικής, ιταλικής και αυστριακής τεχνολογίας - διαστάσεων 1.800 τ.μ. - με ό,τι καλύτερο διαθέτει η σύγχρονη τεχνολογία σε θέματα υγείας, αναζωογόνησης και ομορφιάς. Οι δύο πισίνες ιαματικών νερών - μια εσωτερική και μια

εξωτερική, διαρκούς ροής και ανανέωσης - λειτουργούν με διαφορετικές θερμοκρασίες για πολλαπλές χρήσεις.

Επιστημονική ομάδα από ειδικευμένους γιατρούς και φυσιοθεραπευτές που καταρτίζουν υπεύθυνα το ατομικό πρόγραμμα υγείας, αναζωογόνησης και ομορφιάς.

Μερικές ενδεικτικές τιμές: 30' μασάζ - 10.000, μασκοθεραπεία - ενυδάτωση προσώπου - 18.000, ρεφλεξολογία - 10.000.

Σύγχρονες και πρωτοποριακές μέθοδοι ιαματικών λουτρών

Η ερευνητική ομάδα του THERMAE SYLLA SPA, που αποτελείται από διακεκριμένους Έλληνες και άλλους Ευρωπαίους επιστήμονες, βελτίωσε τις τεχνικές και ανέπτυξε, μέσω ερευνών, πρωτότυπες μεθόδους ιαματικών εφαρμογών. Τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών παρουσιάστηκαν το Νοέμβριο του 1997, με μεγάλη επιτυχία, στο συνέδριο "EuroKur" στη Βιέννη, στο Διεθνές Συνέδριο της SITH (Societe Internationale des Techniques Hydrothermales) στην Ιαπωνία, και στο Διεθνές Συνέδριο Ιατρικής Λουτροθεραπείας που έγινε στο ξενοδοχείο, στις 11 Σεπτεμβρίου 1999.

ROYAL MARE THALASSO

Ένας αναζωογονητικός προορισμός διακοπών στην Κρήτη, το πολυτελές Royal Mare Village της Aldemar. Πραγματικός ναός ομορφιάς, ζωντανεύει τις παραδόσεις των Αρχαίων Ελλήνων που ήξεραν να απολαμβάνουν την υγεία σε περιβάλλον ομορφιάς και πολυτέλειας. Οι σύγχρονες εγκαταστάσεις, το εξειδικευμένο προσωπικό και η ιδιαίτερη φροντίδα κατατάσσουν το Royal Mare Thalasso ανάμεσα στα καλύτερα κέντρα της Ευρώπης. 3.700μ σ' ένα μαγευτικό χώρο προσφέρουν τις ιδανικές συνθήκες για διακοπές μοναδικής χαλάρωσης και αναζωογόνησης "ψυχή τε και σώματι" !!!

Η λειτουργία του θέρετρου βασίζεται στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία. Η ομορφιά και η πολυτέλεια του περιβάλλοντος ενδυναμώνουν και διεγείρουν το σώμα και το πνεύμα. Μια όαση δροσιάς στη μαγευτική παραλία της Χερσονήσου με τέσσερις εξωτερικές πισίνες και δύο μικρότερες για παιδιά. Το φημισμένο spa του ξενοδοχείου συνδιάζει τις ευεργετικές ιδιότητες του θαλασσινού νερού, των φυκιών και της λάσπης, ενώ διαθέτει εγκαταστάσεις θαλασσοθεραπείας, άρτια εκπαιδευμένο προσωπικό, κέντρο ομορφιάς και αισθητικής και gourmet μεσογειακές γεύσεις.

Διοίκηση Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων με Ιαματικές Εγκαταστάσεις

Το Royal Mare Anti - Cellulite συνδιάζει μασάζ με έλαια, γυμναστική στις πισίνες και περιποιήσεις για τη βελτίωση της σιλουέτας και την καταπολέμηση της κυτταρίτιδας. Το Royal Mare Vein Tone επικεντρώνεται στην τόνωση της κυκλοφορίας των ποδιών με έμφαση στα κάτω άκρα. Το Royal Mare New Energy έχει σχεδιαστεί για την αύξηση της σωματικής αντοχής και τη διατήρηση της καλής φυσικής κατάστασης. Το Royal Mare Body Shape με θεραπείες όπως η πρεσοθεραπεία και η ενδερμολογία ενδυναμώνει το μυϊκό ιστό και συσφίγγει το δέρμα. Ενδεικτικές τιμές των θεραπειών: λουτρό υδρομασάζ – 50 ευρώ, επάλειψη φυκιών – 60 ευρώ, ενισχυμένη αναζωογόνηση προσώπου διάρκειας 1 ώρας – 70 ευρώ, πίνινγκ σώματος – 40 ευρώ.

Ευάερα και δροσερά τα δωμάτια του Royal Mare.

SPA INTERNAZIONALE

Το Spa Internazionale βρίσκεται στο Fisher Island, που αποτελεί έναν από τους πιο ελίτ προορισμούς σε παγκόσμια κλίμακα. Νότια της παραλίας του Μαϊάμι, σε απομονωμένη οικιστική περιοχή εκτάσεως 2.160 στρεμμάτων, έχει δημιουργηθεί μια αποκλειστική κοινότητα. Στο τοπίο δεσπόζει η ενός μιλίου πριβέ παραλία με άσπρη μεταξένια άμμο από τις Μπαχάμες, τα δεκαοχτώ γήπεδα τένις και οι δύο μαρίνες, που δίνουν τη δυνατότητα προσάραξης ακόμα και των πιο μεγάλων γιοτ.

Το πανδοχείο τεσσάρων αστερών είναι αναγνωρισμένο από τα κορυφαία ξενοδοχεία του κόσμου, ενώ το Spa Internazionale, που στεγάζεται σε ένα πρώην υπόστεγο αεροπλανοφόρου, συγκαταλέγεται σε ένα από τα καλύτερα των Ηνωμένων Πολιτειών. Διαθέτει εσωτερική πισίνα με συρόμενη οροφή και εξωτερική για water aerobics. Η VIP σουίτα έχει δική της σάουνα, τζακούζι, τραπέζι μασάζ, προσωπικό στούντιο αεροβικής γυμναστικής και καθιστικό.

Επιφανείς δερματολόγοι εφαρμόζουν θεραπείες με λέιζερ, που απαλλάσσουν από τα μόνιμα σημάδια των κλασσικών επεμβάσεων και το μακρύ διάστημα ανάρρωσης. Ανάμεσα στις θεραπείες ξεχωρίζουν η super hydradermie facial from Guinot Paris και η algae body masque. Το μυστικό του Spa Internazionale φυλάσσεται με ζήλο από τους λίγους εκλεκτούς και τυχερούς μνημένους. Οι επίδοξοι επισκέπτες του πρέπει να ξέρουν ότι την ιδιότητα μέλους την αποκτούν μετά από πράσκληση από κάποιο μόνιμο κάτοικο, αν και κάποιος περιορισμένος αριθμός συνδρομών είναι επίσης δυνατός. Ενδεικτικές τιμές θεραπειών: 75' θεραπεία κυτταρίτιδας – 150 δολ., 50' αρωματοθεραπείας – 200 δολ., 80' κλασσικό μασάζ - 200 δολ., the perfect day, που

Διοίκηση Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων με Ιαματικές Εγκαταστάσεις

περιλαμβάνει αρωματοθεραπεία ή κλασσικό μασάζ, island salt glow και super hydradermie facial – 300 ευρώ.

Η πισίνα του Spa Internationale.

BACARA RESORT & SPA

Ανάμεσα στις παραλίες της Καλιφόρνιας, που βρέχονται από τον Ειρηνικό ωκεανό, και τα βουνά της Santa Ynez "επιπλέει" μια πολιτεία σαν χολιγουντιανό ντεκόρ. Το Bacara Resort & Spa της Santa Barbara "λούζεται" κυριολεκτικά από ήλιο, ουρανό και θάλασσα. Η εντυπωσιακή φυσική ομορφιά και η πληθώρα δυνατοτήτων πολυτελούς ανάπαυσης, που προσφέρονται, χαρίζουν στους επισκέπτες χρυσές μέρες και λαμπερές νύχτες.

Τα πολυτελή δωμάτια και οι 49 σπέσιαλ σουίτες διαθέτουν πλήρη τεχνολογικό εξοπλισμό, ενώ οι τέσσερις πριβέ σουίτες στο μεγάλης έκτασης spa, υπογραμμίζουν την πολυτέλεια του χώρου.

Κάποιες από τις θεραπείες που προτείνονται, είναι το πίνιγκ σώματος με κίτρο και αβοκάντο, η αυτοθερμαινόμενη μάσκα μεταξιού, η ενυδάτωση προσώπου με οξυγόνο, το λουτρό με βότανα και η θεραπεία crystal sea.

Ακριβώς δίπλα από το κτίριο εκτείνεται ένα ράντσο ιδανικό για πεζοπορία, mountain bike και διαλογισμό. Η ισπανική αποικιακή

Διοίκηση Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων με Ιαματικές Εγκαταστάσεις

ζεστασιά, η λάμψη του παλιού Χόλιγουντ και το νεοκαλιφορνέζικο όνειρο, "χτίζουν" μια πολιτεία, βγαλμένη από κινηματογραφική ταινία. Ενδεικτικές τιμές: δωμάτια από 400 έως 800 ευρώ, σουίτες από 3000 ευρώ, 50' κλασσικός καθαρισμός προσώπου – 150 ευρώ, 25' λουτρό με βότανα και crystal sea therapy 100 ευρώ, 50' μάσκα μεταξιού για το σώμα – 200 ευρώ.

*Οι βίλες του Bacara Resort & Spa διακοσμούνται σύμφωνα με το μοντέρνο αποικιακό
στυλ.*

FOUR SEASONS RESORTS BALI

Το Μπαλί, ανάμεσα στις πολύχρωμες θρησκευτικές τελετές και τοπικά έθιμα, είναι τόπος ιερός, πνευματικός, γαλήνιος. Σε αυτό το καθόλου τυχαία αποκαλούμενο "νησί των θεών", δύο πολυτελή θέρετρα φέρουν την εκλεκτική σφραγίδα των Four Seasons. Το πρώτο αντικρύζει τον τρκουάζ κόλπο Jimbaran Bay και το δεύτερο είναι ειδυλλιακά τοποθετημένο κατά μήκος του ιερού ποταμού Ayung.

Στο Four Seasons at Jimbaran Bay, οι κουκλίστικες βίλες αγκαλιάζονται από περίτεχνους κήπους, ενώ πλακόστρωτα δρομάκια οδηγούν στον ωκεανό. Για να εισέλθει κανείς στο Four Seasons at Sayan, διασχίζει μια ξύλινη γέφυρα, ενώ στο βάθος φαίνεται η εύφορη κοιλάδα του ποταμού. Και στα δύο θέρετρα προσφέρονται πολλές επιλογές ψυχαγωγίας, άθλησης και χαλάρωσης.

Στις τελετές spa χρησιμοποιούνται θαλάσσια άλατα, αιθέρια έλαια, εκχυλίσματα λουλουδιών, βότανα και μπαχαρικά. Τα αρχαία τελετουργικά ομορφιάς και υγείας αγγίζουν τα υψηλότερα επίπεδα περιποίησης με τα πολύτιμα ελιξίρια σώματος, το αρωματικό

ατμόλουτρο με λεβάντα - ευκάλυπτο ή λεμονανθούς - μέντα, τα ιαματικά λουτρά και το μοναδικής τεχνικής μπαλινέζικο μασάζ με βασιλικό, λάδι καρύδας και πατσουλί. Το orient μασάζ βασίζεται στις ανατολικές θεωρίες σχετικά με τα κέντρα άσκησης πίεσης του σώματος. Τη φυσική λάμψη του δέρματος επαναφέρει το πίνινγκ με θαλάσσια άλατα, ρύζι και βανίλια. Για αντιγηραντική πρόληψη συνιστάται κούρα με αλόη και λεβάντα. Ενδεικτικές τιμές: Jimbaran σουίτα από 700 έως 1050 δολ, 60' μασάζ Balinese, aroma και orient 100δολ. Sayan: σουίτα από 400 έως 2800 δολ, 75' περιποίηση προσώπου – 100 δολ, δίωρο ελιξίριο σώματος – 120 δολ.

Στο Bali ξύλινα δρομάκια οδηγούν στον ωκεανό.

9. ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Πρώτη εναλλακτική επιλογή είναι η ανάπτυξη με στόχο, βασικά, μόνο την εθνική αγορά

Επιδίωξη στο πλαίσιο της πρώτης αυτής επιλογής είναι να διαμορφωθεί ένα εθνικό, περιφερειακό και τοπικό σύστημα λουτροπόλεων, ώστε στην παραδοσιακή εθνική αγορά των ηλικιωμένων και ταυτόχρονα χαμηλών εισοδημάτων πολιτών και στη νέα ανερχόμενη εθνική αγορά των νεότερων ηλικιών και υψηλότερων εισοδημάτων, να προσφερθούν υπηρεσίες λειτουργικά σύγχρονες και ιατρικά αξιόπιστες στο πλαίσιο οικονομικά βιώσιμων υδροθεραπευτηρίων.

Η βασική αυτή επιδίωξη χρειάζεται έρευνα, κωδικοποίηση και αξιοποίηση της ιαματικότητας των πηγών και των ιατρικών θεραπευτικών πρακτικών. Επίσης, εισαγωγή σύγχρονων διαβαθμισμένων προδιαγραφών και ιεράρχηση σε τάξεις όλων των υδροθεραπευτηρίων κατ' αναλογία προς τα ισχύοντα για τα ξενοδοχεία. Μαζί με όλα αυτά είναι απαραίτητη η επιβολή αναγκαστικής σταδιακής αναβάθμισης στα υπολειπόμενα της Γ' τάξης υδροθεραπευτήρια, δηλαδή στα υδροθεραπευτήρια Δ', Ε' κλπ. τάξεων.

Σημαντικό θα ήταν να γίνει διεύρυνση των θεραπευτικών στόχων και αναβάθμιση των θεραπευτικών προγραμμάτων, όπως π.χ. διεύρυνση του αριθμού των αντιμετωπιζόμενων παθήσεων, αύξηση του αριθμού ημερών θεραπείας ανά έτος από 15 σε 21 και του αριθμού λούσεων και λοιπών περιποιήσεων ανά ημέρα από 1 σε 3.

Επίσης είναι απαραίτητη η αύξηση του δυναμικού και η λειτουργική διεύρυνση των εγκαταστάσεων στο σύνολο χώρας, δηλαδή

αύξηση του συνολικού αριθμού των στάνταρ ατομικών λουτήρων και των άλλων ατομικής χρήσης εξειδικευμένων εγκαταστάσεων στο σύνολο της χώρας κ.α., ώστε να υπάρξει ανταπόκριση στην αύξηση του αριθμού των λουσιμένων, στην αύξηση του αριθμού των ημερών θεραπείας ανά έτος, στην αύξηση του αριθμού των λούσεων και λοιπών περιποιήσεων ανά ημέρα και στη διεύρυνση του είδους των προσφερόμενων θεραπευτικών υπηρεσιών.

Τέλος, θα ήταν σημαντική η ανάπτυξη του λειτουργικά και οικονομικά ενδεικνυόμενου αριθμού στάνταρ υδροθεραπευτηρίων για όλη τη χώρα με τα ενδεικνυόμενα ελάχιστα ή κανονικά μεγέθη μονάδων και την ενδεικνυόμενη χωρική κατανομή σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Εκτιμάμε ότι οι Έλληνες λουόμενοι από 150.000 που είναι σήμερα το έτος - στόχο θα έχουν αυξηθεί σε 165.000 έως 180.000 και οι λούσεις και περιποιήσεις ανά έτος από 2,0 εκατ. που είναι σήμερα, μακροχρόνια θα έχουν αυξηθεί σε 8,8 εκατ. - 9,7 εκατ.

Εφόσον το 70% με το 80% των υφισταμένων σήμερα ιαματικών εγκαταστάσεων αναμένεται ριζικά να ανακαινισθεί μέχρι το έτος - στόχο ολοκλήρωσης του εκσυγχρονισμού, τίθεται στόχος να επηρεάσουμε τις εξελίξεις, ώστε να προκύψουν μονάδες που λόγω μεγέθους να είναι πιο βιώσιμες και λόγω θέσης να αξιοποιούν καλύτερα την ιαματικότητα των διαθέσιμων πηγών ή να υπηρετούν καλύτερα τον περιφερειακό πληθυσμό. Ορισμένοι από τους πιο πάνω επισημανθέντες ειδικότερους στόχους αναπτύσσονται αναλυτικότερα.

ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Για να υπολογίσουμε τον αριθμό των ατομικών λουτήρων και των άλλων εγκαταστάσεων ατομικής χρήσης που θα είναι αναγκαίος όταν θα έχει συμπληρωθεί ο κατά τα παραπάνω εκσυγχρονισμός, κάνουμε τις ακόλουθες υποθέσεις.

Από τις τρεις ημερήσιες λούσεις ή περιποιήσεις του κάθε λουόμενου, οι δύο θα χρειάζονται ατομικούς λουτήρες ή ατομικής χρήσης εγκαταστάσεις (απλούς λουτήρες, λουτήρες με υδρομασάζ, εγκατάσταση για ρινόπλυση κ.α.) ενώ η τρίτη θα εξυπηρετείται από ομαδικής χρήσης (δεξαμενές, αίθουσες σάουνα, αίθουσες δεξαμενής κ.α.)

Επίσης, ο χρόνος μέσης ετήσιας λειτουργίας του υδροθεραπευτηρίου θα είναι 11 μήνες, ο χρόνος μέσης ημερήσιας λειτουργίας θα είναι 10 ώρες, η μέση ετήσια πληρότητα θα είναι 67% και η κάθε μονάδα ατομικής χρήσης είναι δυνατό να χρησιμοποιείται από δύο λουόμενους ανά ώρα.

Ίσως η υπόθεση για μέση ετήσια πληρότητα 67% να φαίνεται υπερβολική αν λάβουμε υπόψη τις συνήθειες ή τις ανάγκες των Ελλήνων λουσιμένων. Ο αντίλογος είναι ότι αν δεν τεθεί ως στόχος μια πληρότητα 67% και άνω, τότε το όλο εγχείρημα εκσυγχρονισμού θα αρχίσει να επιβαρύνεται πέρα από τις υφιστάμενες δυνατότητες της χώρας.

Με βάση τις υποθέσεις αυτές μια ατομικής χρήσης εγκατάσταση θα μπορεί ετήσια να προσφέρει 4.400 λούσεις ή άλλες ισοδύναμες ατομικές περιποιήσεις. Έτσι, για τα 2/3 των 8,8 εκατ. λούσεων θα χρειάζονται 1.500 ατομικής χρήσης λουτήρες και άλλες συναφείς εγκαταστάσεις.

Σήμερα υπάρχουν συνολικά στη χώρα 72 υδροθεραπευτήρια από τα οποία 44 σε λουτροπόλεις τουριστικής σημασίας και 28 σε λουτροπόλεις τοπικής σημασίας. Το 72 υδροθεραπευτήρια διαθέτουν 1.730 ατομικούς λουτήρες ή άλλες εγκαταστάσεις ατομικής χρήσης από τους οποίους 1.300 σε λουτροπόλεις τουριστικής σημασίας και 430 σε λουτροπόλεις τοπικής σημασίας. Παράλληλα, τα υδροθεραπευτήρια αυτά διαθέτουν 71 ομαδικές δεξαμενές λούσης, από τις οποίες 24 σε λουτροπόλεις τουριστικής σημασίας και 47 σε λουτροπόλεις τοπικής σημασίας. Ένα υδροθεραπευτήριο μέσου όρου στις λουτροπόλεις τουριστικής σημασίας διαθέτει 24 λουτήρες και 0,5 δεξαμενές, στις λουτροπόλεις τοπικής σημασίας διαθέτει 15 λουτήρες και 1,6 δεξαμενές και στο σύνολο χώρας διαθέτει 24 λουτήρες και 1 δεξαμενή.

Από τα στοιχεία αυτά βλέπουμε, κατ'αρχήν, ότι οι υπάρχοντες λουτήρες χρησιμοποιούνται με μια μέση ετήσια πληρότητα 20% δηλαδή έχουν βαθμό αξιοποίησης 67% που προτείνουμε ως στόχο με την αναβάθμιση.

Επιπλέον, παρατηρούμε πως αν οι ατομικής χρήσης εγκαταστάσεις ήταν των επιθυμητών στάνταρ και ποικιλιών, θα υπερεπαρκούσαν για να αναλάβουν το προβλεπόμενο αυξημένο έργο. Εν τούτοις, όμως οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις δεν είναι όλες των στάνταρ και ποικιλιών που απαιτούνται. Κατά το τελικό έτος - στόχο, εκτιμάται ότι ίσως μόνο 300 από τους ήδη υφιστάμενους 1.730 ατομικούς λουτήρες θα έχουν επιβιώσει. Δηλαδή, θα έχουν επιβιώσει ως έχουν οι νέες εγκαταστάσεις ΕΤΒΑ - Δήμου στη Ν.Απολλωνία, οι νέες εγκαταστάσεις ΕΟΤ στην Κυλλήνη, οι νέες εγκαταστάσεις Θέρμαι Σύλλα στην Αιδηψό, οι παλαιότερες εγκαταστάσεις ΕΟΤ στην Αιδηψό, οι ανακαινισμένες εγκαταστάσεις δήμου στο Αουτράκι Κορινθίας κ.α. Το πλείστο των υπολοίπων εγκαταστάσεων εκτιμάται ότι θα κριθούν ριζικά ανακαινιστές ή εγκαταληπτές, είτε διότι λόγω παλαιότητας,

λειτουργικότητας ή εξοπλισμών, οι λουτήρες θα κριθούν απαρχαιωμένοι, είτε διότι οι διαστάσεις και η διάταξη του χώρου των λουτρών θα θεωρηθεί ότι υπολείπονται πολύ των στάνταρ, είτε διότι ορισμένα υδροθεραπευτήρια δεν θα θεωρούνται αναβαθμίσιμα, βιώσιμα ή απόλυτα χρήσιμα με βάση τα νέα στάνταρ κλπ. Δηλαδή, μέχρι το έτος - σταθμό συμπλήρωσης του εκσυγχρονισμού, 1.430 λουτήρες και σχετικές εγκαταστάσεις θα έχουν αποξηλωθεί, προκειμένου να αντικατασταθούν από 1.200 νέους λουτήρες και άλλες εγκαταστάσεις, που θα τοποθετηθούν πλέον μέσα σε ριζικά ανακαινισμένα υφιστάμενα παλιά κτίρια ή σε νέα εντελώς καινούργια κτίρια, σε συνδυασμό με ομαδικής χρήσης εγκαταστάσεις για σάουνα, γυμναστική κλπ σύμφωνα με τις προδιαγραφές ΕΟΤ και της νέας εποχής.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΔΕΙΚΝΥΟΜΕΝΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΩΝ

Εφόσον το 70% με το 80% των υφισταμένων ιατρικών εγκαταστάσεων αναμένεται ριζικά να ανακαινισθεί μέχρι το έτος - στόχο ολοκλήρωσης του εκσυγχρονισμού, τίθεται το ερώτημα κατά πόσο θα ήταν δυνατό ή σκόπιμο να επηρεάσουμε τις εξελίξεις, ώστε να προκύψουν μονάδες που λόγω μεγέθους να είναι πιο βιώσιμες και λόγω θέσης να αξιοποιούν καλύτερα την ιαματικότητα των διαθέσιμων πηγών ή να υπηρετούν καλύτερα τον περιφερειακό πληθυσμό.

Παρατηρούμε, κατ' αρχήν, ότι αν πρόκειται να εφαρμοστούν έστω οι εν ισχύει προδιαγραφές ΕΟΤ, δημιουργούνται μεγάλες οικονομίες κλίμακας όσον αφορά κτίριο και γήπεδο, εάν το δυναμικό του υδροθεραπευτηρίου αυξάνει. Δηλαδή, παρατηρούμε ότι, όταν το δυναμικό του υδροθεραπευτηρίου πολλαπλασιάζεται επί 10, η αναγκαία κτιριακή έκταση, άρα και η αρχική επένδυση, πολλαπλασιάζεται σχεδόν μόλις επί 1,56.

Παρατηρούμε, επίσης, ότι αν πρόκειται να εφαρμοστούν στοιχειωδώς οι εν ισχύει στο εξωτερικό προδιαγραφές για εσωτερική ιατρική στελέχωση και εξωτερική κλινική ή νοσοκομειακή υποστήριξη, πάλι δημιουργούνται οικονομίες κλίμακας εάν το δυναμικό του υδροθεραπευτηρίου αυξάνει.

Με κριτήριο συνεπώς, τις οικονομίες κλίμακας και την αρτιότερη ιατρική υποστήριξη υποθέτουμε ότι θα έπρεπε να αποβλέψουμε σε μονάδες υδροθεραπευτηρίων κτιριακής έκτασης κατά μέσο όρο περίπου 2.500 τμ, με εξατομικευμένες εγκαταστάσεις, με ημερήσιο δυναμικό 1.000 άτομα ή 3.000 λούσεις και ετήσια εξυπηρέτηση, αν δεχθούμε τους στόχους πληρότητας, χρόνου λειτουργίας κα που αναφέρθηκαν στα

προηγούμενα, 11.000 άτομα ή 660.000 λούσεις. Με τέτοια μέσα μεγέθη για να καλυφθεί η όλη εθνική ζήτηση θα έφθαναν 15 μόνο υδροθεραπευτήρια, έναντι των 72 που υπολειτουργούν σήμερα. Εάν δεχτούμε ότι σύγχρονο δυναμικό 300 εξατομικευμένων εγκαταστάσεων είναι ήδη εν ενεργεία, όπως αναφέραμε πιο πάνω τότε θα χρειαζόνταν 12 μόνο τέτοιες μονάδες για να καλυφθούν όλες οι ανάγκες του εκσυγχρονισμού και θα απαιτούνταν 72 περίπου δις δρχ για κτιριακές εγκαταστάσεις και εξοπλισμούς των υδροθεραπευτηρίων μόνο.

Ενώ, όμως μία τέτοια λύση θα ήταν, με βάση το οικονομικό και ιατρικό κριτήριο, επιθυμητή, δεν φαίνεται να είναι κοινωνικά επιθυμητή ή εφικτή, διότι με μια τέτοια επιλογή πάρα πολλά από τα υδροθεραπευτήρια και τις λουτροπόλεις που ήδη λειτουργούν, θα διέκοπταν τη λειτουργία τους, με αποτέλεσμα να παραβιαστεί μια ολόκληρη σειρά άλλων, επίσης σημαντικών, λειτουργικών και επενδυτικών κριτηρίων, έτσι ώστε ορισμένοι ασθενείς να αισθανθούν ότι στερούνται των δοκιμασμένων λουτρών της προτίμησης και της εμπιστοσύνης τους, καθώς και να παραιτηθούν της θεραπείας τους, λόγω μεγάλων αποστάσεων μεταξύ τόπου κατοικίας - εργασίας και τόπου υδροθεραπευτηρίου, που δυσχεραίνει την υποστήριξη από οικείους, την παρακολούθηση προσωπικών υποθέσεων κα.

Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω, είναι ορισμένες μικρότερες πηγές αλλά με ιδιαίτερη ιαματική εξειδίκευση να παύσουν να αξιοποιούνται, με αποτέλεσμα να απολεσθεί η ιδιαίτερη θεραπευτική συμβολή τους στην περιφέρεια τους. Επίσης, ορισμένες περιοχές στις οποίες η παράλληλη και συνδυασμένη ανάπτυξη πολλών εναλλακτικών μορφών τουρισμού τις καθιστά βιώσιμες, να στερηθούν της μικρής αλλά χρήσιμης συμβολής ενός υδροθεραπευτηρίου. Τέλος ορισμένες μικροκοινωνίες μπορεί να αισθανθούν τη διακοπή λειτουργίας της

λουτρόπολης τους ως απώλεια πρόσθετων εισοδημάτων, πολιτιστικής ταυτότητας, προοπτικών περαιτέρω ανάπτυξης και λόγου ύπαρξης.

Δηλαδή, πέρα από τα οικονομικά και ιατρικά κριτήρια διαμόρφωσης των επενδύσεων στον ιαματικό κλάδο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κάποια πρόσθετα επενδυτικά κριτήρια..

Θα πρέπει λοιπόν, οι βάσιμα ή αβάσιμα διαμορφωμένες σχέσεις εμπιστοσύνης λουόμενου και ιαματικής πηγής να συνεξετάζονται και κατά το δυνατό να μην διαταράσσονται. Η ανάγκη ορισμένων λουσμένων να λούονται κοντά στον τόπο κατοικίας και εργασίας λαμβάνεται υπόψη και η περιφερειακοποίηση των ιαματικών υπηρεσιών αποτελεί επιδίωξη.

Επίσης, θα πρέπει να επιδιώκεται η αξιοποίηση σε κάθε περιφέρεια, όσο γίνεται, όλου του φάσματος των σπάνιων ιαματικών ιδιοτήτων των πηγών. Θα πρέπει να εξετάζεται κάθε λουτρόπολη καθ' αυτήν αλλά και στο τυχόν ευρύτερο πλαίσιο ολοκληρωμένου προγράμματος αλληλοεξαρτώμενων δραστηριοτήτων εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Μαζί με όλα αυτά, θα πρέπει οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις των υδροθεραπευτηρίων στις τοπικές κοινωνίες να λαμβάνονται υπόψη.

Έτσι, καταλήγουμε ότι πέρα από το πιο πάνω, κατ' αρχήν επιθυμητό, μέγεθος υδροθεραπευτηρίου με ημερήσιο δυναμικό 1.000 ατόμων ή 3.000 λούσεων με 100 ατομικής χρήσης εγκαταστάσεις, θα πρέπει να αποδεχθούμε άλλα δύο ακόμη μεγέθη:

Ένα αποδεκτό ελάχιστο, στο επίπεδο ίσως ενός δυναμικού 250 ατόμων ή 750 λούσεων την ημέρα με 25 ατομικής χρήσης εγκαταστάσεις.

Ένα απλώς ανεκτό απόλυτα ελάχιστο, στο επίπεδο ίσως ενός δυναμικού 100 ατόμων ή 300 λούσεων την ημέρα με 10 ατομικής χρήσης εγκαταστάσεις.

Στην περίπτωση των υδροθεραπευτηρίων με αποδεκτό ελάχιστο ή απλώς ανεκτό απόλυτα ελάχιστο μέγεθος, προκειμένου να περιορίσουμε το κόστος λειτουργίας, χωρίς μεγάλες παραχωρήσεις, όσον αφορά το επίπεδο των ιατρικών υπηρεσιών ή το επίπεδο των κτιριακών, δομικών και πολεοδομικών προδιαγραφών, θα ήταν δυνατόν να γίνουν οι ακόλουθες διορθωτικές επενδυτικές και σχεδιαστικές ενέργειες, εναλλακτικά ή σε συνδυασμό:

Θα πρέπει να περιορίζεται το φάσμα των θεραπευτικών προγραμμάτων των μικρών υδροθεραπευτηρίων μόνο σε ιαματικές ειδικεύσεις με μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα, ώστε να υπάρξει περιορισμός των αναγκών σε πολλές ειδικότητες ιατρών και σε πολλές εξειδικευμένες εγκαταστάσεις.

Επίσης, θα πρέπει να συνδυάζεται το μικρό μέγεθος με υδροθεραπευτήρια σε λουτροπόλεις όπου ήδη λειτουργούν άλλα μικρά ή μεγάλα και σύγχρονα υδροθεραπευτήρια, του ίδιου ή διαφορετικών φορέων, όταν αποδεικνύεται ότι το μικρό υδροθεραπευτήριο είναι δυνατόν να υποστηριχτεί σε ιατρικά και άλλα θέματα από την υποδομή των ήδη υφιστάμενων μονάδων και ο προορισμός του είναι να υπηρετήσει μια ορισμένη κατηγορία των λουσμένων, που ίσως είναι προτιμότερο να ξεχωριστεί από το ευρύ φάσμα λουσμένων των μεγάλων υδροθεραπευτηρίων.

Μαζί με όλα τα παραπάνω θα πρέπει να συνδυάζεται το μικρό μέγεθος με υφιστάμενα αλλά αναβαθμιστέα στην τάξη Δ' και Γ' υδροθεραπευτήρια, όταν η αναβάθμιση είναι δυνατό να γίνει με ευνοϊκούς οικονομικούς όρους και όταν ήδη το υδροθεραπευτήριο συνδυάζεται με συγκρότημα με ξενοδοχειακό κατάλυμα και άνετο γήπεδο.

Με τις πιο πάνω διορθωτικές ενέργειες, αξιοποιούμε τις πρόσθετες επενδυτικές αρχές. Πρώτα απ'όλα, την αρχή ότι η εξειδίκευση είναι

δυνατό να λειτουργήσει και σε μικρή κλίμακα εγκαταστάσεων καθώς και ότι οι εξωτερικές οικονομίες και οι οικονομίες συγκέντρωσης σε ένα κέντρο επιτρέπουν να λειτουργήσουν και μικρές μονάδες. Επίσης, την αρχή ότι, εφόσον υπάρχει επενδεδυμένη και αναπόσβεστη χρησιμοποιήσιμη εξειδικευμένη υποδομή, μια κατά τα άλλα μη βιώσιμη μονάδα είναι δυνατό να αποδειχθεί βιώσιμη.

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια επενδύσεων, σχεδιασμού και χωροθέτησης και με βάση την υπόθεση ότι το έτος - στόχο (μετά 10,15 ή 20 χρόνια) ολοκλήρωσης του εκσυγχρονισμού και εξορθολογισμού (λειτουργία των υδροθεραπευτηρίων επί Ιΐμνηο ή ετησίως και επί ΙΟωρο ημερήσια με μέση ετήσια πληρότητα 66,7%) είναι δυνατόν να φανταστούμε ως εφικτή και επιθυμητή την ακόλουθη ιεράρχηση μεγεθών και τάξεων και το ακόλουθο εθνικό δίκτυο περιφερειακής χωροταξικής διάρθρωσης υδροθεραπευτηρίων για ικανοποίηση, βασικά, της εθνικής ιαματικής αγοράς.

Στο επίπεδο, ίσως, τάξης Α' ή Β' θα λειτουργούν τα πρόσφατα αποπερατωθέντα υδροθεραπευτήρια Θέρμαι Σύλλα Αιδηψού, ΕΤΒΑ - Δήμου Νέας Απολλωνίας και ΕΟΤ - Δασκαλαντωνάκη Κυλλήνης.

Στο επίπεδο τάξης Γ' θα λειτουργούν τα υδροθεραπευτήρια ΕΟΤ Αιδηψού, Δήμου Λουτρακίου Κορινθίας κ.α., που οικοδομήθηκαν ή ανακαινίσθηκαν σχετικά πρόσφατα με σύγχρονα στάνταρ.

Σε επίπεδο μέσου μεγέθους ημερήσιου δυναμικού 1.000 ατόμων, σε επίπεδο τάξης Α', Β', και Γ' και λόγω ιαματικότητας και ελκυστικότητας, σε εθνικό επίπεδο προσέλκυσης κοινού, εκτιμάται ότι θα λειτουργούν, έπειτα από εξ' αρχής οικοδόμηση νέων κτιρίων ή ριζική ανακαίνιση υφιστάμενων παλιών, 8 περίπου από τα 12 θεραπευτήρια κανονικού μεγέθους, που επισημάνθηκαν ως αναγκαία πιο πάνω. Τα υπόλοιπα 4 από τα πιο πάνω 12 θεραπευτήρια εκτιμάται ότι πρέπει να διασπαστούν σε 8 περίπου θεραπευτήρια ελάχιστου μεγέθους ημερήσιου

δυναμικού 100 ατόμων, προκειμένου να καταστεί δυνατό να ικανοποιηθούν και τα άλλα επενδυτικά και χωροταξικά κριτήρια, που επισημάνθηκαν πιο πάνω. Προκειμένου, δηλαδή, να καλυφθούν ανάγκες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, που δεν θα καλύπτονται άνετα από τα εθνικού χαρακτήρα 8 θεραπευτήρια, προκειμένου να εξασφαλιστεί η λειτουργία πηγών εξειδικευμένης ιαματικότητας και γενικότερα, προκειμένου να γίνουν οι ενδεικνυόμενες πιο πάνω διορθωτικές ενέργειες και να εφαρμοστούν οι αντίστοιχα πρόσθετες επενδυτικές και σχεδιαστικές αρχές.

Τα κριτήρια χωροθέτησης των μεγάλων αυτών μονάδων, που η κάθε μία κατά μέσο όρο είναι δυνατόν ετήσια να εξυπηρετήσει 11.000 άτομα και να προσφέρει 660.000 λούσεις, πρέπει να είναι κατά προτεραιότητα η ιαματικότητα πηγής και περιοχής. Πρόκειται για τις εθνικές μονάδες και τα περιφερειακά καθώς και άλλα κριτήρια, πλην του κριτηρίου της ιαματικότητας, που θα πρέπει να θεωρούνται δευτερεύοντα. Εάν προσωρινά και μέχρι να ολοκληρωθούν οι σχετικές προτεινόμενες μελέτες, ελλείψει άλλων ενδείξεων, ως κριτήριο ιαματικότητας ληφθεί η ήδη εκδηλωμένη προτίμηση του κοινού και, κατά τεκμήριο, των σχετικά συμβουλευόντων ιατρών, τότε ως υποψήφιες λουτροπόλεις για την ανάπτυξη των εν λόγω 8 μονάδων πρέπει να θεωρηθούν αυτές που στον πίνακα των προτιμήσεων, εμφανίζονται στις πρώτες σειρές. Δηλαδή, ως υποψήφιες κατά σειρά προτίμησης πρέπει να θεωρηθούν: η Αιδηψός (παρά το γεγονός ότι ήδη έχει δύο σύγχρονα υδροθεραπευτήρια, αφού προσελκύει το 34,81% του κοινού), τα Καμμένα Βούρλα, η Υπάτη (παραβλέπουμε εδώ την Βουλιαγμένη Αττικής, η αξιοποίηση της οποίας, λόγω θέσης, πρέπει να αποτελέσει θέμα ανεξάρτητης έρευνας από το υπόλοιπο δίκτυο), τα Μέθανα, το Λουτράκι Πέλλας, (αντιπαρερχόμεθα εδώ τη Ν.Απολλωνία, αφού ήδη είναι ανεπτυγμένη), το Σμόκοβο, το Λουτράκι Κορινθίας,

(αντιπαρερχόμεθα εδώ την Ικαρία, αφού πρόκειται για πηγή με εξειδικευμένη ιαματικότητα σε μάλλον απομακρυσμένη περιοχή και την προτείνουμε για εθνικού χαρακτήρα υδροθεραπευτήριο αλλά, με βάση τη μέχρι τώρα ζήτηση, στο επίπεδο του αποδεκτού ελαχίστου μεγέθους), ο Λαγκαδάς, ο Καϊάφας και οι Ελευθερές.

Το δυναμικό 1.000 ατόμων ή 3.000 λούσεων για τις 8 αυτές μονάδες πρέπει να εκληφθεί απλώς ως μια γενικευμένη έκφραση μέσω όρων. Είναι δυνατόν στην Υπάτη π.χ. να πρέπει να έχουμε μια μονάδα δυναμικού 1.500 ατόμων ή εναλλακτικά, μια μονάδα δυναμικού 900 ατόμων και μια μονάδα δυναμικού 600 ατόμων, ενώ στις Ελευθερές να μπορούμε να έχουμε μια μονάδα 500 ατόμων. Όταν για μια λουτρόπολη διαμορφωθεί μια επενδυτική πρόταση, εννοείται ότι θα ληφθούν υπόψη και θα σταθμιστούν πολλές παράμετροι μαζί, ορισμένες από τις οποίες ήδη ειπώθηκαν προηγούμενα. Στις Ελευθερές π.χ., είναι δυνατόν να μην έχουμε το ίδιο ευρύ φάσμα ιαματικότητας που έχουμε στην Υπάτη και έτσι, εάν δημιουργήσουμε στις Ελευθερές μια μονάδα δυναμικότητας 1.000 ατόμων, να μην είναι δυνατόν να εξασφαλίσουμε μέση ετήσια πληρότητα πάνω από 33,3 %. Από τα 8 περιφερειακά και 20 τοπικά υδροθεραπευτήρια, που προέκυψαν από τη διάσπαση των 4 από τα 12 προβλεφθέντα κανονικού μεγέθους υδροθεραπευτήρια, ένας αριθμός θα χρησιμοποιηθεί για να καλυφθούν οι ανάγκες σε περιφέρειες που δεν καλύπτονται άνετα από τα εθνικού τύπου υδροθεραπευτήρια που αναφέρθηκαν στα προηγούμενα, όπως στη Θράκη, στην Ήπειρο, στην Κρήτη, στα Νησιά του Αιγαίου και στα νησιά του Ιονίου. Η λειτουργία τέτοιων υδροθεραπευτηρίων στην Τραιανούπολη Έβρου, στη Γενησσέα Ξάνθης στη Θράκη, στην Πρέβεζα, στα Καβάσιλα Ηπείρου ή στην Καλλιθέα Ρόδου ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία.

Ένας άλλος αριθμός από τα 28 αυτά υδροθεραπευτήρια θα πρέπει να χωροθετηθεί στις υπόλοιπες ιαματικές πηγές με τα τοπικά,

λειτουργικά και εξειδικευμένα ιαματικά κριτήρια που αναπτύχθηκαν προηγούμενα. Η λειτουργία, π.χ. ενός θεραπευτηρίου ημερήσιου δυναμικού 250 ατόμων στην Ικαρία ανήκει στην κατηγορία των θεραπευτηρίων που αξιοποιούν μοναδικές ραδιούχες πηγές.

Θα πρέπει, ίσως, να επαναληφθεί εδώ ότι στην πιο πάνω χωροθέτηση δεν αναφερόμαστε αποκλειστικά σε εξ αρχής δημιουργημένα νέα υδροθεραπευτήρια σε αντικατάσταση των παλαιωμένων, αλλά εξίσου και σε υδροθεραπευτήρια που θα προέλθουν από ριζικό ή μερικό εκσυγχρονισμό και επέκταση ήδη υφιστάμενων και λειτουργουσών εγκαταστάσεων. Επίσης, θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι οι ακριβείς λύσεις, όσον αφορά τον τρόπο δράσης, το μέγεθος και τον προσανατολισμό θεραπευτηρίων κλπ, θα μπορούν να προέλθουν μόνο από ειδικότερες μελέτες.

ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΠΙΑΘΕΙΑΣ

Η προώθηση των πιο πάνω διαγραφόμενων στόχων και η αναβάθμιση και διεύρυνση των προσφερόμενων ιαματικών υπηρεσιών δεν θα επιδιωχθούν ταυτόχρονα, με τον ίδιο τρόπο και με την ίδια ένταση σε όλο τον ελληνικό χώρο για όλα τα υδροθεραπευτήρια, αλλά θα διαμορφωθούν προτεραιότητες με βάση χωροταξικά, κοινωνικά και αναπτυξιακά κριτήρια. Στόχος της κλιμάκωσης και της ιεράρχησης είναι να αντιμετωπιστούν κατά προτεραιότητα περιπτώσεις, που συνιστούν πρόβλημα δημόσιας υγείας ή εναλλακτικά, που παρέχουν ευκαιρία για αξιοποίηση δυνατοτήτων προς όφελος μεγάλου αριθμού λουσιμένων.

Έτσι π.χ. η επιθεώρηση των υδροθεραπευτηρίων, η επισήμανση εκείνων που σε τμήμα ή στο σύνολο λειτουργούν υπό συνθήκες κάτω της τάξης Δ' και η επιβολή υποχρέωσης αναβάθμισης εντός προθεσμίας ή αλλιώς, η επιβολή διακοπής της λειτουργίας πρέπει να θεωρηθεί ότι θα καλύψει όλα τα υδροθεραπευτήρια ταυτοχρόνως και ανεξαρτήτως. Η μόνη διαφοροποίηση που θα μπορούσε εδώ να εξεταστεί είναι η ακόλουθη:

Εάν τα προβλήματα είναι προβλήματα διακινδύνευσης της υγείας των ασθενών, τότε οι επιβαλλόμενες προθεσμίες αναβάθμισης θα πρέπει να είναι πολύ σύντομες. Εάν τα προβλήματα είναι προβλήματα ποιότητας του περιβάλλοντος, τότε οι επιβαλλόμενες προθεσμίες θα είναι δυνατόν να κλιμακωθούν χαλαρότερα.

Εάν, πάλι, το θέμα αφορά π.χ. την έρευνα και κωδικοποίηση της ιαματικότητας των πηγών ή την υποχρεωτική στελέχωση με ιατρικό προσωπικό με επίσημα αναγνωρισμένη ειδικότητα υδρολόγου, τότε είναι σκόπιμο να υπάρξει ιεράρχηση λουτροπόλεων και κλιμάκωση

εκπλήρωσης του στόχου. Σε πρώτη φάση θα ήταν δυνατόν να ενταχθούν οι άλλες έξι λουτροπόλεις με ετήσιες λούσεις 50.000 έως 100.000, δηλαδή, κατά σειρά προτεραιότητας σ' αυτή την περίπτωση θα ήταν δυνατόν να προωθηθούν οι σχετικοί στόχοι στις λουτροπόλεις Λουτρακίου Πέλλας, Σμοκόβου, Ικαρίας, Λουτρακίου Κορινθίας, Λαγκαδά και Καϊάφα. Σε τρίτη και τέταρτη φάση θα όφειλαν να ακολουθήσουν και οι υπόλοιπες λουτροπόλεις.

Εάν, τέλος, το θέμα αφορά τη δημιουργία εντελώς νέων υδροθεραπευτηρίων, επεκτάσεις υφιστάμενων ή όχι το καθεστώς αναπτυξιακών κινήτρων, με πρωτοβουλία του ιδιωτικού τομέα ή δημοτικών επιχειρήσεων, τότε κατά περιπτώσεις, θα μπορούσε επίσης άμεσα ή έμμεσα να επιβληθεί ένα ανάλογο σύστημα προτεραιοτήτων.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ

Ως συνέπεια πιο αισιόδοξων δυνατοτήτων και προβλέψεων επιλέγεται πάλι ως στόχος η ίδια περίπου μεθοδευμένη, κατά περιπτώσεις συγκεντρωτική ή εξειδικευμένη και κατά περιπτώσεις γενικευμένη, εις βάθος χρόνου σταδιακή αναβάθμιση του κλάδου με στόχο βασικά την εθνική αγορά, όπως στην πρώτη επιλογή, αλλά ταυτόχρονα προωθείται επιπλέον συγκέντρωση οργανωτικής και επενδυτικές προσπάθειες σε 1-2 πόλους ανάπτυξης με στόχο τόσο την αναδυόμενη νέα ελληνική ιατρική αγορά και την ώριμη πλέον διεθνή αγορά, ιδιαίτερα της Γερμανίας.

Κατά τη δεύτερη αυτή επιλογή θα υπάρξουν υποχρεωτικά πρόσθετες δράσεις, έναντι της πρώτης επιλογής, διότι η προσβλεπόμενη επένδυση είναι μεγάλη και προϋποθέτει οργανωτική και επενδυτική υποστήριξη του κράτους.

Οι ανάγκες πρόσθετης δράσης κατά τη δεύτερη επιλογή είναι οι ακόλουθες:

1. Αυτόνομη ή κατόπιν πρόσκλησης, εκδήλωση ενδιαφέροντος για μεγάλη επένδυση από τον ιδιωτικό τομέα.
2. Προεπιλογή της περιοχής επένδυσης.
3. Προώθηση προγράμματος προκαταβολικής προετοιμασίας σε περιορισμένο αριθμό περιοχών επένδυσης.
4. Δημιουργία ιαματικού κέντρου με διεθνή στάνταρ.
5. Απόδοση έμφασης στην ιατρική διάσταση του ιαματικού κέντρου.
6. Υποστήριξη της περιοχής επένδυσης από τον δημόσιο τομέα με ολοκληρωμένο πρόγραμμα προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης τουριστικής, τεχνικής και κοινωνικής υποδομής.

7. Εν όψη του εύρους των αναγκαίων προϋποθέσεων για επιτυχία του εγχειρήματος δημιουργίας κέντρων διεθνούς σημασίας, θεωρείται σκόπιμο σε πρώτη φάση να προωθηθούν λίγες μόνο λουτροπόλεις αυτού του επιπέδου.

Εντελώς ενδεικτικά, εκτιμάται ότι θα ήταν δυνατόν να επιλεγούν μια - δυο λουτροπόλεις. Υποψήφιος λουτροπόλεις ή ιαματικές περιοχές για δημιουργία τέτοιων κέντρων είναι δυνατόν να είναι:

- ▶ Οι λουτροπόλεις του τόξου Υπάτης - Αιδηψού στην Κεντρική Ελλάδα ή στο Λουτράκι Κορινθίας στην ενδοχώρα της Αθήνας.
- ▶ Το Λουτράκι Πέλλας και ενδεχομένως η Κασσάνδρα και η Σιθωνία στην ενδοχώρα της Θεσσαλονίκης.
- ▶ Η Κυλλήνη και ο Καϊάφας Ηλείας στην ενδοχώρα της Πάτρας.

Η βασική σκέψη για την πιο πάνω παραδειγματική επιλογή λουτροπόλεων για δημιουργία των διεθνών ιαματικών κέντρων είναι ότι:

Αξιοποιείται η γεωγραφική θέση κέντρων σε σχέση με την υποστηρικτική υποδομή και τις παρεχόμενες ευκαιρίες για εναλλακτικές μορφές τουρισμού των τριών κατά σειρά μεγαλύτερων αστικών κέντρων της χώρας σε συνδυασμό με τους γύρω νομούς.

Επίσης αξιοποιείται η γεωγραφική θέση των κέντρων σε σχέση με τα κέντρα της εσωτερικής αγοράς και με τα διεθνή αεροδρόμια συνδέσεως με τα κέντρα της διεθνούς αγοράς.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΛΟΥΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΩΝ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ

Η λογική επιλογή ορισμένων συγκεκριμένων πόλεων προς προώθηση και όχι άλλων πρέπει να στηρίζεται σε εξειδικευμένα για την περίπτωση κριτήρια που μεταξύ άλλων, είναι και η συγκριτική ιαματικότητα των πηγών και το εύρος των ευεργετικών αποτελεσμάτων τους, αξιολογούμενα με σύγχρονα και ενιαία κριτήρια από κατάλληλη διεπιστημονική επιτροπή. Το κριτήριο αυτό δεν είναι πράγματι διαθέσιμο. Η επιστημονική έρευνα - αξιολόγηση των πηγών προτείνεται από τη μελέτη αυτή ως αφετηριακή ενέργεια στο μέλλον.

Επίσης, η συγκριτική προτίμηση - εμπιστοσύνη του κοινού προς την πηγή και το περιβάλλον, εκφραζόμενη από τον ετήσιο αριθμό λούσεων κατά το πρόσφατο παρελθόν.

Σημαντικό επίσης είναι η υποστήριξη από διεθνές αεροδρόμιο και οδικό σιδηροδρομικό δίκτυο καθώς και η γεινίαση προς μεγάλα αστικά κέντρα ή μεγάλες συγκεντρώσεις τουρισμού ακτών.

Σπουδαίο κριτήριο είναι η δυνατότητα δημιουργίας ιαματικού πάρκου σε περιοχή οργανωμένης ανάπτυξης, σε συνδυασμό με περιβαλλοντικά ενδιαφέροντα οικισμό και αναβαθμισμένη ενδοχώρα καθώς και η δυνατότητα υποστήριξης από ήδη ανεπτυγμένη τεχνική, κοινωνική και ιατρική υποδομή, από μεγάλου φάσματος εναλλακτικές μορφές τουρισμού και παράλληλα, από υψηλής ποιότητας καταλύματα.

Ως κριτήριο τέλος, μπορεί να προστεθεί και η συνδρομή του προτεινόμενου πόλου στην προώθηση εκφρασμένων εθνικών - περιφερειακών οικονομικών και κοινωνικών στόχων, όπως η υποστήριξη προβληματικών περιοχών της χώρας (ορεινών, νησιωτικών, μεθοριακών), η υποστήριξη περιφερειακών κέντρων της χώρας κλπ.

10. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Ως σημαντικά προβλήματα, σε πολλές περιπτώσεις (μεταξύ άλλων) θεωρούνται:

Η υποβάθμιση των αισθητικών και υγειονομικών συνθηκών των υδροθεραπευτηρίων και της ιατρικής παρακολούθησης των λουσμένων.

Η υποβάθμιση των περιβαλλοντικών συνθηκών άμεσου και ευρύτερου περιβάλλοντος σε υδροθεραπευτήρια και λουτροπόλεις και η αδυναμία συστηματικής εφαρμογής του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου για ανάσχεση της υποβάθμισης .

Η αδυναμία του υφιστάμενου management να οδηγήσει σε εκσυγχρονισμούς εγκαταστάσεων, προσφερόμενων υπηρεσιών και διοίκησης και σε αναπροσανατολισμό προς τις νέες αγορές εσωτερικού και εξωτερικού.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΑ

Πολλά από τα ιαματικά κέντρα δεν έχουν ακολουθήσει, στην κατασκευή και στον εξοπλισμό, τους ισχύοντες ελληνικούς ή διεθνείς κανονισμούς, ούτε και τους εφαρμόζουν κατά τη λειτουργία. Επίσης, σε ορισμένα ιαματικά κέντρα δεν υπάρχει εσωτερικός ιατρός ή δεν υπάρχει ακόμα και εξωτερικός για όλη την περίοδο λειτουργίας. Δεν εξετάζονται οι ασθενείς και η θεραπεία τους δεν επιβλέπεται από γιατρούς με αποτέλεσμα πάσχοντες με αντενδείξεις για λουτροθεραπεία να αντιμετωπίζουν προβλήματα και σε ορισμένες περιπτώσεις να χάνουν τελικά τη ζωή τους.

Στην καλύτερη των περιπτώσεων που στο υδροθεραπευτήριο διατίθεται ιατρός, είναι ένας παθολόγος με κάποια γενική ενημέρωση ή ένας αγροτικός ιατρός της περιοχής. Το πρότυπο αυτό απέχει πολύ από το ευρωπαϊκό πρότυπο όπου στα διακεκριμένα υδροθεραπευτήρια το πρόγραμμα θεραπείας των ασθενών διαμορφώνεται κατά περίπτωση από πλειάδα εξειδικευμένων ιατρών, φυσίατρους ορθοπεδικούς, νευρολόγους, καρδιολόγους κ.λπ.

Άλλο ένα σημαντικό πρόβλημα είναι το γεγονός ότι δεν τηρούνται οι υγειονομικοί κανονισμοί ελέγχου των ιαματικών νερών έναντι μολύνσεων ή οι κανονισμοί αποστείρωσης των λουτήρων μετά από κάθε χρήση κ.λ.π., με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος μετάδοσης ενδημικών ασθενειών ή διαφόρων μεταδοτικών δερματοπαθειών. Τέλος, δεν διενεργούνται επιδημιολογικές έρευνες για να διαπιστωθεί αν συντρέχουν συστηματικές μολυσματικές συνθήκες.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Οι σκοποί και τα μέσα του σύγχρονου ιαματικού τουρισμού και της θαλασσοθεραπείας δεν έχουν προβληθεί στην εσωτερική αγορά και παραμένουν πρακτικά άγνωστοι. Επίσης οι φαρμακοβιομηχανίες εισήγαγαν ανταγωνιστικά ως προς τη λουτροθεραπεία νέα αποτελεσματικά χημικά φάρμακα. Απ' την άλλη ο ιατρικός κόσμος στην πλειοψηφία του είναι επιφυλακτικός να αναγνωρίσει τη λουτροθεραπεία ως θεραπευτική μέθοδο, ειδικότερα τη θαλασσοθεραπεία. Πιο ειδικά, ο καθαρά ιαματικός τουρισμός παρουσιάζει ελαφρά φθίνουσα πορεία.

Ο ιαματικός τουρισμός περιορίζεται μόνο σε ιαματικό και κοινωνικό ιαματισμό, που βασίζεται στη κάλυψη από τα ασφαλιστικά ταμεία. Η πελατεία υψηλών εισοδηματικών επιπέδων εξαφανίζεται. Το 60% της πελατείας είναι άνω των 60 ετών, το 80% αποτελείται από συνταξιούχους, τα δυο τρίτα είναι γυναίκες, ενώ μεγάλο ποσοστό είναι ασφαλισμένοι ταμείων.

Επίσης, η επικράτηση της στενά ιατρικής αντίληψης για τα λουτρά και η εξάρτηση της πελατείας από τα ασφαλιστικά ταμεία εμπόδισε τον ελληνικό ιαματισμό να αναπτύξει νέες αντιλήψεις και νέες τεχνικές. Ο ιατρικός ιαματισμός αναγκαστικά περιορίστηκε στους ηλικιωμένους με χαμηλά εισοδήματα, οδήγησε σε βαθμιαία υποβάθμιση της υποδομής των λουτροπόλεων, απέτρεψε τη διεύρυνση των αντιλήψεων περί υγείας και κατέστησε αδύνατη την εισαγωγή νέων τεχνικών και εγκαταστάσεων ανάλογων με τις αντιλήψεις και τις τεχνικές που επικρατούν στο χώρο της θαλασσοθεραπείας.

Μαζί με όλα τα παραπάνω μπορούμε να προσθέσουμε ότι, οι λουόμενοι έχουν αλλάξει τρόπο ζωής και δεν είναι πρόθυμοι να υποβληθούν σε πολυήμερα προγράμματα θεραπείας.

Επίσης, στην πτώση του εισοδηματικού επιπέδου της ζήτησης, η πλευρά της προσφοράς, δηλαδή τα υδροθεραπευτήρια, τα αντίστοιχα ξενοδοχειακά καταλύματα και οι πάσης φύσεως επιχειρήσεις εστιατόρια, αναψυχής κ.λ.π. ανταποκρίθηκαν με αντίστοιχη πτώση του επιπέδου προσφοράς υπηρεσιών. Στα υδροθεραπευτήρια γενικά δεν έγιναν συντηρήσεις ή εκσυγχρονισμοί σε εγκαταστάσεις και ειδικευμένο προσωπικό. Τα ξενοδοχεία δεν συντηρήθηκαν και δεν ανανεώθηκαν, ενώ προστέθηκαν πολυάριθμα φθηνά ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα. Ανάλογη ήταν η εξέλιξη όσον αφορά εστιατόρια, κέντρα αναψυχής, ελεύθερους οργανωμένους δημοτικούς χώρους και άλλες υπηρεσίες. Παλιός επιχειρηματίας της Αιδηψού, συγκρίνοντας την προπολεμική κατάσταση όπου μεταξύ των πελατών περιλαμβάνονταν βασιλείς, ο Ωνάσης κ.α., είπε ότι: «τώρα τα υδροθεραπευτήρια αφέθηκαν να ενθυμίζουν Σπιναλόγγα», ενώ όλα τα άλλα, μαζί και το πολεοδομικό περιβάλλον, προσαρμόστηκαν στην πιάτσα: φθινό δωμάτιο, λουκουμάδες και τυρόπιτα.

Σε άλλες χώρες, όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Ιταλία και η Ελβετία δεν σημειώθηκε αυτή η παράλληλη υποβάθμιση προσφοράς και ζήτησης που σημειώθηκε στην Ελλάδα. Απεναντίας, η ζήτηση ιαματικών υπηρεσιών διατηρήθηκε από όλα τα εισοδηματικά επίπεδα και μάλιστα διευρύνθηκε προς νεότερες ηλικίες στο πλαίσιο του αιτήματος υγείας και ομορφιάς και προς άλλες θεραπευτικές κατευθύνσεις, όπως η καταπολέμηση του διαβήτη. Αντίστοιχα, η ιατρική έρευνα και η τεχνολογία οδήγησαν σε νέους εξοπλισμούς και σε νέες επενδύσεις σε υδροθεραπευτήρια, ξενοδοχειακά καταλύματα και πολεοδομικά περιβάλλοντα. Αποτέλεσμα των πιο πάνω αποκλινουσών εξελίξεων στην

Ελλάδα και στο εξωτερικό είναι ότι η προσέλκυση ξένων στις ελληνικές λουτροπόλεις έχει πλέον να αντιμετωπίσει ένα φαύλο κύκλο υποβάθμισης και πολλά συσσωρευμένα δομικά εμπόδια .

Μικρότερο πρόβλημα αποτελεί η διεύρυνση και η αναβάθμιση της ζήτησης. Η αφύπνιση των κοινωνικών δυνάμεων για ζήτηση σύγχρονων υπηρεσιών ιαματισμού, δεδομένη της διεθνούς και εθνικής δυναμικής, είναι θέμα χρόνου. Μεγαλύτερο πρόβλημα αποτελεί η αφύπνιση ή η δημιουργία ηγετικών εκσυγχρονιστικών ομάδων στις λουτροπόλεις, η ανατροπή των υποβαθμιστικών εξελίξεων στο πολεοδομικό και ευρύτερο περιβάλλον και η προσέλκυση στρατηγικών επενδυτών του ιδιωτικού τομέα. Μια τέτοια στρατηγική παρέμβαση αποτελεί η παράτολμη επένδυση 4 δις δρχ. στο 'Θερμαί Σύλλα' στην Αιδηψό. Η παρέμβαση αυτή θα δείξει αν ανοίξει τον δρόμο ή θα πληρωθεί άσχημα.

Δυνατότητες ανάπτυξης στην Ελλάδα

Γενικά για τον ιαματικό τουρισμό πρέπει να τονίσουμε ότι μια νέα ταχέως αναπτυσσόμενη αγορά γεννιέται. Το κοινό σε όλες τις ηλικίες και σε μεγάλους αριθμούς πλέον σε όλο τον οικονομικό ανεπτυγμένο κόσμο και στην Ελλάδα αρχίζει να δίνει μεγάλη φάση στο σώμα, στην υγεία και στην ομορφιά, μέριμνα που υπηρετείται βασικά με αφάρμακη εξωνοσοκομειακή φροντίδα σε υδροθεραπευτήρια. Ο ιαματισμός και η θαλασσοθεραπεία στον διαρκώς διευρυνόμενο κύκλο των πληροφορημένων, θεωρούνται πλέον ένα ατού για τη δημόσια υγεία σε ιατρικό και κοινωνικό επίπεδο.

Παρ' όλα αυτά, οι συνθήκες στην Ελλάδα τώρα, όπως είναι, δεν είναι ευνοϊκές για διεύρυνση της εσωτερικής ή της εξωτερικής αγοράς. Λόγω εμπειρίας όμως από την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού, είναι δυνατόν οι συνθήκες να τύχουν δραστικής βελτίωσης σύντομα.

Ειδικότερα πολλά ιαματικά κέντρα άρχισαν και στην Ελλάδα να διευρύνουν τις προσφερόμενες υπηρεσίες, προσθέτοντας δίπλα στα παραδοσιακά ατομικά ή ομαδικά λουτρά, φροντίδες υδρομασάζ, κνησιοθεραπείας διαιτητικής, αισθητικής κ.λ.π. Η υδροθεραπεία γενικά αναδεικνύεται παγκόσμια όχι ως ανταγωνιστική στις θεραπείες με φάρμακα, αλλά ως συμπληρωματική στην κλινική και χειρουργική θεραπεία. Επίσης, οι κοινωνικές ασφαλίσεις σε μια σειρά χωρών αναγνωρίζουν την υδροθεραπεία ως ιατρική θεραπευτική μέθοδο και καλύπτουν ένα μεγάλο ποσοστό των σχετικών δαπανών των ασφαλισμένων τους, ορισμένες ακόμη και σε περιπτώσεις που η υδροθεραπεία γίνεται σε άλλη χώρα.

Ειδικότερα, τα κέντρα θαλασσοθεραπείας σε σχέση με τα ιαματικά κέντρα, έχουν εξίσου πολλές δυνατότητες και πολύ ευρύτερο φάσμα επιλογής θέσεων για εγκατάσταση. Ειδικότερα, έχουν τη δυνατότητα εγκατάστασης στο πλαίσιο ήδη υφισταμένων ή νεοδημιουργούμενων παραλιακών ξενοδοχείων υψηλής κατηγορίας και μεγάλου οικοπεδικού χώρου, τόσο μέσα σε τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές όσο και κοντά σε μεγάλα αστικά κέντρα. Τα κέντρα αυτά δηλαδή, έτσι τοποθετούμενα, πέρα από τις ίδιες εγκαταστάσεις, θα είναι σε θέση να αξιοποιούν και τις εγκαταστάσεις εναλλακτικού τουρισμού και αστικών υπηρεσιών που ήδη είναι αναπτυγμένες στην τουριστική περιοχή, στο αστικό κέντρο και στην ενδοχώρα τους. Επίσης, πέρα από τους κατευθείαν προσελκυσμένους πελάτες από το εξωτερικό και το εσωτερικό, θα έχουν τη δυνατότητα προσέλκυσης περιστασιακών πελατών από την περιοχή της τουριστικής ή αστικής συγκέντρωσης.

Για την ανάπτυξη σύγχρονων ιαματικών κέντρων και κέντρων θαλασσοθεραπείας, η Ελλάδα έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα, αλλά και ορισμένα μειονεκτήματα. Μειονέκτημα, θεωρείται ότι τα περισσότερα ιαματικά κέντρα δεν έχουν να επιδείξουν παράδοση, αξιοπιστία,

ταυτότητα. Επίσης, το τεχνολογικό και οργανωτικό επίπεδο της χώρας είναι πολύ χαμηλό. Η χώρα δεν έχει προηγούμενο ότι θα μπορούσε να προστατεύσει τον εν προκειμένω αριθμό ένα παράγοντα, το περιβάλλον. Έτσι, είναι δυνατόν να μας ανταγωνιστούν χώρες με παρόμοια πλεονεκτήματα κλίματος και περιβάλλοντος όπως Ιταλία, Ισπανία και Τουρκία.

Σχετικά πλεονεκτήματα, ευνοϊκές συγκυρίες για την Ελλάδα είναι ότι υπάρχει πλούσιο, διαφορετικό και ακόμη άφθαρτο ιαματικό, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Επίσης η διεθνής ζήτηση όσον αφορά τη στάσιμη παραδοσιακή ή όσον αφορά τη σύγχρονη διευρυνόμενη διάσταση της, αναζητεί νέες διεξόδους. Η χώρα περνάει στη ομάδα των 12 και σε ουσιαστική ενοποίηση με τις χώρες - στόχους και στη χώρα μας, ήδη έχουν αναδειχθεί δυναμικές επιχειρηματικές μονάδες διασυνδέσεων.

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ - ΣΤΟΧΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ

Η συνεκτίμηση των διαπιστούμενων προβλημάτων και δυνατοτήτων του κλάδου είναι δυνατόν να γίνει κατά δύο διαφορετικούς τρόπους και να οδηγήσει σε δύο διαφορετικές εναλλακτικές επιλογές για την ενδεικνυόμενη ανάπτυξη του κλάδου σε σχέση με το διεθνές περιβάλλον. Πρώτη εναλλακτική επιλογή είναι η ανάπτυξη με στόχο, βασικά, μόνο στην εθνική αγορά αλλά με βάση τη σταδιακή προσαρμογή στα ευρωπαϊκά πρότυπα. Δεύτερη εναλλακτική επιλογή είναι η ανάπτυξη με στόχο τόσο την παραδοσιακή εθνική αγορά όσο και τη σύγχρονη εθνική και διεθνή αγορά. Με βάση π.χ. τη δημιουργία ενός ή δύο επιλεγμένων ιαματικών κέντρων ειδικά προσαρμοσμένων στις ευρωπαϊκές απαιτήσεις.

Ειδικότερα, όσον αφορά την ανάπτυξη και τη χωροταξική διάταξη των δραστηριοτήτων θαλασσοθεραπείας, δεν τίθεται θέμα εναλλακτικών επιλογών και στόχων, καθώς το όλο θέμα αφήνεται στις πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα, ο οποίος γενικά καλείται απλώς να εφαρμόζει κείμενες προδιαγραφές. Τηρουμένων όμως, των προδιαγραφών είναι βάσιμο να εικάσει κανείς ότι η κατανομή των κέντρων θαλασσοθεραπείας στον χώρο θα ακολουθήσει σε γενικές γραμμές την κατανομή των μεγάλων παραλιακών ξενοδοχειακών συγκροτημάτων που έχουν και τις προϋποθέσεις να ανταποκριθούν στις σχετικές προδιαγραφές

Βασικές επιδιώξεις στον κλάδο ανεξάρτητα των βασικών επιλογών

Οι βασικές επιδιώξεις στον κλάδο ως προς τους εθνικούς και περιφερειακούς στόχους είναι η ανάπτυξη του κλάδου στο πλαίσιο συστηματικής υποστήριξης των εν γένει εθνικών και περιφερειακών στόχων ανάπτυξης της χώρας όπως του στόχου διαμόρφωσης αστικών περιφερειακών πόλων ανάπτυξης ευρωπαϊκού επιπέδου κ.α

Ειδικότερα, ως προς το περιβάλλον βασική επιδίωξη είναι η ανάπτυξη του ιαματικού κλάδου στο πλαίσιο σεβασμού και ανάδειξης του οικιστικού, φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, όπου ο σεβασμός και η ανάδειξη αποτελούν αυτοσκοπό και παράλληλη ουσιώδη διάσταση και βάση ανάπτυξης και αειφορίας του υπόψη κλάδου. Σχετικά με τον τουριστικό τομέα πρέπει να επιδιώκεται η ανάπτυξη του κλάδου στο πλαίσιο διεύρυνσης και αναβάθμισης του όλου τουριστικού προϊόντος και προφίλ της χώρας.

Ως προς τον χαρακτήρα του ίδιου του κλάδου βασική επιδίωξη πρέπει να είναι η ανάπτυξη του κλάδου ως αξιόπιστου κλάδου αφάρμακης εξωνοσοκομειακής θεραπείας και πρόληψης, με αδιαπραγμάτευτη ιατρική διάσταση για όλους τους Έλληνες.

Ως προς τα πρότυπα ανάπτυξης των κέντρων εξεταζόμενων ως μονάδων θα πρέπει να γίνει υιοθέτηση και βαθμιαία εισαγωγή των προτύπων θεραπευτικών στόχων, θεραπευτικών πρακτικών και ιατρικής και παραϊατρικής οργάνωσης και των ευρωπαϊκών κτιριοδομικών, πολεοδομικών και περιφερειακών προτύπων ανάπτυξης των ιαματικών κέντρων και ενδοχώρων υποστήριξης.

Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να γίνει η υιοθέτηση και προσαρμογή στις ελληνικές ιδιαιτερότητες των δοκιμασμένων ευρωπαϊκών προτύπων, ιδιαίτερα του προτύπου οργάνωσης των προσφερόμενων υπηρεσιών και αντίστοιχου εξοπλισμού των υδροθεραπευτηρίων, του προτύπου

συνδυασμού υδροθεραπευτηρίου, καταλυμάτων και υπαίθριων εγκαταστάσεων αθλητισμού και αναψυχής, όλων σε ένα ενιαίο ιαματικό πάρκο.

Επίσης θα πρέπει να γίνει η υιοθέτηση ολοκληρωμένων περιφερειακών προγραμμάτων ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπου συνεντάσσεται και η ιαματική δραστηριότητα ως λειτουργικά απαρτισμένη και οικονομικά βιώσιμη.

Μαζί με όλα τα παραπάνω θα πρέπει να γίνει υιοθέτηση λειτουργικά πλήρων αλλά και οικονομικά βιώσιμων επιχειρησιακών κέντρων, επιδιώκοντας δημιουργία μονάδων με μέγεθος πλησίον του θεωρούμενου ως άριστου και αποδεχόμενοι μεγέθη πλησίον των χαρακτηριζόμενων ως ελάχιστων ή απόλυτα ελάχιστων, μόνον όταν συντρέχει σοβαρός λόγος.

Ως προς τη δομή του εθνικού, περιφερειακού τοπικού δικτύου των κέντρων στο σύνολο χώρας την ιεράρχηση, τη συγκέντρωση προσπάθειας και τις χρονικές προτεραιότητες θα πρέπει να γίνει υιοθέτηση ενός ιεραρχημένου δικτύου ιαματικών κέντρων παράλληλου με το υφιστάμενο και τα ιστορικά ήδη διαμορφωμένα εθνικά δίκτυα κατανομής μέσα στον ελληνικό χώρο των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, του πληθυσμού και της υποδομής υπηρεσιών, ώστε να εξασφαλιστεί.

Επίσης θα πρέπει να γίνει εναρμόνιση της ιαματικής ανάπτυξης προς την ιαματικότητα των πηγών, τους κλιματολογικούς όρους και τους περιορισμούς του περιβάλλοντος της περιοχής, τις δυνατότητες των διαθέσιμων φυσικών πόρων και αναπτύξιμης υποδομής τοπικά και περιφερειακά και τη δύναμη περιφερειακή εθνική και διεθνή ζήτηση. Δηλαδή, με άλλα λόγια, εκμετάλλευση των σε ορισμένα σημεία συγκεντρωμένων ιαματικών, φυσικών και πολιτιστικών πόρων του κλάδου, της σχετικά ήδη αναπτυγμένης υποδομής και των δυνατοτήτων

προώθησης ολοκληρωμένων προγραμμάτων εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Επίσης, με άλλα λόγια, την εκμετάλλευση της γειννίας με την εγχώρια συγκεντρωμένη ζήτηση, τις πύλες εισόδου της εξωτερικής ζήτησης και την αντίστοιχα συγκεντρωμένη υποδομή υποστήριξης.

Μαζί με όλα τα παραπάνω θα πρέπει να γίνεται επιλογή ενός περιορισμένου αριθμού λουτροπόλεων, που παρουσιάζουν υψηλή ιαματικότητα, αποδεικνυόμενη από τις προτιμήσεις ιατρών και πασχόντων, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεραπευτικών στόχων και κατά προτίμηση βρίσκονται στην ενδοχώρα της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης ή άλλων μεγάλων περιφερειακών κέντρων και ολοκλήρωση ενός ικανού αριθμού των ιαματικών κέντρων τους με προδιαγραφές εθνικών κέντρων.

Επίσης ολοκλήρωση στις απομονωμένες περιφέρειες ή απομονωμένους νομούς περιφερειακών και τοπικών ιαματικών κέντρων ενός ευρέως θεραπευτικού φάσματος για εξυπηρέτηση των κωλυόμενων για μεγάλες απομακρύνσεις από τους τόπους εργασίας και κατοικίας.

Ο εκσυγχρονισμός των ιαματικών κέντρων με σπάνια θεραπευτική εξειδίκευση, ανεξάρτητα γεωγραφικής θέσης, όπως π.χ. εκσυγχρονισμός των λουτρών της Ικαρίας είναι απαραίτητος.

Θα πρέπει να δοθεί ανάλογη σημασία και στην ολοκλήρωση μικρών διορθωτικών παρεμβάσεων στα ήδη ανεπτυγμένα υπόλοιπα κέντρα, που δεν εμπίπτουν στις πιο πάνω επιλογές, με προτεραιότητα στη βελτίωση της ασφάλειας χρήσης, τη διεύρυνση των θεραπευτικών στόχων, την αναβάθμιση των θεραπευτικών πρακτικών και τη βελτίωση της βιωσιμότητας της λειτουργίας.

Τελειώνοντας προσθέτουμε τη σημασία της αποφυγής, κατά την περίοδο του προγράμματος, σημαντικής αύξησης του δυναμικού των εκτός προτεραιότητας υφισταμένων κέντρων και των επεκτάσεων σε νέες πηγές, εκτός και εάν συνηγορούν λόγοι στο πλαίσιο προώθησης άλλων

σημαντικών ολοκληρωμένων προγραμμάτων, όπου η παράλληλη ανάπτυξη κάποιας ιαματικής δραστηριότητας θα δικαιολογείται απόλυτα. Δηλαδή, με άλλα λόγια, επιδίωξη ανάσχεσης της διασποράς των ιαματικών επενδύσεων σε πολλά μέτωπα ταυτόχρονα, χωρίς παράλληλα να ολοκληρώνονται και ορισμένα κέντρα με ευρωπαϊκές προδιαγραφές .

Το ευρωπαϊκό λειτουργικό υπόδειγμα υδροθεραπευτικού κέντρου και τα στάνταρ στην Ευρώπη

Ο ιαματικός κλάδος στην Ευρώπη χαρακτηρίζεται από υψηλή τεχνολογία και οργάνωση, υψηλά ποιοτικά στάνταρ υποδομής και περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα εξελίσσεται με βάση συγκεκριμένο λειτουργικό υπόδειγμα. Το ευρωπαϊκό αυτό λειτουργικό υπόδειγμα προϋποθέτει ότι πρέπει να τίθεται ως στόχος του κέντρου να εξασφαλίσει την προσφορά υπηρεσιών σύμφωνα με το ευρωπαϊκό προφίλ, δηλαδή να επιτευχθεί αφάρμακα και εξωνοσοκομειακά. η θεραπεία, για την αποκατάσταση και την πρόληψη της βλάβης καθώς και τη βελτίωση της ψυχικής υγείας. Επιλέγεται, λοιπόν, ως επίκεντρο το υδροθεραπευτικό κέντρο, όπου προγραμματισμένα και υπό παρακολούθηση, προσφέρεται το πλείστο των ιαματικών φροντίδων με βάση υψηλές προδιαγραφές εγκαταστάσεων, εξοπλισμού και προσωπικού. Στη συνέχεια σχεδιάζονται και επιβλέπονται τα ατομικά προγράμματα από μόνιμο ιατρικό προσωπικό και εκτελούνται με τη βοήθεια επαγγελματιών θεραπευτών, ενώ παράλληλα, παρέχεται υποστήριξη από ιατρικό κέντρο, εντός ή εκτός του υδροθεραπευτηρίου. Μαζί με όλα αυτά οργανώνονται οι λουτρικές δραστηριότητες σε συνδυασμό με πολλές φυσιοθεραπευτικές πρακτικές και πλήθος παράλληλων δράσεων, που έχουν ως στόχο τη σωματική και ψυχική υγεία, την ευεξία και την ομορφιά του σώματος. Οι παράλληλες αυτές δράσεις δημιουργούνται σε συνδυασμό με εναλλακτικές μορφές τουρισμού αναπτυγμένες εν μέρει στο ίδιο το

κέντρο, αλλά ακόμη περισσότερο στον οικισμό υποστήριξης και στην περιβάλλουσα περιφέρεια. Επίσης επιδιώκεται συνδυασμένη ανάπτυξη των υδροθεραπευτικών εγκαταστάσεων, των χώρων διαμονής και των δυνατοτήτων αναψυχής σε ενιαίο συγκρότημα, μέσα σε περιβαλλοντικά διακεκριμένο μεγάλο χώρο μορφής πάρκου, με φυσικές συνδέσεις προς το άμεσο φυσικό, πολιτιστικό, και οικιστικό περιβάλλον.

Ένα πολύ θετικό στοιχείο είναι ότι πρέπει να υποστηρίζεται το όλο υδροθεραπευτικό κέντρο από ένα άμεσο και ένα έμμεσο περιβάλλον, δηλαδή από έναν οικισμό μια άμεση ευρύτερη ενδοχώρα με φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους υποδομής υπηρεσιών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς και ένα δίκτυο τοπικών και υπεραστικών συγκοινωνιών υψηλών προδιαγραφών. Επίσης, να λαμβάνονται μέτρα ώστε το περιβάλλον του υδροθεραπευτικού κέντρου, των οικισμών υποστήριξης και της ενδοχώρας (ως μορφή και λειτουργία) να διατηρείται διακεκριμένο, να αναβαθμίζεται να διεκδικεί διεθνή ταυτότητα και να συνιστά μια σταθερή πηγή συγκίνησης που καταφάσκει στη ζωή έτσι ώστε η μετακίνηση και παραμονή στο κέντρο να συνιστά υποκειμενικά αλλαγή η οποία οδηγεί σε ψυχολογική απελευθέρωση από τη νκαθημερινότητα..

11. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ SPA

Όπως έχουμε δει ως τώρα τα spa hotels αποτελούν ένα ξεχωριστό κομμάτι του ξενοδοχειακού κλάδου. Τα ειδικά στοιχεία που περιλαμβάνονται σε ένα τέτοιο συγκρότημα του προσδίδουν ορισμένα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, που όταν έλθει η ώρα να οριστεί η πολιτική βαρύνουν σημαντικά. Στο κεφάλαιο αυτό έχοντας εξετάσει σε βάθος τα spas θα επιχειρήσουμε να επικεντρωθούμε ακριβώς σε αυτή τη φιλοσοφία που πρέπει να έχει ένα ξενοδοχείο spa καθώς φτιάχνει τα μελλοντικά του πλάνα. Η πολιτική των spas επικεντρώνεται σε δυο επίπεδα. Σε πρώτο επίπεδο μιλάμε για τις ιδιαιτερότητες και τις ενέργειες που πρέπει να κάνουν τα ξενοδοχεία αυτά σε επίπεδο υποκλάδου και σε δεύτερο επίπεδο επικεντρωνόμαστε στην πολιτική του ξενοδοχείου σαν μονάδα.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ SPA

Οι εγκαταστάσεις και υπηρεσίες spa στα ξενοδοχεία έχουν καθοριστική σημασία στην προώθηση όλης της μονάδας. Επειδή είναι ακριβές να χτιστούν και να λειτουργήσουν, είναι απαραίτητο να έχουν υψηλές πληρότητες όλο το χρόνο, προκειμένου να αποσβέσουν το υψηλό κόστος της επένδυσης. Γι αυτό είναι απαραίτητο να δημιουργήσουν μια αντίληψη βασισμένη στο τι ζητά η αγορά και η μόδα της εποχής, **και** να είναι εύκολη η αλλαγή της προσφοράς σύμφωνα με αυτές **τις** επιταγές. Αρα το ξενοδοχείο πρέπει να είναι διαρκώς σε εγρήγορση και ουσιαστικά αφοσιωμένο στην διαρκή έρευνα αγοράς των τάσεων. Αλλιώς είναι εύκολο να απαξιωθεί ένα σύνολο υπηρεσιών που δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ατόμων

Από την άλλη οι υπηρεσίες spa προσφέρουν ένα μεγάλο πλεονέκτημα σε αυτά τα ξενοδοχεία, αφού μπορούν να δημιουργήσουν ζήτηση και τις χαμηλές περιόδους. Αυτό γίνεται γιατί ικανοποιούν πέρα από την ψυχαγωγία και την υγεία, σωματική και ψυχική των επισκεπτών, κάτι που δεν μπορεί να περιμένει μέχρι το καλοκαίρι.

Βασικό μέλημα των spa ξενοδοχείων είναι η αναγνωρισιμότητα, δηλαδή να μάθει ο πολύς κόσμος καταρχήν να τα διαχωρίζει από τα λεγόμενα fake spas.

Τα fake spas είναι ξενοδοχεία ή γενικά επιχειρήσεις **που** προσφέρουν υπηρεσίες τύπου μασάζ, καθαρισμό προσώπου, ενώ **δεν** έχουν τα βασικά στοιχεία ενός spa ξενοδοχείου, ιαματικά νερά, λασποθεραπεία, μπάνιο με ειδικά βότανα κλπ. Όμως αυτό αποτελεί αθέμιτο ανταγωνισμό, καθώς η μη χρησιμοποίηση ακριβών μηχανημάτων και προϊόντων και μεθόδων μειώνει το **κόστος** των fake spas με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται πολύ φθηνότερα από τα

πραγματικά. Ομοίως η αναγνωρισιμότητα πρέπει να επεκταθεί και στα προϊόντα ώστε να μάθει ο πελάτης τι προσφέρουν και τι οφέλη μπορεί να αποκομίσει.

Παράλληλα με τη διαφοροποίηση από τα fake spas πρέπει να τονιστεί μαρκετίστικα η ικανότητα του spa να λειτουργεί σαν ένα τύπο «νοσοκομείο ελαφρών νοσημάτων», με την έννοια ότι οι υπηρεσίες που προσφέρει αλλά και το προσωπικό που διαθέτει μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά αντιμετωπίζοντας προβλήματα άγχους, ρευματισμών και άλλες τέτοιου είδους ασθένειες. Αυτό μπορεί να έχει δύο θετικές επιδράσεις α) να προσελκύσει κόσμο που πάσχει από αυτά τα προβλήματα και να του δώσει τη δυνατότητα να τα ξεπεράσει με πιο ευχάριστο τρόπο από αυτό του γιατρού ή και του νοσοκομείου, και β) να δώσει γενικότερα κύρος στην επιχείρηση, και να δικαιολογήσει τις υψηλές τιμές παραμονής.

Αφού έχει λυθεί το πρόβλημα της ταυτότητας των spa ξενοδοχείων, πρέπει να αρχίσει το μάρκετινγκ που θα προβάλλει τα θετικά του συγκεκριμένου χώρου. Είναι απαραίτητο να προστεθούν στις κλασσικές υπηρεσίες spa και άλλες που αν και δεν αποτελούν παραδοσιακό αντικείμενο τους είναι σε ζήτηση από τους υποψήφιους πελάτες. Για παράδειγμα μπορεί ένα spa να βάλει προγράμματα γυμναστικής, αερόμπικ, σάουνα κλπ, καθώς αυτά είναι υπηρεσίες που θεωρούνται απαραίτητες από τον κόσμο που ενδιαφέρεται για την υγεία του ο οποίος και αποτελεί το γκρουπ- στόχο των spa.

Ένα είδος spa που ανθίζει στην Αμερική και θα έπρεπε να υπάρχει και στην Ελλάδα είναι το day spa, δηλαδή κέντρα όπου δεν παρέχεται διαμονή, αλλά οι πελάτες φεύγουν μετά το τέλος της θεραπείας. Τα day spas σε αντίθεση με τα αντίστοιχα ξενοδοχεία, (που καλό είναι να λειτουργούν εκτός πόλης) λειτουργούν στις πόλεις και αποτελούν πολύ καλή διαφήμιση για το χώρο καθώς έτσι τα μαθαίνει ο κόσμος των

πόλεων άμεσα, και όταν προγραμματίσει τις διακοπές του θα έχει υπόψη του να τις συνδυάσει με την υγεία του.

Παράλληλα βέβαια κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει και στα ξενοδοχεία spa δηλαδή να επιτρέπεται η είσοδος και χρήση των μηχανημάτων χωρίς αναγκαστική διαμονή. Αυτό θα ελκύσει τους ντόπιους πληθυσμούς, οι οποίοι θα έλθουν σε επαφή με το ξενοδοχείο, θα το γνωρίσουν, θα το εκτιμήσουν, και ίσως το επιλέξουν για άλλες εκδηλώσεις, όπως γάμους, συνεστιάσεις κλπ.

Τέλος, όσον αφορά πάντα την πολιτική των spa ξενοδοχείων γενικά, ίσως είναι πιο αποτελεσματικό μια περιοχή να συνδέεται με το προϊόν που διακρίνει την περιοχή στην οποία εντάσσεται. Για παράδειγμα η Αιδηψός έχει αναπτύξει τα ιαματικά λουτρά ενώ μια άλλη περιοχή που φημίζεται για τα βότανα της να πρέπει να ειδικευτεί σε βοτανοθεραπεία. Αυτό πρέπει να γίνει τόσο για θέμα εικόνας, («είμαστε στον τόπο με το καλύτερο ιαματικό νερό και έχουμε μάθει να το χρησιμοποιούμε για την δική σας υγεία»), αλλά και για λόγους οικονομίας αφού έχουν την πρώτη ύλη δίπλα τους.

Αυτό το τελευταίο στοιχείο δεν έρχεται σε αντιδιαστολή με τον πλουραλισμό που πρέπει να υπάρχει στα προϊόντα, όπως αναφέραμε παραπάνω. Απλά το τοπικό στοιχείο δεν πρέπει να αποτελεί το «φιλέτο», αλλά το ορόσημο της προσφοράς του κάθε ξενοδοχείου, και από εκεί και πέρα να διαμορφώνει τα προϊόντα του σύμφωνα με τις ανάγκες που θεωρεί ότι μπορεί να καλύψει.

Όπως είπαμε και στην αρχή της παραγράφου, αυτές είναι ενέργειες που πρέπει να γίνουν όχι από μεμονωμένα ξενοδοχεία αλλά από συνδέσμους, τοπικούς, επαγγελματικούς, εθνικούς ή και διεθνείς καθώς το κόστος τους, ιδίως αυτό της αναγνωρισιμότητας είναι υψηλό. Κατόπιν ερχόμαστε στο τοπικό επίπεδο, πολιτικής της λειτουργίας των spas, όπου

το κάθε ξενοδοχείο πρέπει να διαμορφώσει τα δικά του προγράμματα δράσης.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ SPA

Το κάθε ξενοδοχείο spa οφείλει να διαμορφώσει τη δική του πολιτική μάρκετινγκ, ώστε να δημιουργήσει τη δική του ταυτότητα μεταξύ των ανταγωνιστών του. Έτσι η πολιτική του θα πρέπει να εστιαστεί στα τέσσερα στοιχεία του μάρκετινγκ: προϊόν, τιμή, διανομή, προώθηση. Το κάθε ξενοδοχείο μπορεί να ξεχωρίσει με διαφορετικό συνδυασμό αλλά και διαφορετική ένταση χρήσης του κάθε ενός από τα τέσσερα αυτά εργαλεία.

Όσον αφορά την πολιτική προϊόντος, αυτή, όπως αναφέρθηκε παραπάνω πρέπει να βασίζεται σε κάποιο προϊόν της περιοχής, προκειμένου να κερδίζει και από την εικόνα του τόπου. Παράλληλα μπορούν να αναπτυχθούν προϊόντα που είναι χρήσιμα στο ντόπιο πληθυσμό. Για παράδειγμα, σε περιοχή που αναπτύσσονται συχνά αλλεργίες μπορούν να αναπτυχθούν κατάλληλες θεραπείες προς αυτή την κατεύθυνση, τιμολογούμενες ανάλογα με τις ντόπιες ανάγκες φυσικά.

Επίσης όσον αφορά τα πακέτα, αυτά πρέπει να ακολουθούν τις ανάγκες των πελατών. Αν δηλαδή έρχονται πολλές οικογένειες με παιδιά είναι καλό να δημιουργηθούν προγράμματα γυμναστικής ή άλλες υπηρεσίες για παιδιά. Ομοίως, αν θέλουν να έχουν πληρότητες όλο το χρόνο πρέπει να δημιουργούν προγράμματα οικονομικών πακέτων για τις πλάγιες περιόδους, όπου να έχουν τις τιμές δωματίων χαμηλές ενώ να χρεώνουν ξεχωριστά τις υπηρεσίες, κάτι που στη μπροσούρα θα δείχνει φτηνό.

Η διανομή του προϊόντος των spa ξενοδοχείων, δεν έχει διαφορά από το κλασσικό τουριστικό προϊόν, αφού μπορεί να προωθηθεί μόνο μέσω τουριστικών πρακτορείων και tour operators. Πάντως θα μπορούσαμε να πούμε στο σημείο αυτό ότι συμφέρει τους ενδιάμεσους

να προωθούν των τουρισμό spa καθώς όπως αναφέρθηκε και παραπάνω είναι τουρισμός για όλο το χρόνο, και μάλλον για υψηλού εισοδηματικού επιπέδου πελατεία. Το μόνο ουσιαστικό πλεονέκτημα στο θέμα της διανομής είναι η δυνατότητα εξυπηρέτησης συν τοις άλλοις και των ντόπιων πληθυσμών, όχι βέβαια σαν ξενοδοχείο αλλά σαν day spa.

Ένα άλλο στοιχείο που είναι πολύ σημαντικό στη διανομή είναι η θέση των spa ξενοδοχείων. Θεωρώντας ότι κατά κύριο λόγο απευθύνονται σε πελατεία που είτε είναι ώριμης ηλικίας, είτε έχει κάποια προβλήματα υγείας, είτε απλά επιθυμεί την χαλάρωση, δεν μπορεί το ξενοδοχείο να βρίσκεται σε δυσπρόσβατη περιοχή ή μακριά από αεροδρόμια, λιμάνια και κεντρικές αρτηρίες, καθώς αυτό θα δυσχέραινε τη μετάβαση σε αυτό.

Επειδή στην Ελλάδα δεν έχουμε ακόμα πολλά ξενοδοχεία spa, η τιμολογιακή πολιτική δεν αποτελεί όπλο διαφοροποίησης. Τα ξενοδοχεία αυτά δεν έχουν ακόμα νιώσει την άμεση ανάγκη να μπουν σε πόλεμο τιμών μεταξύ τους, από την άλλη όμως δεν έχουν και την πολυτέλεια να χρεώνουν όσο θέλουν, καθώς ήδη θεωρούνται ακριβά. Καλό είναι πάντως να υπάρχουν οι υπηρεσίες spa τόσο αυτόνομες όσο και σε πακέτα, με την ανάλογη έκπτωση για να ελκύονται γκρουπ αλλά και λιγότερο ισχυρές οικονομικές ομάδες ατόμων. Εξάλλου, τα οικονομικά πακέτα αποτελούν ένα πολύ καλό μέσο για να ελκύσουν πελατεία και το χειμώνα, δίνοντας όμως έμφαση όχι τόσο στην τιμή αλλά στο προϊόν και στην προώθηση όπως θα δούμε παρακάτω.

Η προώθηση του προϊόντος των ξενοδοχείων spa είναι, τουλάχιστον σε αυτή τη φάση του, το σπουδαιότερο όπλο μάρκετινγκ. Πέρα από την αναγνωρισιμότητα σαν είδος, που αναφέρθηκε πιο πριν, το κάθε ξενοδοχείο πρέπει να δημιουργήσει αναγνωρισιμότητα του ονόματος του. Αυτό μπορεί να γίνει με δημοσιεύσεις των στελεχών του σε περιοδικά σχετιζόμενα με την υγεία, την τρίτη ηλικία ή και το παιδί,

σε επαγγελματικά περιοδικά, στο ράδιο και γενικά όπου μπορεί να εντοπιστεί το target group, πάντα όμως με το όνομα του ξενοδοχείου να φαίνεται ή να ακούγεται. Ενδείκνυται η συμμετοχή σε εκθέσεις τουρισμού με δικό του περίπτερο ή σε κάποιο γκρουπ άλλων, ομοειδών ή μη ξενοδοχείων, καθώς και οι συχνές δημόσιες σχέσεις με συλλόγους όπως ο ιατρικός, ο δικηγορικός κλπ, με προσφορές και δωρεάν φιλοξενίες σε low periods.

Πάντως η προώθηση και τα κανάλια της θα εξαρτηθούν από το προϊόν, την επιδιωκόμενη πελατεία και τον προϋπολογισμό που θα διαθέσει το ξενοδοχείο.

Σημαντικότερο στοιχείο όχι μόνο στην χάραξη της πολιτικής του ξενοδοχείου sra αλλά και στο επίπεδο της έναρξης λειτουργίας του, είναι η έρευνα αγοράς. Είναι ένα εργαλείο που θα το βοηθήσει να διαπιστώσει σε ποια πελατεία να απευθυνθεί, τι ανάγκες έχει αυτή και τι προϊόντα θα πρέπει να αναπτύξει προκειμένου να την ικανοποιήσει. Με αυτόν τον τρόπο, το ξενοδοχείο δεν χρειάζεται να επενδύσει τεράστια ποσά σε ένα απεριόριστο εύρος εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξειδικευμένων ατόμων, προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες όλως των πιθανών πελατών του. Αντίθετα κεντράρει στην ομάδα που το ενδιαφέρει και σε αυτό το μικροπεριβάλλον πλέον μπορεί με λογικές επενδύσεις, να λειτουργήσει αποτελεσματικά.

Κλείνοντας οφείλουμε να κάνουμε τη διαπίστωση ότι τα νούμερα κλίνουν θετικά υπέρ της αύξησης των ξενοδοχείων sra αλλά και του τζίρου τους, καθώς ο σύγχρονος τρόπος ζωής δημιουργεί σωματικές και ψυχολογικές καταστάσεις που αντιμετωπίζονται σε αυτά. Ως εκ τούτου, το μόνο που πρέπει να κάνουν οι υπεύθυνοί τους είναι να παρακολουθούν από κοντά τις τάσεις, να ενημερώνουν το κοινό και να είναι έτοιμοι να ανταποκριθούν στο κομμάτι της ζήτησης που τους αναλογεί.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα τελευταία χρόνια γίνεται μια σημαντική προσπάθεια στην Ευρώπη - και στην Ελλάδα επίσης - για να αυξηθεί ο κύκλος των ανθρώπων που χρησιμοποιούν την ιαματική αγορά. Μέχρι τώρα τα κύρια χαρακτηριστικά των πελατών αυτής της αγοράς είναι η μεγάλη ηλικία των ατόμων και το χαμηλό εισόδημα τους. Τώρα κύριος στόχος είναι να προσελκύσουν στα ιαματικά λουτρά άτομα μικρής ή μεσαίας ηλικίας με υψηλότερα εισοδήματα. Γνωστοποιώντας ότι τα ιαματικά λουτρά στοχεύουν στη σωματική ανανέωση την ανάνηψη, τη βελτίωση της αισθητικής, την καλλιέργεια της θετικής ψυχικής διάθεσης στοχεύουν στην επίτευξη του στόχου αυτού.

Αυτή η πολιτική δίνει νέες δυνατότητες εξέλιξης της ιαματικής αγοράς παγκοσμίως. Υπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά στοιχεία που φανερώνουν δυνατότητες της Ελλάδας για τον ιαματικό τουρισμό και τις μελλοντικές τάσεις του τομέα αυτού. Όσον αφορά τα ιαματικά κέντρα έχουν σχεδόν όλα αρχίσει να διευρύνουν τις υπηρεσίες τους εντός του κέντρου προσθέτοντας υπηρεσίες αισθητικής, διαιτητικής, υδρομασάζ κ.λ.π.

Επίσης η υδροθεραπεία έχει αρχίσει παγκοσμίως να αναγνωρίζεται ως συμπληρωματική στην κλινική ή χειρουργική θεραπεία. Σε πολλές χώρες παράλληλα έχει αρχίσει η αναγνώριση από τις κοινωνικές ασφαλίσεις της υδροθεραπείας ως μία ιατρικής θεραπευτικής μεθόδου και καλύπτουν ποσοστό δαπανών στους ασφαλισμένους.

Από την άλλη πλευρά υπάρχουν και τα κέντρα θαλασσοθεραπείας, των οποίων οι δυνατότητες είναι εξίσου σημαντικές και η εγκατάστασή τους είναι πολύ εύκολη ιδιαίτερα σε σημεία τα οποία πληρούν τις

προϋποθέσεις. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ευκολότερη προσέλκυση περιστασιακών πελατών από την τουριστική ή την αστική περιοχή και την παράλληλη εκμετάλλευση των υπηρεσιών που προσφέρει το αστικό κέντρο η τουριστική περιοχή και η ενδοχώρα τους.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει κάποια ιδιαίτερα μειονεκτήματα ή πλεονεκτήματα τα οποία συμβάλλουν δραστικά στις προοπτικές ανάπτυξης του κλάδου της ιαματικής αγοράς στη χώρα. Ξεκινώντας από τα αρνητικά είναι εμφανής στην Ελλάδα η έλλειψη ταυτότητας ή παράδοσης που παρουσιάζουν ήδη υπάρχοντα κέντρα.

Είναι σχεδόν ανύπαρκτο επίσης το τεχνολογικό και οργανωτικό επίπεδο της χώρας. Εξάλλου η Ελλάδα μπορεί να αντιμετωπίζει σκληρό ανταγωνισμό από χώρες με παρόμοιες κλιματολογικές συνθήκες όπως η Ιταλία, η Ισπανία και η Τουρκία. Τέλος η Ελλάδα δεν έχει συνηθίσει όπως φαίνεται να σέβεται το περιβάλλον που αποτελεί το πρωταρχικό παράγοντα για τη δημιουργία ή λειτουργία τέτοιων κέντρων.

Το πλούσιο και ανεκμετάλλευτο όμως των φυσικών ιαματικών πηγών αποτελεί το κυριότερο πλεονέκτημα για την Ελλάδα. Παράλληλα το κλίμα της Ελλάδας είναι ηπιότερο από αυτό των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης. Η χώρα μας μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα αποκτήσει κοινούς στόχους και επιδιώξεις με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες και έχουν ήδη αρχίσει να γίνονται κάποιες επιχειρηματικές μονάδες διεθνών διασυνδέσεων.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ

Ο ιαματικός τουρισμός είναι δυνατό να αποτελέσει και μέσο ξεκούρασης, αναζωογόνησης και ανανέωσης εκτός από μέσο θεραπείας. Έτσι από κοινού ο θερμαλισμός η κλιματοθεραπεία, η θαλασσοθεραπεία και η πηλοθεραπεία που έχουν μεγάλη σχέση μεταξύ τους μπορούν να αποτελέσουν μορφές τουρισμού που θα συμβάλλουν στην πρόληψη, αποκατάσταση της υγείας, ξεκούραση, ομορφιά, δηλαδή ταυτόχρονη ανάγκη για διακοπές και θεραπεία μαζί σε ένα πρότυπο περιβάλλον.

Οι ελληνικές λουτροπόλεις μπορούν να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν σε κέντρα τουρισμού υγείας δηλαδή σε κέντρα θεραπείας που να είναι και κέντρα αναψυχής και ηρεμίας για όλες τις ηλικίες για περισσότερους μήνες του έτους, αφού οι περισσότερες βρίσκονται κοντά στη θάλασσα και έχουν καλό κλίμα, βασικά στοιχεία για ποικίλες εφαρμογές στη θαλασσοθεραπεία και την κλιματοθεραπεία.

Η βελτίωση των εγκαταστάσεων των λουτροπόλεων της χώρας με σύγχρονη υποδομή και εξοπλισμό είναι αναγκαία για την πλήρη αξιοποίηση των ιαματικών ιδιοτήτων των νερών των πηγών. Ταυτόχρονα, η ένταξη των πηγών σε ένα πλέγμα ποικίλων εγκαταστάσεων που να συνδυάζουν και άλλες δραστηριότητες (αθλητισμός για όλες τις ηλικίες, πολιτιστικά, εγκαταστάσεις αναψυχής για νέους και παιδιά, πάρκα πρασίνου) επιτυγχάνεται η ανάδειξη των πηγών σε παραθεριστικά κέντρα τουρισμού μακράς παραμονής και όλων των ηλικιών.

Επομένως βασικός σκοπός των αναπτυξιακών σχεδιασμών του τομέα του τουρισμού θα πρέπει να είναι η προσέλκυση επενδύσεων, ώστε να αναπτυχθούν και στην Ελλάδα σύγχρονα κέντρα τουρισμού

υγείας, όπως γίνεται με ταχείς ρυθμούς στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Τα κέντρα αυτά προσφέρονται για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών του τουριστικού προϊόντος και παρουσιάζουν τελευταία αυξημένη ζήτηση.

Ήδη έχει επιδειχθεί ενδιαφέρον από ξένους και Έλληνες επενδυτές για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών της Ελλάδας και τη μετατροπή τους σε σύγχρονα κέντρα τουρισμού υγείας.

Τα απαιτούμενα έργα υποδομής για τις λουτροπόλεις και γενικά τους τόπους έλξης επισκεπτών καθ όλη σχεδόν τη διάρκεια του έτους θα πρέπει να είναι μεγάλης κλίμακας γιατί οι χώροι που θα προσφέρονται προορίζονται εκτός της θεραπείας ιατρικών παθήσεων και τη γενικότερη βελτίωση της φυσικής κατάστασης και υγείας των επισκεπτών τους.

Όπως επισημαίνουμε, τα κέντρα λουτροθεραπείας που έχουν δημιουργηθεί σε μερικές λουτροπόλεις αποτελούν και κέντρα παραθερισμού συγκεντρώνοντας έτσι και ένα αρκετά μεγάλο αριθμό παραθεριστών. Οι περιοχές με ήδη αναπτυγμένη υποδομή για τις ανάγκες του εποχιακού τουρισμού ξεκινούν με σημαντικό πλεονέκτημα συγκριτικά με περιοχές που δεν έχουν αναδειχθεί σε τουριστικά κέντρα.

Τα μη καθιερωμένα τουριστικά κέντρα παρόλα τα φυσικά πλεονεκτήματα που διαθέτουν αποτελούν " νέους τουριστικούς τόπους" που θα πρέπει να διαθέτουν πολύ καλό εξοπλισμό για να μπορέσουν να ανταγωνιστούν με επιτυχία τα ήδη καθιερωμένα κέντρα.

Βασικό αίτημα είναι η ευχέρεια προσπέλασης δηλαδή οι περιοχές που προορίζονται για κέντρα τουρισμού μακράς παραμονής πρέπει να βρίσκονται κοντά σε αερολιμένα και να εξυπηρετούνται από καλό οδικό δίκτυο. Γενικότερα, η σωστά οργανωμένη υποδομή μεταφορών εκτός των άλλων συμβάλλει και στην αξιοποίηση του φυσικού δυναμικού των πηγών λόγω της μεγαλύτερης έκτασης και προβολής που θα αποκτήσουν.

Η πλήρης αξιοποίηση μετά από αξιολόγηση της θεραπευτικής ικανότητας αλλά και της δυναμικότητας των ιαματικών πηγών στην Ελλάδα να αποτελέσουν τομέα αναπτυξιακών και επενδυτικών πρωτοβουλιών προς όφελος της οικονομίας σε εθνικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο. Η αξιοποίηση των πηγών είτε από ιδιώτες, είτε από την Τοπική Αυτοδιοίκηση με τη δημιουργία κοινοτικών επιχειρήσεων αποτελεί και μια μορφή τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Τα οικονομικά οφέλη θα είναι πολλά για την Τοπική Κοινωνία και εφόσον, με την ανάπτυξη των πηγών θα υπάρξει τόνωση της οικονομίας. Ενδεικτικά αναφέρονται:

> εισροή περισσότερου συναλλάγματος εφόσον θα έχουμε τουρισμό μακράς παραμονής.

> νέες θέσεις απασχόλησης με την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της ανάπτυξης των ιαματικών πηγών αλλά και λόγω κατασκευής αρχικής υποδομής όπως είναι η υποδομή υγείας και αθλητικών εγκαταστάσεων (νοσοκομείων, γηπέδων κλπ.),

> ζήτηση για ανάπτυξη υπηρεσιών αγοράς (τράπεζες, καταστήματα, εστιατόρια κλπ.).

> ζήτηση αγαθών για περισσότερους μήνες το χρόνο και εξομάλυνση της εποχικότητας των τουριστικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών - φορολογικά και άλλα έσοδα για τις τοπικές αρχές.

> βελτίωση των υπηρεσιών στον τομέα μεταφορών (αεροδρόμια, οδικές συνδέσεις κλπ.)

> ζήτηση για εγκαταστάσεις και ειδική υποδομή (ιατρική) υψηλού επιπέδου για τον εξοπλισμό των υδροθεραπευτηρίων και των ιατρικών μονάδων.

Επίσης, δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής ότι πριν από κάθε είδους ανάπτυξη για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών

χρειάζεται να ληφθούν μέτρα για την προστασία του τοπίου και την εξασφάλιση της ποιότητας του περιβάλλοντος γιατί οι περισσότερες ιαματικές πηγές ευρίσκονται σε περιοχές όπου συνδυάζεται βουνό με θάλασσα κάτω από εξαιρετικές κλιματολογικές συνθήκες. Η διατήρηση του γνήσιου φυσικού περιβάλλοντος στα κέντρα παραθερισμού / λουτροπόλεων αποτελεί κύριο μέλημα.

Η προστασία των ιαματικών νερών, σημαντικών φυσικών πόρων που εντάσσονται γενικότερα στο υδάτινο δυναμικό της χώρας, αποτελεί πρωταρχικό σκοπό. Είναι γνωστό ότι η υποβάθμιση του περιβάλλοντος πέρα από τη καταστροφή της αρχικής φυσικής ομορφιάς συντελεί και στη μείωση της ανταγωνιστικότητας του συγκεκριμένου θέρετρου στην τουριστική αγορά.

Βασική είναι και η σημασία της έρευνας αγοράς και διαφήμισης, που γίνεται σε χώρες της Ευρώπης θέμα στο οποίο η Ελλάδα υστερεί πολύ, με αποτέλεσμα οι ιαματικές πηγές της Ελλάδας να μην είναι διεθνούς φήμης. Παρόλα αυτά, όμως όπως έχει αναφερθεί σε διεθνή συνέδρια ακόμα και από ξένους ειδικούς, η Ελλάδα έχει πολύ καλές ιαματικές πηγές που μπορούν να συνδυαστούν με το θαλάσσιο τουρισμό και οι λουτροπόλεις της να αποτελέσουν "πρότυπο" για όλες τις σχετικές πόλεις της περιοχής της Μεσογείου.

Επομένως, συμπερισματικά θα λέγαμε για τις ελληνικές λουτροπόλεις ότι ο σημερινός προορισμός τους που είναι κυρίως μόνο για θεραπευτικούς σκοπούς θα έπρεπε να επεκταθεί.

Πρωταρχικός σκοπός είναι να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που προσφέρουν, ώστε να διευρυνθεί το πεδίο των δραστηριοτήτων τους και να αποτελέσουν κέντρα έλξης τουριστών όλων των ηλικιών για τους περισσότερους μήνες του χρόνου.

Οι περισσότερες πηγές συνδυάζουν βουνό, θάλασσα, και θερμό κλίμα. Αυτό αποτελεί ιδανικό προνόμιο με πολλά περιθώρια αξιοποίησης

και ανάδειξης τους σε αξιόλογα τουριστικά κέντρα υγείας για τουρισμό μακράς παραμονής για όλες τις ηλικίες.

ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τα μέτρα που προτείνονται συνοπτικά είναι τα ακόλουθα: Υιοθετείται σταδιακά για τις λουτροπόλεις στην Ελλάδα το ευρωπαϊκό αρχιτεκτονικό - πολεοδομικό - ιατρικό υπόδειγμα προσφερόμενων υδροθεραπευτικών υπηρεσιών και το ευρωπαϊκό λειτουργικό υπόδειγμα κέντρων - ενδοχώρων στο πλαίσιο ολοκληρωμένων προγραμμάτων.

Το δημόσιο, εφόσον είναι αναγκαίο, μεριμνά για εξασφάλιση της αναγκαίας γης γηπέδου και των κατάλληλων όρων και χρήσεων στο ιαματικό πάρκο.

Το δημόσιο μεριμνά για τον έλεγχο του περιβάλλοντος, των χρήσεων γης και της ανάπτυξης στην άμεση ενδοχώρα καθώς και την ευρύτερη ανάπτυξη στην άμεση ενδοχώρα καθώς και την γενικότερη ανάπτυξη ενός ιαματικού κέντρου.

Αναθεωρούνται οι εθνικές προδιαγραφές για ιαματικά κέντρα και κέντρα θαλασσοθεραπείας, ώστε να συμπροσανατολίζονται προς τις ευρωπαϊκές - διεθνείς.

Διευρύνεται η έρευνα των γεωθερμικών πεδίων και η διαχείριση του ιαματικού νερού.

Το δημόσιο, μεριμνά για την αξιολόγηση - κωδικοποίηση ιαματικών πηγών, υδροθεραπευτηρίων και υπηρεσιών. Επίσης, προωθεί την αναβάθμιση και εξειδίκευση των ιατρικών και επαγγελματικών σπουδών και ερευνών.

Υποστηρίζεται η κάλυψη των Ελλήνων ασφαλισμένων και η προσέλκυση των ξένων ασφαλισμένων.

Οργάνωση και δράση των φορέων

Προτείνονται σχετικά οι ακόλουθες δράσεις: Πρώτα απ' όλα η θεσμοθέτηση επιλεγμένων στοιχείων της μελέτης ως 'Ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης'.

Έπειτα, πολύ σημαντική είναι η δημιουργία δομής επιστημονικής στήριξης, παρακολούθησης και αξιολόγησης στον ΕΟΤ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο αριθμός των τουριστικών επιχειρήσεων που διαθέτουν ιαματικές εγκαταστάσεις τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό, είναι αρκετά μεγάλος. Παρουσιάζεται όμως αρκετά σημαντικό πρόβλημα όσον αφορά τη διοίκηση τους, και ειδικότερα στη χώρα μας

Για να βελτιωθεί σημαντικά η παρουσία των ελληνικών ξενοδοχείων στο εξωτερικό, θα πρέπει να υπάρξει καλύτερη και αρτιότερη οργάνωση αυτών των επιχειρήσεων. Πρέπει να υπάρξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον από την πολιτεία για την εκπαίδευση του προσωπικού των τουριστικών επιχειρήσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ηγουμενάκης Νίκος Γ.(1990), *Τουριστική Οικονομία*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, Τόμος Α'.
- Ηγουμενάκης Νίκος Γ. (2000), *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.
- Ηγουμενάκης Νίκος Γ. (1996), *Τουριστικό Μάρκετινγκ*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.
- Λαλούμης Δημήτρης, Ρούπας Βασίλειος, (1998), *Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων*, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα.
- Κανελλόπουλος Χαράλαμπος, (χ.χ), *Διοίκηση προσωπικού σε Ξενοδοχειακές Μονάδες*, Ευρωτυπ. Αθήνα.
- Πάυλος Παυλίδης (1993), *Ξενοδοχειακό Μάρκετινγκ*, Εκδόσεις Καλαμάς, Αθήνα.
- Καλφιώτη Στ. (1973), *Τουριστικές Επιχειρήσεις*, Αθήνα.
- G.W. Lattin (1998), *Modern Hotel Management*, N. York.
- Jack D. Nimemeier (1990), *Management of F & B Operations*, Michigan.
- P. Venison (1983), *Managing Hotel*, London.
- <http://www.iama.gr/ethno/Therm/sarakiwt.html>
- <http://www.interkosmos.gr/detour/hotcls/searchform.asp>
- <http://www.aedipsos.gr/spa.htm>
- http://www.edessacity.gr/tourism/Pella/ed801-8_el.htm
- <http://www.capri-sa.gr/gr/phones.php>
- <http://capri-sa.gr/gr/index.php>
- <http://www.iama.gr/ethno/Therm/kokalas.html>
- <http://www.thailandtourism.gr/enallaktika.htm>
- <http://www.thailandtourism.gr/enallaktikamasaz.htm>
- http://users.otenet.gr/~hovatera/gr_vatera.htm

